

Chișinău,
2023

GHID PENTRU IMPLEMENTAREA GARANȚIILOR ÎN CAZURILE DE EXTRĂDARE

Analiză și recomandări privind conformitatea cu articolul
3 din Convenția europeană a drepturilor omului

Autor: Vadim Vieru

Coordonatoare de ediție: Olga Manole

Design și machetare: Marina Bejenari

Ghidul a fost elaborat cu suportul financiar al Republicii Federale Germania, prin intermediul Ambasadei Republicii Federale Germania la Chișinău (Deutsche Botschaft Chișinău). Opiniile exprimate în ghid și în cadrul evenimentului aparțin autorului și nu reprezintă opinia Republicii Federale Germania și a Ambasadei Republicii Federale Germania la Chișinău.

TOATE DREPTURILE SUNT PROTEJATE.

Conținutul ghidului poate fi utilizat și reprodus în scopuri nonprofit, inclusiv fără acordul prealabil al Asociației Promo-LEX, dar cu indicarea obligatorie a sursei.

Abrevieri

CAT – Comitetul ONU împotriva Torturii

CDO – Comitetul pentru Drepturile Omului

CEDO – Convenția europeană a drepturilor omului

CtEDO – Curtea Europeană a Drepturilor Omului

CP – Codul penal

CPP – Codul de procedură penală

CPT – Comitetul pentru Prevenirea Torturii

HIV – Human Immunodeficiency Virus (virusul imunodeficienței umane)

MJ – Ministerul Justiției

MNP – Mecanismul Național de Prevenire

ONG – Organizație nonguvernamentală

ONU – Organizația Națiunilor Unite

OPCAT – Protocolul opțional la Convenția împotriva torturii și a altor tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante

RM – Republica Moldova

SIDA – Sindromul imunodeficienței dobândite; stadiul avansat al infecției cu HIV (virusul imunodeficienței umane)

SPT – Subcomitetul ONU pentru Prevenirea Torturii

SUA – Statele Unite ale Americii

UE – Uniunea Europeană

UNCAT – Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva torturii și a altor forme de tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante

Cuprins

Abrevieri	3
Cuprins	4
Introducere	6
Context general	6
Scopul ghidului.....	7
Structură	8
Metodologie.....	9
Obiective metodologice.....	9
Metode.....	9
Convenția europeană a drepturilor omului și articolul 3 în cazurile de extrădare.....	11
Chestiuni generale despre garanții în cazurile de extrădare	11
Principii generale	13
Evaluarea riscurilor sub aspectul art. 3 din Convenție.....	14
<i>Principiile Chalal și Saadi.....</i>	<i>14</i>
<i>Garanții nesigure.....</i>	<i>15</i>
<i>Garanții referitoare la penitenciare</i>	<i>18</i>
<i>Scepticismul cu privire la garanțiile diplomatice.....</i>	<i>21</i>
<i>Jurisprudența recentă cu privire la garanțiile diplomatice</i>	<i>22</i>
Organismele tratatelor ONU și extrădarea	24
Comitetul ONU împotriva Torturii	24
Comitetul ONU pentru Drepturile Omului	25
Raportorul Special al ONU împotriva Torturii	26
Înaltul Comisar al ONU pentru Drepturile Omului și Înaltul Comisar al ONU pentru Refugiați	27
Deficiențele sistemului penitenciar și impactul asupra extrădărilor	29
Profil de țară	29
Grupul de cauze ID vs Republica Moldova.....	30
<i>Măsuri individuale:.....</i>	<i>31</i>
<i>Măsuri generale:.....</i>	<i>31</i>
Principalele subiecte de îngrijorare privind situația generală din penitenciarele din Moldova	33
<i>Condițiile materiale de detenție.....</i>	<i>33</i>
<i>Subcultura penitenciară.....</i>	<i>35</i>
<i>Supraaglomerarea.....</i>	<i>37</i>
<i>Accesul la asistență medicală.....</i>	<i>39</i>
<i>Regim</i>	<i>40</i>
<i>Aplicabilitatea în cazul garanțiilor de extrădare.....</i>	<i>40</i>

Cazuri specifice de refuz al extrădărilor	42
Cauza Tabuncic. Jurisdicția: Marea Britanie (Hotărâre din 14 mai 2021)	42
Cauza Gîndea. Jurisdicția: Irlanda (Hotărâre din 20 decembrie 2021)	45
Analiza cauzelor refuzului de extrădare.....	49
Standarde minime	51
Standarde recomandate	52
Anexa 1. Procedura de extrădare	54
Anexa 2. Jurisprudența CtEDO în cazuri de extrădare	58

Introducere

Context general

În contextul actual al sistemului penitenciar din Republica Moldova, problematica garanțiilor în cazurile de extrădare a devenit un subiect deosebit de relevant și complex. Această situație este amplificată de constatările alarmante din rapoartele internaționale, cum ar fi cele ale Comitetului European pentru Prevenirea Torturii (CPT)¹, care evidențiază deficiențe semnificative în ceea ce privește condițiile de detenție și asistența medicală în penitenciarele moldovenești. Aceste deficiențe nu numai că subminează respectarea drepturilor fundamentale ale deținuților, dar și ridică întrebări serioase referitoare la respectarea angajamentelor internaționale ale Republicii Moldova, în special în contextul articolului 3 din Convenția europeană a drepturilor omului (CEDO)².

Articolul 3 al CEDO, care interzice tortura și tratamentul inuman sau degradant, joacă un rol-cheie în deciziile privind extrădarea. În cazul în care există riscul ca persoana extrădată să fie supusă unor astfel de tratamente, statele sunt obligate să refuze extrădarea. Astfel, calitatea garanțiilor oferite de Republica Moldova în privința respectării drepturilor omului în sistemul său penitenciar devine un criteriu crucial în evaluarea cererilor de extrădare.

Deficiențele sistemului penitenciar din Moldova, precum condițiile de detenție precare, suprapopularea, lipsa accesului adecvat la îngrijire medicală și prevalența unei subculturi criminale, sugerează o încălcare sistematică a standardelor stabilite de articolul 3 din CEDO. Aceste aspecte au dus la situații în care țările europene au refuzat extrădarea cetățenilor moldoveni din cauza îngrijorărilor privind posibilele încălcări ale drepturilor lor fundamentale odată returnați în Moldova³.

Mai mult decât atât, rapoartele CPT și alte surse evidențiază o serie de probleme structurale în sistemul penitenciar, care includ colaborarea tacită între administrația penitenciarelor și liderii informali ai deținuților, ceea ce subminează ideea de justiție și de reabilitare în penitenciare. Această situație favorizează un mediu în care drepturile deținuților sunt frecvent încălcate, iar accesul la justiție și la securitate este sever limitat⁴.

În acest context, asigurarea garanțiilor adecvate în cazurile de extrădare devine o problemă de maximă importanță. Este esențial ca autoritățile moldovenești să demonstreze angajamentul lor față de îmbunătățirea condițiilor din penitenciare și să asigure că aceste condiții respectă drepturile fundamentale ale omului, în conformitate cu angajamentele internaționale ale țării. Numai prin asigurarea acestor garanții, Republica Moldova își poate îndeplini obligațiile conform CEDO și poate facilita un proces de extrădare care respectă drepturile omului⁵.

Astfel, garanțiile în cazurile de extrădare nu sunt doar un angajament juridic, ci și un barometru al respectării drepturilor omului în cadrul sistemului penitenciar. Ele reflectă calitatea și eficacitatea sistemului judiciar și a celui penitenciar, subliniind necesitatea reformelor continue pentru a asigura un tratament echitabil și uman pentru toți cei aflați sub jurisdicția Republicii Moldova.

1 Consiliul Europei: Comitetul European pentru Prevenirea Torturii și Tratatelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante (CPT), „Republica Moldova”. Accesat la 15 noiembrie 2023. <https://www.coe.int/en/web/cpt/republic-of-moldova>

2 Curtea Europeană a Drepturilor Omului. „Convenția europeană a drepturilor omului”. Accesat la 7 decembrie 2023. https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_rou

3 Promo-LEX. „Marea Britanie refuză extrădarea cetățenilor Republicii Moldova din cauza condițiilor de detenție proaste și a violenței între deținuți”. Ultima accesare: 15 noiembrie 2023. <https://promolex.md/20523-marea-britanie-refuza-extradarea-cetatenilor-republicii-moldova-din-cauza-conditiilor-de-detentie-proaste-si-violentei-intre-detinuti/?lang=ro>

4 Consiliul Europei, Comitetul Antitortură (CPT). „Consiliul Europei, Comitetul Antitortură (CPT) publică răspunsul autorităților moldovenești la raportul privind vizita din 2022”. Accesat la 8 decembrie 2023. <https://www.coe.int/en/web/cpt/-/council-of-europe-anti-torture-committee-cpt-publishes-the-response-of-the-moldovan-authorities-to-the-report-on-the-2022-visit>

5 Curtea Europeană a Drepturilor Omului. „Fișe de informare: Extrădarea și condamnarea pe viață”. Ultima accesare: 10 decembrie 2023. https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/FS_Extradition_life_sentence_ENG

Scopul ghidului

Acest ghid are ca scop fundamental facilitarea unui proces de extrădare care să fie în deplină conformitate cu standardele internaționale referitoare la drepturile omului, în special cu prevederile articolului 3 din Convenția europeană a drepturilor omului (CEDO). În acest sens, ghidul este conceput pentru a servi drept un instrument esențial pentru toți actorii implicați în procesul de extrădare – de la autoritățile penitenciare la profesioniștii din domeniul juridic, inclusiv avocați, procurori și judecători. Scopul său este de a asigura că fiecare etapă a procesului de extrădare respectă nu doar litera legii, ci și spiritul dreptății și al umanității.

Pe lângă furnizarea unei analize detaliate a condițiilor actuale din sistemul penitenciar din Republica Moldova, ghidul își propune să sublinieze importanța unei abordări care pune drepturile omului în centrul procesului de extrădare. Astfel, el devine un catalizator pentru promovarea schimbării și îmbunătățirii în cadrul sistemului penitenciar, subliniind necesitatea urgentă de reformă și aliniere la standardele internaționale.

Prin intermediul acestui ghid, se urmărește consolidarea înțelegerii și aplicării angajamentelor internaționale ale Republicii Moldova, în special în contextul tratamentului deținuților și al garanțiilor unor condiții adecvate de detenție. Acest lucru este crucial, având în vedere faptul că calitatea condițiilor de detenție și respectarea drepturilor deținuților sunt adesea elemente-cheie în deciziile privind admisibilitatea extrădării.

Scopul ghidului este, de asemenea, de a oferi o platformă pentru dialog și colaborare între diferitele agenții și instituții implicate în procesul de extrădare. Prin promovarea unei înțelegeri comune a standardelor și practicilor adecvate, se urmărește creșterea eficienței și eficacității procesului de extrădare, totodată protejând drepturile individuale ale persoanelor implicate.

Un alt aspect central al ghidului este de a contribui la dezvoltarea unui cadru de responsabilitate și transparență în cadrul sistemului penitenciar și în procesul de extrădare. Acesta urmărește să asigure că toate deciziile și acțiunile sunt bazate pe respectarea drepturilor fundamentale și pe principii de justiție echitabilă. În acest mod, ghidul devine un instrument vital în eforturile de a construi un sistem de justiție penală care nu numai respectă drepturile omului, dar este și perceput ca fiind just și echitabil.

Este important de menționat că ghidul nu are drept scop de a descrie procedurile de extrădare sau de a analiza extensiv jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (CtEDO) în cazuri de extrădare. Cu toate acestea, Anexa 1 și Anexa 2 ale acestui ghid descriu sumar și cu scop informativ procedurile de extrădare potrivit legislației Republicii Moldova și jurisprudența CtEDO în cauzele relevante.

În concluzie, ghidul își propune să fie nu doar un manual de bune practici, ci și un catalizator pentru schimbarea pozitivă și durabilă în domeniul drepturilor omului și al justiției penale în Republica Moldova. Prin concentrarea pe implementarea garanțiilor în cazurile de extrădare, acesta pune bazele pentru un sistem de justiție penală care este nu doar în conformitate cu angajamentele internaționale ale Moldovei, ci și cu aspirațiile sale de respectare a demnității și a drepturilor tuturor cetățenilor săi.

Structură

Structura ghidului pentru implementarea garanțiilor în cazurile de extrădare este concepută pentru a ghida cititorul printr-un proces de înțelegere și aplicare a principiilor drepturilor omului în contextul extrădărilor. Fiecare secțiune a ghidului este interconectată, creând un flux coerent și cuprinzător de informații și recomandări.

Ghidul începe cu o introducere detaliată, care stabilește contextul și importanța documentului. În această secțiune, se subliniază necesitatea respectării drepturilor omului în procesul de extrădare și se oferă o viziune generală asupra scopului și structurii ghidului. Această introducere pune bazele pentru o înțelegere profundă a problemelor discutate în paginile următoare.

Următoarea secțiune se concentrează pe contextul juridic și pe standardele internaționale, oferind o bază solidă pentru înțelegerea cadrului legal în care operează sistemul de extrădare. Această parte analizează legislația relevantă, inclusiv articolele CEDO și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, și explică modul în care acestea se aplică în contextul Moldovei. Pe lângă acestea, se acordă o atenție specială și standardelor și principiilor Organizației Națiunilor Unite (ONU) în materie de extrădare. Este examinată în profunzime aplicabilitatea instrumentelor internaționale cum este Convenția ONU împotriva torturii și altor tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante⁶, precum și Principiile de bază ale ONU privind tratamentul persoanelor extrădate⁷. Această analiză își propune să identifice modul în care standardele ONU completează și întăresc cadrul legislativ european, punând un accent deosebit pe protecția drepturilor omului și pe asigurarea unui proces echitabil și transparent în cazurile de extrădare. Astfel, secțiunea contribuie la o înțelegere cuprinzătoare a cadrului juridic internațional și a modului în care acesta influențează și modelează practicile de extrădare în Republica Moldova.

Apoi, ghidul își îndreaptă atenția către situația curentă a sistemului penitenciar moldovenesc. Secțiunea oferă o evaluare detaliată a condițiilor din penitenciare și discută impactul acestora asupra proceselor de extrădare. Se analizează cazurile în care extrădările au fost refuzate din cauza îngrijorărilor privind încălcarea drepturilor omului, evidențiind conexiunile dintre condițiile de detenție și respectarea articolului 3 din CEDO. De asemenea, se analizează procedurile deja existente menite să asigure executarea garanțiilor în cazurile de extrădare.

Secțiunea următoare este dedicată implementării garanțiilor în procesul de extrădare. Aici, ghidul oferă orientări concrete despre faptul cum să se asigure că garanțiile sunt respectate eficient înainte, în timpul și după procesul de extrădare. Se discută strategii pentru monitorizarea și evaluarea condițiilor de detenție și se oferă recomandări pentru asigurarea unui proces de extrădare care respectă drepturile omului.

În concluzie, ghidul se încheie cu un rezumat al punctelor-cheie și al recomandărilor. Secțiunea finală oferă o perspectivă asupra importanței respectării drepturilor omului în procesul de extrădare și subliniază rolul crucial al profesioniștilor juriști în acest proces. Anexele completează ghidul, oferind resurse suplimentare și materiale de referință pentru aprofundarea subiectelor abordate.

Prin structura sa narativă și modul de organizare, ghidul urmărește să fie nu doar informativ, ci și un instrument practic și eficient în promovarea schimbării pozitive în domeniul drepturilor omului și al justiției penale în Republica Moldova.

⁶ Ministerul Afacerilor Externe. Convenția nr. 130 din 10-12-1984: Convenția împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente crude, inumane sau degradante. Publicat în Tratatul internațional nr. 1, art. 130, 30 decembrie 1998. Ultima accesare: 11 decembrie 2023. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115576&lang=ro

⁷ UNODC. "Model Treaty on Extradition: Revised Manual". United Nations Office on Drugs and Crime. Accesat la 7 decembrie 2023. https://www.unodc.org/pdf/model_treaty_extradition_revised_manual.pdf

Metodologie

Obiective metodologice

Obiectivele metodologice ale acestui capitol vizează stabilirea unei baze solide pentru analiza și evaluarea situației din sistemul penitenciar al Republicii Moldova și a impactului său asupra proceselor de extrădare. Ne-am concentrat pe colectarea datelor dintr-o gamă largă de surse, inclusiv legislație, documente juridice și rapoarte de monitorizare, pentru a asigura o perspectivă cuprinzătoare și echilibrată. Procesul de cercetare a inclus nu numai colectarea de date, ci și analiza meticuloasă și interpretarea acestor date, permițându-ne să identificăm problemele-cheie și să formulăm recomandări bine documentate. Acest proces riguros a fost esențial pentru a oferi o înțelegere completă și obiectivă a provocărilor și soluțiilor potențiale în contextul sistemului penitenciar și al practicilor de extrădare din Moldova.

Metode

În elaborarea ghidului, am adoptat o abordare metodologică structurată și detaliată, care include mai multe componente esențiale de cercetare:

- 1. Analiza documentară riguroasă:** am efectuat o examinare detaliată a legislației naționale și internaționale, împreună cu documentele CEDO, ONU și rapoartele de monitorizare a penitenciarelor. Această analiză a dezvăluit standardele esențiale și problemele critice din sistemul penitenciar și procesele de extrădare, oferind o bază consistentă pentru discuții ulterioare.
- 2. Interviuri structurate cu experți:** am purtat discuții detaliate cu avocați specializați în cazurile de extrădare din Marea Britanie, Irlanda și Franța, precum și cu experți juridici. Aceste interviuri au furnizat perspective profunde asupra condițiilor de detenție și a practicilor de extrădare, contribuind la o înțelegere mai nuanțată a contextului.
- 3. Observații directe și vizite de teren:** vizitele în instituțiile penitenciare au fost esențiale pentru a observa condițiile actuale și a intervieva deținuții. Aceste observații ne-au oferit informații valoroase și date primare, fundamentale pentru analiza noastră.
- 4. Analiza jurisprudenței specifice:** am analizat cazurile din Irlanda și Marea Britanie, unde extrădarea cetățenilor moldoveni a fost refuzată pe baza articolului 3 din CEDO. Aceasta ne-a ajutat să înțelegem cum sunt aplicate standardele în alte jurisdicții și impactul lor asupra deciziilor de extrădare.
- 5. Analiza și sinteza datelor:** am combinat metodele de analiză comparativă și tematică pentru a identifica tendințe și probleme comune, oferind astfel o bază concludentă pentru formularea recomandărilor bine fundamentate.

Pe lângă metodele de cercetare menționate anterior, ghidul încorporează și experiența practică a autorului ca avocat în cazurile de extrădare din diferite jurisdicții. Această experiență, acumulată de-a lungul anilor, a oferit perspective unice și cunoștințe practice care au îmbogățit conținutul ghidului. Experiența autorului în navigarea complexității

proceselor de extrădare și înțelegerea nuanțelor specifice fiecărei jurisdicții au contribuit la o analiză mai profundă și la formularea de recomandări eficiente. Aceasta a permis o abordare realistă și aplicabilă în contextul provocărilor și oportunităților specifice din sistemul juridic moldovenesc.

În cadrul metodologiei adoptate pentru acest ghid, un aspect important a fost evaluarea și propunerea de îmbunătățiri pentru Ordinul nr. 553 din 7 decembrie 2021⁸. Acest ordin reglementează procedura de primire a cetățenilor extrădați din statele partenere pentru detenția în instituțiile penitenciare din Republica Moldova, pe baza garanțiilor oferite de autoritățile naționale. Deși nu reprezintă obiectivul principal al ghidului, am considerat esențial să explorăm modalități de a îmbunătăți acest ordin, astfel încât să corespundă mai bine cu standardele internaționale în materie de drepturi ale omului și să optimizeze procesul de extrădare și detenție. Am analizat procedurile actuale și am venit cu recomandări specifice pentru a îmbunătăți eficiența și conformitatea acestora cu obligațiile internaționale ale Republicii Moldova.

Pentru elaborarea recomandărilor și soluțiilor din acest ghid, am adoptat o abordare multidisciplinară și am integrat experiența practică a autorului în domeniul dreptului de extrădare. Prin analiza legislației naționale și internaționale, discuțiile cu experți juridici și observațiile directe în instituțiile penitenciare, am obținut o perspectivă completă asupra provocărilor existente. Această metodologie mixtă a permis identificarea standardelor relevante și a problemelor-cheie, contribuind la formularea de recomandări bine fundamentate și aplicabile în contextul specific al Republicii Moldova.

Reiterăm că scopul ghidului de față nu a fost de a realiza o analiză cantitativă exhaustivă a tuturor cazurilor de extrădare, ci de a se concentra pe standardele legate de articolul 3 din CEDO în ce privește garanțiile de extrădare, axându-se pe problemele și soluțiile specifice legate de respectarea drepturilor fundamentale în acest proces.

Această metodologie a asigurat faptul că ghidul este documentat și bazat pe o analiză detaliată a diverselor aspecte ale procesului de extrădare și a condițiilor din sistemul penitenciar moldovenesc.

⁸ Administrația Națională a Penitenciarelor. Ordinul nr. 553 din 7 decembrie 2021. Publicat în 7 decembrie 2021.

Convenția europeană a drepturilor omului și articolul 3 în cazurile de extrădare

Chestiuni generale despre garanții în cazurile de extrădare

Garanțiile în cazurile de extrădare sunt esențiale pentru a asigura protecția drepturilor omului, un aspect recent evidențiat în cazul Assange⁹. Ele sunt necesare atunci când există un risc serios de încălcare a drepturilor omului în cazul persoanei care urmează să fie extrădată. Statul solicitant are responsabilitatea de a furniza garanții care să asigure că extrădarea nu va conduce la încălcări ale drepturilor omului. În cazul în care garanțiile nu sunt considerate suficiente sau convingătoare, instanțele pot refuza extrădarea, aliniindu-se astfel la standardele internaționale pentru drepturile omului.

Garanțiile în cazurile de extrădare trebuie să respecte orientările stabilite în cazul Othman¹⁰ din cadrul Convenției europene a drepturilor omului, cunoscute ca criteriile Othman. Acestea includ comunicarea garanțiilor instanței, specificitatea lor, capacitatea persoanei care le oferă de a angaja statul solicitant, respectarea lor de către autoritățile locale, proveniența de la un stat contractant al CEDO sau cu relații bilaterale și un istoric de respectare a garanțiilor, posibilitatea de verificare obiectivă, existența unui sistem eficient împotriva torturii și relexor tratamente în statul solicitant și luarea în considerare a oricăror antecedente de rele tratamente ale persoanei în cauză.

Spre exemplu, în Marea Britanie, garanțiile legate de drepturile omului și condițiile din penitenciare sunt adesea invocate în cazurile recente de extrădare, în special când există preocupări legate de încălcarea articolului 3 (dreptul de a nu fi supus tratamentelor rele sau torturii). Aceste garanții includ aspecte precum tipul de penitenciar, dimensiunea celulelor, facilitățile de sănătate mintală, suprapopularea, protecția împotriva violenței aplicate de agenții de stat sau violența între deținuți și condițiile proaste de detenție. Potrivit legislației Marii Britanii, astfel de garanții sunt furnizate atât pentru țările din categoria 1 (statele UE și Gibraltar), cât și pentru cele din categoria 2 (precum Federația Rusă, India și Statele Unite, inclusiv Republica Moldova)¹¹.

Nu toate garanțiile oferite în cazurile de extrădare sunt acceptate. De exemplu, în cauza Tabuncic/Moldova¹², instanța de judecată din Marea Britanie a considerat că extrădarea în Republica Moldova ar fi incompatibilă cu articolul 3 din CEDO din cauza condițiilor din penitenciare. Garanțiile inconsecvente nu au abordat riscul real de tratament inuman și degradant. În contrast, în cazurile Chawla și Mallya împotriva Guvernului Indiei¹³, instanța a acceptat garanțiile privind condițiile specifice din penitenciar, considerându-le suficiente pentru a preveni încălcarea articolului 3. Aceasta subliniază importanța evaluării fiecărei garanții individual.

⁹ *The Guardian*. „Julian Assange Dangerously Close to US Extradition After Losing Latest Legal Appeal”. 9 iunie 2023. Ultima accesare: 7 decembrie 2023. <https://www.theguardian.com/media/2023/jun/09/julian-assange-dangerously-close-to-us-extradition-after-losing-latest-legal-appeal>

¹⁰ Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Othman (Abu Qatada) împotriva Regatului Unit – 8139/09, Hotărâre din 17 ianuarie 2012 [Secțiunea IV]. HUDOC – Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Ultima accesare: 7 decembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-44>

¹¹ Bindmans LLP. „Extradition and assurances: recent developments”. 14 decembrie 2021. Accesat la 7 decembrie 2023. <https://www.bindmans.com/knowledge-hub/blogs/extradition-and-assurances-recent-developments/>

¹² 5 St Andrew's Hill. „Moldova Extradition Appeal Allowed”. 5SAH, 27 mai 2021. Ultima accesare: 7 decembrie 2023. <https://www.5sah.co.uk/knowledge-hub/news/2021-05-27/moldova-extradition-appeal-allowed>

¹³ *The Economic Times*. „India Moves Ahead on Extradition Cases of Mallya, Chawla in UK”. 16 ianuarie 2018. Ultima accesare: 20 noiembrie 2023. <https://economictimes.indiatimes.com/news/politics-and-nation/india-moves-ahead-on-extradition-cases-of-mallya-chawla-in-uk/articleshow/62512092.cms>

Într-un alt caz, în cadrul apelului lui Modi în instanța din Marea Britanie¹⁴, importanța garanțiilor a fost subliniată pentru a atenua potențialele încălcări ale drepturilor omului, în special în privința condițiilor de detenție și a accesului la asistență medicală. Garanțiile oferite de Guvernul Indiei au fost considerate suficiente pentru a înlătura preocupările legate de condițiile din penitenciar și accesul la asistență medicală, stabilind un precedent pentru modul în care garanțiile pot juca un rol decisiv în cazurile de extrădare. Cu toate acestea, specificul afecțiunilor de sănătate ale lui Modi și capacitatea de a gestiona aceste afecțiuni în detenție rămân un factor determinant în apel.

Pe de altă parte, garanțiile în cazul Assange, descrise de Lord Burnett of Maldon și Lord Justice Holroyde, sunt deosebit de semnificative. Ele includ promisiunea că domnul Assange nu va fi supus „măsurilor administrative speciale” și nici nu va fi deținut în Centrul de Maximă Securitate ADX, oferind, de asemenea, garanții pentru tratamentul medical și psihologic necesar. SUA au acceptat un eventual transfer al domnului Assange în Australia pentru executarea pedepsei¹⁵.

Este evident că garanțiile capătă o importanță crescândă în procedurile de extrădare, permițând extrădarea în cazurile în care, fără aceste garanții, drepturile omului ar fi încălcate. Fiabilitatea garanțiilor și gradul de prezumție a respectării drepturilor omului depind de mai mulți factori și vor fi supuse unei analize riguroase de către instanțe. Relația dintre statul care extrădează și cel solicitant, precum și contextul diplomatic actual, sunt elemente esențiale, deși rareori exprimate direct în proceduri. Garanțiile implică încrederea reciprocă între părți, iar politica și diplomația joacă un rol inevitabil alături de lege.

Garanțiile devin din ce în ce mai relevante și esențiale în procesele de extrădare pentru protecția drepturilor omului. Ele asigură că extrădarea nu va conduce la încălcări ale drepturilor fundamentale ale persoanelor extrădate. Analiza atentă a instanțelor, relațiile diplomatice și încrederea reciprocă între state sunt critice în determinarea fiabilității acestor garanții. Această analiză complexă, care îmbină politica, diplomația și legea, conduce în mod natural la următorul subcapitol, unde se va discuta cadrul general al extrădărilor, cu accent pe respectarea drepturilor omului în contextul specific al jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului.

¹⁴ Reuters. „India PM Modi's Sikh separatist fight driven by security, politics”. Reuters, 7 decembrie 2023. Ultima accesare: 29 noiembrie 2023. <https://www.reuters.com/world/india/india-pm-modis-sikh-separatist-fight-driven-by-security-politics-2023-12-07/>

¹⁵ The Judiciary of England and Wales. USA -v- Julian Assange. Judiciary of England and Wales, 10 decembrie 2021. Ultima accesare: 23 noiembrie 2023. <https://www.judiciary.uk/judgments/usa-v-julian-assange-2/>

Principii generale

În elaborarea ghidului, am abordat problema interacțiunii dintre drepturile omului și extrădare, cu un accent special pe cazurile legate de art. 3 din Convenție. Se recunoaște că, deși drepturile omului pot apărea ca motive suplimentare de refuz al extrădărilor, acestea sunt adesea intrinsec legate de motivele tradiționale de refuz, care reflectă interesele statului solicitant. Am explorat această „tensiune” între funcțiile de protecție și cooperare în extrădare, cu o atenție deosebită acordată riscului vieții sau al torturii. Analizând jurisprudența CEDO și alte resurse, am investigat în ce măsură garanțiile în cazurile de extrădare sau, altfel numite, „garanțiile diplomatice”, pot armoniza aceste funcții, oferind o perspectivă judiciară asupra acestei chestiuni complexe.

Când statele evaluează deciziile de extrădare sau de transfer al suspectilor, este crucial să fie conștiente de potențialele încălcări ale drepturilor omului, inclusiv:

- i. **Articolul 2:** Interzicerea extrădării dacă există un risc real de pierdere a vieții.
- ii. **Articolul 3:** Interzicerea extrădării dacă există motive întemeiate de a presupune riscul de tortură sau de tratamente inumane sau degradante.
- iii. **Articolul 5:** Interzicerea extrădării dacă există riscul unei negări flagrante a libertății.
- iv. **Articolul 6:** Interzicerea extrădării dacă există un risc serios de negare flagrantă a dreptului la un proces echitabil.
- v. **Articolul 8:** Interzicerea extrădării atunci când interferența în drepturile garantate este excepțional de gravă.

Astfel, asigurarea respectării drepturilor omului este fundamentală pentru îndeplinirea obligațiilor statelor în temeiul dreptului internațional privind drepturile omului.

În contextul extrădării, măsurile provizorii (articolul 39 din Regulamentul de procedură al Curții Europene a Drepturilor Omului) au un rol crucial¹⁶. Prin aplicarea acestui articol, Curtea poate suspenda temporar extrădarea pentru a preveni o încălcare gravă și ireparabilă a drepturilor omului, în special în legătură cu articolele 2 sau 3. Neglijarea regulii 39 poate conduce, de obicei, la constatarea unei încălcări a articolului 34 de către statul pârât. Jurisprudența esențială în această materie este cazul Soering împotriva Regatului Unit¹⁷, în care Curtea a stabilit, pentru prima dată, că responsabilitatea unui stat este angajată dacă extrădează o persoană care riscă să fie supusă reținerii în țara solicitantă.

Această speță juridică analizează hotărârea Ministerului de Interne din Regatul Unit de a extrăda un individ în Virginia, SUA, urmând să-i fie aplicată pedeapsa cu moartea. În contextul unei relații simbiotice, presupusa crimă implică victimele, acestea fiind părinții partenerii reclamantului. Relevant este că pedeapsa capitală nu era interzisă de Convenție la acea vreme. Reclamantul a argumentat că, având în vedere executarea întârziată a pedepsei cu moartea, extrădarea sa constituie o încălcare a articolului 3 din Convenția europeană a drepturilor omului. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat că există un risc real de încălcare a articolului 3 în cazul extrădării în SUA, din cauza posibilității de a fi supus tratamentelor inumane și degradante în „culoarul morții”. De asemenea, responsabilitatea statului care extrădează este angajată, indiferent de apartenența statului destinatar la Convenție, dacă există un risc real de maltratare. La paragraful 88, Curtea subliniază incompatibilitatea extrădării unui individ către un stat unde există un risc real de tortură sau tratamente inumane cu valorile fundamentale ale Convenției. La paragraful 89, Curtea recunoaște necesitatea de a echilibra interesele

¹⁶ Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Regulamentul Curții. Accesat la 24 noiembrie 2023. https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Rules_Court_ROM

¹⁷ Comisia Europeană a Drepturilor Omului. Cererea nr. 14038/88: Jens Soering împotriva Regatului Unit, Raportul Comisiei (adoptat pe 19 ianuarie 1989). Accesat la 24 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-45380>

generale ale comunității cu protecția drepturilor fundamentale ale individului, subliniind importanța aducerii în fața justiției a persoanelor suspectate de infracțiuni, în contextul creșterii mobilității internaționale și a dimensiunii internaționale a criminalității.

Evaluarea riscurilor sub aspectul art. 3 din Convenție

■ Principiile Chahal și Saadi

În cazul *Vilvarajah și alții împotriva Regatului Unit*¹⁸, Curtea a subliniat importanța unei evaluări riguroase a riscului de rele tratamente, având în vedere caracterul absolut al articolului 3 și valorile fundamentale ale democrațiilor membre ale Consiliului Europei. Evaluarea s-a concentrat pe consecințele previzibile ale expulzării reclamanților în Sri Lanka, luând în considerare atât situația generală din țară, cât și circumstanțele personale ale fiecărui reclamant. Curtea a acordat importanță experienței autorităților britanice în tratarea solicitanților de azil din Sri Lanka și a analizat cu atenție circumstanțele personale ale fiecărui reclamant. În final, Curtea a concluzionat că nu existau motive întemeiate pentru a crede că reclamanții ar fi expuși unui risc real de tratamente inumane sau degradante la întoarcerea în Sri Lanka, stabilind astfel că nu a existat o încălcare a articolului 3.

În hotărârea *Chahal împotriva Regatului Unit*¹⁹, Curtea a apreciat că un avocat al cauzei separatiste sikh, care a primit un ordin de expulzare din motive de securitate națională, prezenta un risc real de a fi supus unui tratament necorespunzător dacă ar fi fost expulzat în India. Curtea a exprimat îndoieli cu privire la garanțiile guvernului indian, considerând că executarea ordinului de expulzare ar constitui o încălcare a articolului 3 din Convenție. În plus, Curtea a recunoscut că articolul 3 protejează împotriva torturii sau a tratamentului necorespunzător nu doar când acestea sunt ordonate de stat, dar și în cazurile în care statul are un control limitat asupra practicilor forțelor sale de securitate. Principiul Chahal a fost extins pentru a include protecția împotriva relelor tratamente de către actori nestatali, subliniind că, în anumite circumstanțe grave, o persoană poate justifica protecția împotriva returnării.

În cazul *Saadi împotriva Italiei*, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a evaluat riscul unei încălcări a articolului 3 în situația expulzării lui Nassim Saadi²⁰, un cetățean tunisian născut în 1974, care locuia la Milano și era tatăl unui copil cu cetățenie italiană. Saadi a fost condamnat în absență în Tunisia la 20 de ani de penitenciar pentru apartenență la o organizație teroristă. Curtea a considerat că expulzarea lui Saadi în Tunisia ar reprezenta o încălcare a articolului 3, chiar dacă guvernul tunisian a oferit garanții diplomatice privind tratamentul echitabil și protecția drepturilor sale. Acest caz subliniază principiul că riscul de rele tratamente trebuie evaluat indiferent de presupusa pericolozitate a persoanei expulzate. În cazul *Saadi împotriva Italiei*, Curtea a respins argumentul conform căruia riscul de rele tratamente ar trebui evaluat împotriva pericolozității individului pentru comunitate. Curtea a stabilit că articolul 3 are un caracter absolut și nu permite o astfel de balansare. De asemenea, Curtea a subliniat că, chiar și în cazul amenințărilor la adresa securității naționale, nu se poate presupune că un stat este incapabil să protejeze o persoană împotriva violenței private. Garanțiile diplomatice nu sunt suficiente pentru a elimina riscul de rele tratamente, iar Curtea are datoria de a examina dacă aceste garanții oferă o protecție adecvată împotriva riscului de tratament contrar Convenției.

18 Curtea Europeană a Drepturilor Omului. *Vilvarajah și alții împotriva Regatului Unit* –13447/87,13448/87,13165/87 și alții, Hotărâre din 30.10.1991. Accesat la 24 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22%3A%22Vilvarajah%22%22itemid%22%3A%22002-10246%22%7D>

19 Comisia Europeană a Drepturilor Omului. Cererea nr. 22414/93 de Karamjit Chahal, Darshan Kaur Chahal, Kiranpreet Kaur Chahal și Bikaramjit Singh Chahal împotriva Regatului Unit. Ședință privată din 1 septembrie 1994. Accesat la 24 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-23349>

20 Curtea Europeană a Drepturilor Omului. „Saadi împotriva Italiei (Cererea nr. 37201/06), Hotărâre din 28 februarie 2008. Accesat la 24 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-85275>

■ Garanții nesigure

În cazul Baisakov și alții împotriva Ucrainei²¹, Curtea a menționat că garanțiile date de procurorii kazahi nu pot fi invocate, deoarece nu era clar dacă aceștia aveau autoritatea să ofere asemenea garanții în numele statului și, având în vedere lipsa unui sistem eficient de prevenire a torturii, era dificil de verificat dacă garanțiile ar fi fost respectate. În cazul Klein împotriva Rusiei, Curtea a observat că garanțiile date de autoritățile columbiene nu erau suficiente pentru a garanta protecția reclamantului împotriva riscului de tratament interzis de Convenție, luând în considerare rapoartele internaționale și declarațiile vicepreședintelui columbian.

În cazul Klein împotriva Rusiei²², Curtea Europeană a Drepturilor Omului a evaluat circumstanțele arestării și propunerii de extrădare a lui Gal Yair Klein din Rusia în Columbia. Acesta fusese reținut pe baza unui aviz Interpol, emis la cererea instanțelor columbiene. Guvernul rus a invocat garanții din partea Ministerului columbian al Afacerilor Externe că Klein nu va fi supus unor rele tratamente. Cu toate acestea, Curtea a constatat că aceste garanții erau insuficiente și neconvingătoare, în special în lumina rapoartelor internaționale care semnalau practici de tortură tolerate de autoritățile columbiene. Curtea a criticat autoritățile ruse pentru că nu au luat în considerare în mod adecvat riscul de rele tratamente în Columbia, bazându-se doar pe garanțiile externe și ignorând situația reală privind drepturile omului în acea țară. Aceasta subliniază necesitatea unei evaluări riguroase și independente a riscurilor de rele tratamente în cazurile de extrădare, indiferent de garanțiile oferite de țara solicitantă.

În cazul Othman (Abu Qatada) împotriva Regatului Unit²³, decizia Curții s-a concentrat pe situația lui Abu Qatada, un cetățean iordanian care a primit azil în Regatul Unit și a fost ulterior reținut sub legea antiterorism. Condamnat în contumacie în Iordania, pe baza unor mărturii obținute sub tortură, el a contestat decizia de expulzare în instanțele britanice. În virtutea unui Memorandum de înțelegere între Regatul Unit și Iordania, care prevedea protecția drepturilor omului, instanțele britanice au respins, în cele din urmă, apelurile lui Abu Qatada, stabilind că extrădarea era legală. În cazul Othman (Abu Qatada) împotriva Regatului Unit, Curtea a luat în considerare mai multe opinii și rapoarte internaționale cu privire la eficacitatea garanțiilor diplomatice în contextul prevenirii torturii și relelor tratamente. Printre acestea, Comitetul ONU împotriva Torturii și Louise Arbour, fostul Comisar ONU pentru Drepturile Omului, au exprimat îndoieli cu privire la eficacitatea acestor mecanisme, în special în cazurile de extrădare în state cu istoric de abuzuri ale drepturilor omului. De asemenea, Thomas Hammarberg, Comisarul pentru Drepturile Omului al Consiliului Europei, și Human Rights Watch au criticat folosirea garanțiilor, subliniind natura ascunsă a torturii și dificultățile în detectarea acesteia. Rapoartele din Parlamentul Regatului Unit au exprimat, de asemenea, îngrijorări cu privire la această politică. În cazul Othman (Abu Qatada) împotriva Regatului Unit, Curtea a observat că rapoartele ONU și ale ONG-urilor indicau tortura ca fiind răspândită în Iordania. Curtea a recunoscut că, fără garanții din partea Iordaniei, ar fi existat un risc real de maltratare a reclamantului²⁴. Curtea a evaluat calitatea garanțiilor și fiabilitatea acestora în contextul practicilor din Iordania, luând în considerare aspecte precum specificitatea, obligativitatea, istoricul de respectare a garanțiilor similare și măsurile de monitorizare eficientă.

Curtea a subliniat principii-cheie în legătură cu expulzarea în contextul luptei împotriva terorismului. Curtea a recunoscut dificultățile statelor în protejarea populației împotriva terorismului, legitimând dreptul statelor de a deporta cetățeni străini în considerați amenințări la adresa securității naționale. Totodată, Curtea a reiterat că expulzarea poate încălca

21 Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Baisakov și alții împotriva Ucrainei (Cererea nr. 54131/08), Hotărâre din 18 februarie 2010. Accesat la 24 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-204142>

22 Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Klein împotriva Rusiei (Cererea nr. 24268/08), Hotărâre din 1 aprilie 2010. Accesat la 24 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-98011>

23 Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Othman (Abu Qatada) împotriva Regatului Unit (Cererea nr. 8139/09), Rezumat juridic, 17 ianuarie 2012. Accesat la 24 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-44>

24 Baza de Date Europeană a Dreptului de Azil. CEDO – Othman (Abu Qatada) împotriva Regatului Unit, Cererea nr. 8139/09. Ultima accesare: 24 noiembrie 2023. <https://www.asylumlawdatabase.eu/en/content/ecthr-othman-abu-qatada-v-united-kingdom-application-no-813909>

articolul 3 al Convenției europene a drepturilor omului dacă există temeiuri solide de a crede că persoana expulzată se va confrunta cu un risc real de tratament contrar articolului 3 în țara de destinație. Curtea a accentuat că articolul 3 este absolut și nu permite echilibrarea riscului de rele tratamente cu motivele expulzării. Acest principiu reiterează că protecția împotriva torturii și a tratamentelor inumane sau degradante este fundamentală și nu poate fi compromisă de alte considerente, inclusiv cele legate de securitatea națională. De asemenea, Curtea a examinat principiile referitoare la garanțiile diplomatice în contextul expulzărilor pentru motive de securitate națională. Curtea a recunoscut preocupările internaționale legate de practica solicitării de garanții, menționând că rolul său este de a evalua dacă garanțiile într-un caz specific sunt suficiente pentru a elimina riscul de rele tratamente. Curtea a subliniat necesitatea de a lua în considerare atât situația generală a drepturilor omului în țara de primire, cât și calitatea și fiabilitatea garanțiilor oferite. De asemenea, Curtea a evidențiat factori precum specificitatea garanțiilor, cine le-a oferit și dacă aceste garanții sunt obligatorii pentru statul destinatar.

Curtea a detaliat o serie de principii pentru evaluarea garanțiilor diplomatice în contextul expulzării. Aceste principii includ verificarea dacă garanțiile sunt specifice și obligatorii, dacă persoana care le-a oferit poate angaja statul de primire și dacă autoritățile locale le respectă. De asemenea, Curtea a evaluat dacă tratamentul menționat în garanții este legal în statul de primire, relațiile bilaterale dintre state, existența unui sistem eficient de protecție împotriva torturii și istoricul de maltratare a solicitantului în statul de primire. Curtea a accentuat că garanțiile nu sunt suficiente în sine pentru a asigura protecția împotriva relelor tratamente.

Mai jos este prezentată lista de verificare a garanțiilor în cazurile de extrădare, structurată în formă tabelară. Lista de verificare rezultă din cauzele specificate mai sus. Tabelul include criteriile esențiale de evaluare a garanțiilor în contextul extrădărilor.

Criterii de evaluare
Transparență
Specificitate
Garanții date cu autoritate
Obligativ din punct de vedere juridic
Control eficient
Tratamentul statutului juridic
Relația interstatală de calitate
Verificabilitatea în practică
Acceptarea monitorizării internaționale
Istoric de rele tratamente aplicate persoanei solicitate
Fiabilitatea evaluării judiciare interne

Fiecare element de pe lista de verificare reflectă un factor important care trebuie luat în considerare atunci când se evaluează dacă garanțiile obținute într-un caz particular sunt suficiente pentru a elimina orice risc real de rele tratamente. Aceste criterii includ transparența, specificitatea, autoritatea persoanei care a dat asigurarea, obligativitatea juridică, controlul eficient, tratamentul statutului juridic, calitatea relației interstatale, verificabilitatea practică, acceptarea monitorizării internaționale, istoricul de rele tratamente aplicate persoanei solicitate și fiabilitatea evaluării judiciare interne.

În continuare, în cazul Othman (Abu Qatada) împotriva Regatului Unit, Curtea a recunoscut eforturile substanțiale ale guvernelor britanic și iordanian de a oferi garanții transparente

și detaliate, prin intermediul unui Memorandum de înțelegere, pentru a se asigura că reclamantul nu va fi maltratată la întoarcerea sa în Iordania. Memorandumul a fost apreciat ca fiind superior oricăror garanții analizate anterior de Curte, datorită detaliilor sale și formalității. Garanțiile au fost date cu bună-credință la cele mai înalte niveluri guvernamentale iordaniene, iar relațiile bilaterale puternice cu Regatul Unit au contribuit la fiabilitatea lor. Memorandumul prevedea că reclamantul va fi deținut și rejudicat în Iordania pentru infracțiunile de care fusese acuzat. Profilul înalt al reclamantului sugera că autoritățile iordaniene ar fi fost atente în asigurarea unui tratament adecvat, evitând astfel orice maltratare care ar putea avea repercusiuni grave asupra relațiilor bilaterale și ar provoca indignare internațională. În plus, conform memorandumului, reclamantul urma să fie vizitat regulat de către reprezentanții Centrului Adaleh, permițând astfel verificarea respectării garanțiilor. Pe baza acestor considerente, Curtea a concluzionat în unanimitate că întoarcerea reclamantului în Iordania nu l-ar expune la un risc real de rele tratamente și, prin urmare, nu ar încălca articolul 3 al Convenției europene a drepturilor omului.

Cu toate acestea, în cazul Othman (Abu Qatada) împotriva Regatului Unit, Curtea a constatat o încălcare a articolului 6 din CEDO, care garantează dreptul la un proces echitabil. Această decizie a fost influențată de jurisprudența anterioară a Curții, cum ar fi cazurile Soering²⁵ și Drozd și Janousek²⁶, care au subliniat importanța protejării dreptului la un proces echitabil în contextul extrădărilor.

În cazul Othman, Curtea a fost preocupată de posibilitatea ca probele împotriva reclamantului, obținute prin tortură, să fie folosite în procesul său în Iordania. Această preocupare derivă din principiul stabilit în cazul Soering, potrivit căruia perspectiva unei încălcări grave și flagrante a dreptului la un proces echitabil poate avea consecințe relevante în cazurile de extrădare.

Curtea a luat în considerare garanțiile guvernului iordanian, dar a găsit că acestea nu erau suficiente pentru a afirma că probele obținute prin tortură nu vor fi folosite împotriva lui Othman într-un proces penal. Prin urmare, Curtea a concluzionat că expulzarea reclamantului în Iordania ar încălca articolul 6 din CEDO, deoarece exista un risc real ca dreptul său la un proces echitabil să fie încălcat.

Decizia Curții în acest caz reflectă o preocupare constantă pentru protejarea drepturilor fundamentale ale persoanelor în contextul cooperării internaționale în materie penală și extrădări. Curtea a arătat că, în ciuda garanțiilor date de un stat, este esențial să se asigure că drepturile procesuale ale unei persoane nu vor fi încălcate.

Reclamantul Qatada²⁷ s-a plâns că o eventuală rejudicare în Iordania ar fi o negare flagrantă a justiției, în mare parte, din cauza admiterii probelor obținute prin tortură. Curtea a subliniat că o negare flagrantă a justiției presupune mai mult decât nereguli procedurale sau lipsa de garanții. Este necesar ca încălcarea principiilor unui proces echitabil să fie atât de gravă, încât să anuleze sau să distrugă esența dreptului garantat de articolul 6. Admiterea probelor obținute prin tortură, pe lângă faptul că este contrară articolului 6, contravine și standardelor internaționale fundamentale privind procesul echitabil, făcând procesul ilegal și lipsit de fiabilitate. Curtea a constatat că în cazul lui Qatada, declarațiile incriminatoare au fost obținute prin tortură, iar utilizarea probelor de tortură era o practică răspândită în Iordania. În acest context, Curtea a considerat că Qatada ar întâmpina dificultăți semnificative în a contesta admisibilitatea acestor probe, mai ales după mulți ani de la evenimente și în fața unei instanțe care obișnuiește să respingă astfel de contestații.

25 Comisia Europeană a Drepturilor Omului. Cererea nr. 14038/88: Jens Soering împotriva Regatului Unit, Raportul Comisiei (adoptat pe 19 ianuarie 1989). Accesat la 24 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-45380>

26 Curtea Europeană a Drepturilor Omului. „Drozd și Janousek împotriva Franței și Spaniei (Cererea nr. 12747/87), Rezumat juridic, 26 iunie 1992. Accesat la 24 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-9865>

27 Curtea Europeană a Drepturilor Omului. „Othman (Abu Qatada) împotriva Regatului Unit (Cererea nr. 8139/09), Rezumat juridic, 17 ianuarie 2012. Accesat la 24 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-44>

Prin furnizarea de dovezi concrete și convingătoare cu privire la torturarea coinculpaților săi și utilizarea probelor obținute în acest mod, Qatada a demonstrat un risc real de negare flagrantă a justiției în cazul extrădării sale în Iordania. Pe acest temei, Curtea a concluzionat că extrădarea lui Qatada de către Regatul Unit ar încălca articolul 6 al Convenției europene a drepturilor omului.

În cazul Abu Qatada, negocierile diplomatice și evoluția juridică dintre Regatul Unit și Iordania au dus la o schimbare semnificativă în perspectiva extrădării sale. Inițial, Abu Qatada a contestat fiabilitatea garanțiilor diplomatice incluse în Memorandumul de înțelegere dintre cele două țări. Totuși, el și-a exprimat disponibilitatea de a părăsi Regatul Unit pentru Iordania după ce acordul bilateral a fost „consacrat în lege” prin ratificarea unui tratat care garantează un proces echitabil.

Pentru a depăși obiecțiile instanțelor britanice și a asigura conformitatea cu standardele de drept ale omului, ministrul de interne britanic a decis să încheie un nou „Acord de asistență juridică reciprocă”. Acest tratat, intrat în vigoare în iunie 2013, conținea garanții clare cu privire la un proces echitabil pentru persoanele deportate și o interdicție strictă privind utilizarea probelor obținute prin tortură. În plus, tratatul pune în sarcina acuzării dovada că orice declarație a fost obținută prin voință liberă și nu prin tortură sau rele tratamente.

Această evoluție juridică a oferit un cadru mai robust și mai transparent pentru tratamentul lui Abu Qatada în Iordania, făcând astfel posibilă extrădarea sa. După ratificarea oficială a tratatului de către regele Abdullah al Iordaniei, Abu Qatada a „acceptat” să se întoarcă în Iordania, punând capăt unei perioade lungi de litigii și negocieri diplomatice. Ulterior, el a ajuns în Iordania, un eveniment amplu relatat de presa britanică.

■ **Garanții referitoare la penitenciare**

În cazul Babar Ahmad și alții împotriva Regatului Unit²⁸, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a abordat problema condițiilor de detenție în penitenciarul de maximă securitate ADX Florence din SUA în contextul extrădării. Reclamanții, acuzați de infracțiuni de terorism și solicitați de SUA pentru extrădare, s-au plâns de riscul de a fi deținuți în acest penitenciar, unde condițiile restrictive și lipsa de contact uman ar putea constitui o încălcare a articolului 3 din CEDO.

Curtea a observat că, deși nu era inevitabil ca reclamanții să fie deținuți la ADX Florence, exista un risc real în acest sens. Cu toate acestea, Curtea a concluzionat că condițiile fizice de detenție – dimensiunea celulelor, iluminatul și instalațiile sanitare – îndeplineau cerințele articolului 3. Curtea a recunoscut că autoritățile americane aplică criteriile raționale pentru transferul deținuților la ADX și că există audieri și proceduri judiciare pentru contestarea acestor transferuri. În plus, Curtea a luat în considerare faptul că, chiar dacă condițiile de detenție erau extrem de restrictive, penitenciarul oferea o anumită stimulare în celule.

Curtea a decis că condițiile de detenție la ADX Florence, chiar și în unitatea specială de securitate, nu ar constitui o încălcare a articolului 3 în cazul extrădării reclamanților în SUA. Această hotărâre subliniază echilibrul pe care Curtea îl aplică în evaluarea condițiilor de detenție în contextul extrădărilor, luând în considerare atât necesitățile de securitate, cât și drepturile fundamentale ale deținuților.

În același caz, Curtea a analizat problema condițiilor de detenție în penitenciarul de maximă securitate ADX Florence și posibilitatea condamnărilor pe viață în SUA. Curtea a ajuns la concluzia că aceste aspecte nu constituie o încălcare a articolului 3 din CEDO. În ceea ce privește condițiile de detenție, Curtea a recunoscut că ADX Florence oferea o gamă largă de activități și servicii, inclusiv acces la canale de televiziune, radio, ziare, cărți și programe educaționale. În plus, chiar și deținuții supuși măsurilor administrative

²⁸ Curtea Europeană a Drepturilor Omului. „Babar Ahmad și alții împotriva Regatului Unit (Cererea nr. 24.027/07, 11949/08, 36742/08), Decizie parțială, 6 iulie 2010. Accesat la 24 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-99876>

speciale aveau dreptul la convorbiri telefonice, vizite sociale și corespondență. Curtea a concluzionat că, deși izolarea era strictă, existau facilități suficiente pentru a asigura că izolarea nu era totală. Referitor la posibilele pedepse pe viață, Curtea a remarcat că nu era sigur că reclamanții vor fi condamnați sau că vor primi astfel de pedepse. Chiar dacă ar fi primit pedepse pe viață, Curtea nu a considerat că acestea ar fi extrem de disproportionale, având în vedere gravitatea acuzațiilor. O problemă legată de articolul 3 ar apărea doar dacă pedeapsa ar deveni ireductibilă *de facto* și *de iure* și nu ar mai servi niciun scop penologic. Curtea a clarificat, de asemenea, distincțiile între diferite tipuri de expulzări și a subliniat că evaluarea riscului de rele tratamente nu ar trebui să depindă de temeiul juridic al expulzării. Astfel, Curtea a afirmat că testele aplicate în cazurile de extrădare ar trebui să fie similare cu cele din alte cazuri de îndepărtare de pe teritoriul unui stat contractant. Această hotărâre ilustrează abordarea echilibrată a Curții în evaluarea condițiilor de detenție și a pedepselor în contextul extrădărilor, având în vedere atât drepturile fundamentale ale persoanelor implicate, cât și securitatea națională și nevoile de securitate ale statelor.

Curtea a mai analizat distincția între tortură și alte forme de rele tratamente în contextul extrădărilor și impactul acestora asupra aplicării articolului 3 din CEDO. Curtea a recunoscut că, deși există o distincție clară între tortură și alte forme de rele tratamente în context intern, situația devine mai complexă în cazul evaluărilor prospective pentru expulzări, unde este dificil de anticipat cu exactitate natura tratamentului la care o persoană ar putea fi supusă în statul de primire. De asemenea, Curtea a menționat că distincția între tortură și alte forme de rele tratamente poate fi mai lesne făcută în cazurile în care riscul de rele tratamente provine din factori care nu implică direct responsabilitatea autorităților publice ale statului de primire. În consecință, Curtea a subliniat că, atunci când se constată că există un risc real de rele tratamente în statul de primire care ar putea încălca articolul 3, nu este necesar să se facă distincție între tortură și alte forme de rele tratamente. Astfel, Curtea a evitat să clasifice natura exactă a relelor tratamente, concentrându-se mai degrabă pe evaluarea riscului real de încălcare a articolului 3. Această abordare este în concordanță cu jurisprudența anterioară a Curții, cum ar fi cazurile *Chahal*, *Mamatkulov și Askarov împotriva Turciei*²⁹ și *Saadi împotriva Italiei*³⁰, unde Curtea a aplicat același test, fără a face distincție între diferitele forme de rele tratamente interzise de articolul 3 din CEDO.

Curtea a examinat posibilitatea de a distinge între evaluarea nivelului minim de gravitate necesar pentru a constitui o încălcare a articolului 3 din CEDO în context național și în context extrateritorial. Curtea a reiterat că nu există loc pentru a pune în balanță riscul de rele tratamente cu motivele expulzării atunci când se determină dacă responsabilitatea unui stat este angajată în temeiul articolului 3. Această poziție, deja stabilită în cazul *Saadi împotriva Italiei*, subliniază că riscul de rele tratamente și pericolozitatea unei persoane trebuie evaluate independent una de cealaltă. Curtea a subliniat că, în toate cazurile de extrădare în care există o plângere în temeiul articolului 3, focalizarea sa a fost pe existența unui risc real de încălcare a articolului 3, evaluat independent de motivele îndepărtării sau extrădării. Aceasta a inclus examinarea garanțiilor diplomatice și a procedurilor penale oferite de statul solicitant. Curtea nu a încercat să stabilească dacă pragul articolului 3 a fost îndeplinit cu referire la factorii enunțați în hotărârea *Soering* și nu a efectuat o examinare a proporționalității propunerilor de extrădare sau a altor forme de îndepărtare.

Curtea a subliniat că, în cazurile bazate pe articolul 3, nu a aplicat niciodată o evaluare a proporționalității unei propuneri de extrădare sau a unei alte forme de îndepărtare dintr-un stat contractant, distanțându-se astfel de abordarea din hotărârea *Soering*. Aceasta demonstrează o evoluție constantă în jurisprudența Curții privind tratamentul plângerilor legate de articolul 3 în contextul extrădărilor și al altor forme de îndepărtare.

29 Curtea Europeană a Drepturilor Omului. *Mamatkulov și Askarov împotriva Turciei* (Cererea nr. 46827/99, 46951/99), Hotărâre (Merit și satisfacție justă), 4 februarie 2005. Accesat la 24 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-68183>

30 Curtea Europeană a Drepturilor Omului. „*Saadi împotriva Italiei* (Cererea nr. 37201/06), Hotărâre (Merit și satisfacție justă), 28 februarie 2008. Accesat la 24 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-85275>

Tot aici, Curtea analizat abordarea sa în evaluarea nivelului minim de gravitate necesar pentru o încălcare a articolului 3 din CEDO în contextul expulzării și extrădărilor. Curtea a subliniat că, în conformitate cu jurisprudența sa post-Soering, nu face distincție între diferitele forme de rele tratamente interzise de articolul 3 în contextul expulzării și extrădărilor. Curtea a reiterat că nu pune în balanță riscul de rele tratamente cu motivele expulzării atunci când evaluează dacă articolul 3 a fost încălcat. Această poziție a fost susținută în mod constant în jurisprudența Curtii, cum ar fi în cazurile *Chahal* și *Saadi*. În aceste cazuri, Curtea a evaluat riscul real de rele tratamente în statul de primire, independent de motivele îndepărtării sau extrădării. Curtea a clarificat că, chiar și în contextul extrateritorial, un tratament care ar constitui o încălcare a articolului 3 din cauza acțiunilor sau omisiunilor unui stat contractant ar putea să nu atingă nivelul minim de gravitate necesar pentru o încălcare a articolului 3 într-un caz de extrădare. Aceasta înseamnă că, în timp ce neglijența unui stat contractant în furnizarea de îngrijiri medicale poate constitui o încălcare a articolului 3 în context intern, nu se aplică neapărat același prag în contextul expulzării sau extrădărilor.

Prin urmare, Curtea a evidențiat că jurisprudența sa confirmă o abordare consistentă în aplicarea articolului 3 în cazurile de expulzare și extrădare, fără a face distincție între diferitele forme de rele tratamente interzise de acest articol. Această abordare reflectă natura absolută a articolului 3 și necesitatea de a proteja drepturile fundamentale ale persoanelor în contextul extrădărilor și expulzării internaționale.

În contextul relexor tratamentelor aplicate deținuților, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a identificat o serie de factori decisivi pentru stabilirea unei încălcări a articolului 3 din CEDO. Acești factori sunt:

- 1. Premeditarea:** Prezența unei intenții premeditate în aplicarea relexor tratamentelor (*Irlanda c. Regatul Unit*³¹, § 167).
- 2. Calculul de a înfrânge rezistența sau voința:** Măsurile luate cu scopul de a înfrânge rezistența sau voința reclamantului (*Ilașcu și alții c. Moldovei și Rusiei*, § 446³²).
- 3. Intenția de a umili:** Fie o intenție explicită de a înjosi reclamantul, fie aplicarea măsurilor într-un mod care induce sentimente de teamă, anxietate sau inferioritate (*Jalloh împotriva Germaniei*³³, § 82; *Peers vs Grecia*³⁴, § 75).
- 4. Lipsa justificării specifice:** Absența unei justificări specifice pentru aplicarea măsurilor (*Van der Ven împotriva Țărilor de Jos*³⁵, §§ 61-62; *Iwańczuk vs Polonia*, § 58).
- 5. Caracterul arbitrar și punitiv:** Natura arbitrară și punitivă a măsurilor luate (*Yankov c. Bulgariei*, § 117³⁶).
- 6. Durata:** Perioada de timp pe parcursul căreia a fost impusă măsura (*Irlanda c. Regatul Unit*, § 92³⁷).
- 7. Intensitatea stresului:** Gradul de stres sau dificultate care depășește nivelul inevitabil de suferință inerent detenției (*Mathew vs Olanda*, §§ 197-205³⁸).

31 Curtea Europeană a Drepturilor Omului. *Irlanda împotriva Regatului Unit* (Cererea nr. 5310/71), Hotărâre (Revizuire), 20 martie 2018. Accesat la 24 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-181585>

32 Curtea Europeană a Drepturilor Omului. *Ilașcu și alții împotriva Moldovei și Rusiei* (Cererea nr. 48787/99), Hotărâre (Pe fond și satisfacție echitabilă), 8 iulie 2004. Accesat la 24 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-66444>

33 Curtea Europeană a Drepturilor Omului. *Jalloh împotriva Germaniei* (Cererea nr. 54810/00), Decizie, 26 octombrie 2004. Accesat la 24 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-67447>

34 Comisia Europeană a Drepturilor Omului. *Peers împotriva Greciei* (Cererea nr. 28524/95), Decizie, 21 mai 1998. Accesat la 24 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-4249>

35 Curtea Europeană a Drepturilor Omului. *Van der Ven împotriva Olandei* (Cererea nr. 50901/99), Decizie, 28 august 2001. Accesat la 24 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-6002>

36 Curtea Europeană a Drepturilor Omului. *Yankov împotriva Bulgariei* (Cererea nr. 39084/97), Decizie parțială, 11 mai 2000. Accesat la 24 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-5237>

37 Ibidem.

38 Curtea Europeană a Drepturilor Omului. *Mathew împotriva Olandei* (Cererea nr. 24919/03), Hotărâre, 29 septembrie 2005 [Secțiunea III]. Accesat la 24 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-3710>

Curtea a subliniat că aceste elemente depind, în mare măsură, de specificul fiecărui caz și pot fi dificil de stabilit în mod prospectiv în contextul extrădării sau expulzării.

În final, Curtea a reiterat jurisprudența sa în constatarea că îndepărtarea de pe teritoriul unui stat contractant ar fi contrară articolului 3 din Convenție, ajungând rar la o astfel de concluzie de la adoptarea hotărârii Chahal. Excepțiile sunt, în general, cazurile care implică pedeapsa cu moartea. În plus, Curtea a menționat că, cu excepția acestor cazuri, a fost și mai reticentă să constate o încălcare a articolului 3 în cazul expulzării în state cu un istoric îndelungat de respectare a democrației, drepturilor omului și statului de drept.

■ Scepticismul cu privire la garanțiile diplomatice

Scepticismul cu privire la eficacitatea garanțiilor diplomatice în cazurile de extrădare și expulzare este un aspect important în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului. Garanțiile pot lua diverse forme, cum ar fi note verbale, memorandumuri de înțelegere, aide-mémoire-uri, note diplomatice ș.a. Aceste garanții sunt utilizate în vederea asigurării că persoanele expulzate sau extrădate nu vor fi supuse torturii sau relelor tratamente în țara de destinație.

O preocupare majoră este că, dacă există nevoia de astfel de garanții, se recunoaște implicit un risc de tortură sau rele tratamente în țara respectivă. Acest scepticism este susținut de rapoarte ce conțin cazuri în care garanțiile nu au fost respectate sau nu au fost eficiente în prevenirea torturii sau relelor tratamente, cum ar fi cazurile Maher Arar și Ahmed Agiza și Mohammed al-Zari.

- **Maher Arar, un cetățean canadian de origine siriană, a fost reținut de autoritățile americane și trimis în Siria, unde a fost torturat, în ciuda faptului că autoritățile americane susțineau că au primit garanții din partea guvernului sirian că nu va fi torturat³⁹.**
- **Ahmed Agiza și Mohammed al-Zari au fost extrădați din Suedia în Egipt, unde au fost torturați, în ciuda garanțiilor diplomatice primite de Suedia de la Egipt⁴⁰.**

Aceste cazuri evidențiază dificultățile și limitările garanțiilor diplomatice ca instrumente pentru protejarea drepturilor omului în contextul expulzărilor și extrădărilor. Ele subliniază necesitatea unei evaluări riguroase și independente a riscului de tortură și rele tratamente în țara de destinație și necesitatea de a lua în considerare istoricul de respectare a drepturilor omului al țării respective.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului trebuie să echilibreze preocupările de securitate ale statelor cu obligațiile privind drepturile omului, având în vedere atât riscul de rele tratamente, cât și fiabilitatea garanțiilor primite în contextul extrădării și expulzării.

Cazurile Ahmed Agiza și Mohammed al-Zari ilustrează complexitatea și provocările legate de utilizarea garanțiilor diplomatice în contextul expulzărilor și extrădărilor. Acești doi solicitanți de azil egipteni au fost returnați forțat la Cairo de pe teritoriul suedez în decembrie 2001, într-un caz timpuriu de extrădare extraordinară, implicând oficiali americani.

Garanțiile primite de Suedia din partea guvernului egiptean includeau promisiuni că Agiza și al-Zari nu vor fi torturați și nici condamnați la moarte și că oficialii suedezi vor avea acces pentru a monitoriza situația lor. Cu toate acestea, vizitele efectuate de oficialii suedezi au fost întotdeauna în prezența oficialilor egipteni, ceea ce ridică întrebări cu

³⁹ Amnesty International Canada. Cazul Maher Arar. Amnesty International Canada. Accesat la 24 noiembrie 2023. <https://amnesty.ca/legal-brief/case-maher-arar/>

⁴⁰ Amnesty International. Suedia: Cazul lui Mohammed El Zari și Ahmed Agiza: încălcări ale drepturilor fundamentale ale omului confirmate de Suedia. Amnesty International, 27 noiembrie 2006. Accesat la 24 noiembrie 2023. <https://www.amnesty.org/fr/documents/eur42/001/2006/en/>

privire la eficacitatea monitorizării. Organizații precum Human Rights Watch au exprimat suspiciuni puternice că Agiza și al-Zari au fost torturați⁴¹.

Comitetul împotriva Torturii al ONU (CAT) a concluzionat în cazul Agiza că garanțiile diplomatice furnizate, fără un mecanism de aplicare, nu au fost suficiente pentru a proteja împotriva unui risc evident de rele tratamente⁴². În cazul al-Zari⁴³, Comitetul a stabilit că Suedia nu a demonstrat că garanțiile diplomatice obținute au fost suficiente pentru a elimina riscul de rele tratamente la un nivel compatibil cu cerințele articolului 7 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice⁴⁴.

Aceste cazuri pun în discuție eficacitatea garanțiilor diplomatice ca instrument de protecție împotriva torturii și relelor tratamente în contextul expulzărilor și extrădărilor. Ele arată că simpla existență a unor garanții, chiar și în formă scrisă, nu este întotdeauna suficientă pentru a asigura respectarea drepturilor omului, mai ales în absența unor mecanisme de aplicare și monitorizare eficiente.

Înjurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, este crucial ca garanțiile diplomatice să nu fie parte a unui compromis între securitatea națională, protecția drepturilor omului și cooperarea internațională. Acceptarea garanțiilor ca dovezi relevante pentru evaluarea riscului de rele tratamente este o problemă delicată și necesită o analiză riguroasă a contextului și a fiabilității garanțiilor în fiecare caz specific.

■ Jurisprudența recentă cu privire la garanțiile diplomatice

În ultimii ani, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a adoptat o abordare care recunoaște garanțiile diplomatice ca instrumente adecvate pentru protejarea drepturilor omului. Un exemplu notabil este cazul El-Masri împotriva fostei Republici Iugoslave a Macedoniei⁴⁵ din 2012, în care Curtea a considerat Macedonia responsabilă pentru complicitatea sa la predarea extraordinară a lui El-Masri de către CIA. În această cauză, Curtea a subliniat că neglijarea solicitării de garanții din partea SUA, pentru a preveni maltratarea lui El-Masri, a reprezentat o încălcare a articolului 3 din CEDO.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a recomandat statelor membre să solicite garanții diplomatice în cazuri de deportare către state unde există pedeapsa cu moartea. În cazurile Al Nashiri și Husayn (Abu Zubaydah) împotriva Poloniei din 2014⁴⁶, Curtea a sugerat Poloniei să obțină garanții de la SUA că reclamantii nu vor fi executați. Aceste cazuri sunt relevante, deoarece implică victime ale torturii practicate de CIA, subliniind rolul garanțiilor diplomatice în contextul delicat al drepturilor omului.

Similar cu cazul El-Masri, în cauza Nasr și Ghali împotriva Italiei⁴⁷ din 2016, Curtea a observat că guvernul italian nu a solicitat garanții pentru a preveni riscul ca reclamantul să fie torturat, văzând această omisiune ca un factor care a determinat încălcarea articolului 3 din CEDO. În 2018, în cazurile Abu Zubaydah împotriva Lituaniei⁴⁸ și Al Nashiri împotriva

41 Human Rights Watch. Suedia, implicată în abuzurile Egiptului asupra suspectului de terorism. Publicat pe 4 mai 2004, ora 20:00 EDT. Disponibil în engleză și arabă. <https://www.hrw.org/news/2004/05/04/sweden-implicated-egypts-abuse-suspected-militant>

42 Cazul Agiza vs Suedia. Document ONU: UN Doc CAT/C/34/D/233/2003. Numărul comunicării: 233/2003. Publicat în: (2005) 12 International Human Rights Reports 958. Referința IHRL: IHRL 1793 (UNCAT 2005). Data publicării: 20 mai 2005. Data accesării: 24 noiembrie 2023. Organizația Națiunilor Unite, [UN] Comitet: Comitetul împotriva Torturii [CAT]. Disponibil la: <https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law:ihrl/1793uncat05.case.1/law-ihrl-1793uncat05>

43 Cazul Mohammed Alzery vs Suedia. Document ONU: CCPR/C/88/D/1416/2005. Comitetul pentru Drepturile Omului al ONU (HRC). Data publicării: 10 noiembrie 2006. Disponibil la: <https://www.refworld.org/cases/HRC.47975afa21.html>. Data accesării: 11 decembrie 2023.

44 CMinisterul Afacerilor Externe. Pactul internațional nr. 31 din 16-12-1966 cu privire la drepturile civile și politice. Publicat pe 30 decembrie 1998 în Tratatul internațional, numărul 1, articolul 31. Accesat la 11 decembrie 2023. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115567&lang=ro

45 Grande Chambre. Cauza El-Masri împotriva fostei Republici Iugoslave Macedonia (Cererea nr. 39630/09). Hotărâre, Strasbourg, 13 decembrie 2012. Accesat la 15 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-115622>

46 Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Al Nashiri împotriva Poloniei – 28761/11. Notă informativă privind jurisprudența Curții 176. Hotărâre, Secțiunea IV, 24 iulie 2014. Accesat la 15 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-9939>

47 Nasr și Ghali împotriva Italiei – 44883/09. Notă informativă privind jurisprudența Curții 193. Hotărâre, Secțiunea IV, 23 februarie 2016. Accesat la 15 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-11051>

48 Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Abu Zubaydah împotriva Lituaniei – 46454/11. Hotărâre, Secțiunea I, 31 mai 2018. Accesat la 15 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-11973>

României⁴⁹, care se refereau la expulzări prin extrădări extraordinare, Curtea a reiterat necesitatea obținerii garanțiilor diplomatice adecvate din partea statelor de destinație.

În cazul Savran c. Danemarcei⁵⁰, Curtea a abordat situația unui resortisant turc cu schizofrenie paranoidă, condamnat pentru agresiune în Danemarca și care a primit un ordin de expulzare. Reclamantul se temea că, odată expulzat în Turcia, nu ar beneficia de tratamentul psihiatric necesar. Curtea a exprimat îndoieli serioase privind disponibilitatea acestui tratament la întoarcerea sa și a constatat că, fără garanții care să asigure un tratament adecvat la întoarcere, expulzarea ar încălca articolul 3 din CEDO. Această hotărâre a fost trimisă la Marea Cameră la cererea Danemarcei și așteaptă o decizie finală.

Inițial, Curtea Europeană a Drepturilor Omului nu a folosit garanțiile diplomatice pentru a evalua riscul în cazurile de extrădare. Cu timpul, Curtea a început să recunoască importanța și relevanța garanțiilor în astfel de evaluări, adoptând o abordare mai pragmatică. În recentele sale decizii, Curtea încurajează chiar statele să solicite garanții diplomatice, indicând că le consideră instrumente utile și adecvate pentru îndeplinirea obligațiilor în domeniul drepturilor omului, respectând anumite limite.

49 Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Al Nashiri împotriva României – 33234/12. Hotărâre, Secțiunea I, 31 mai 2018. Accesat la 15 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-11974>

50 Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Savran împotriva Danemarcei – 57467/15. Rezumat juridic, 1 octombrie 2019. Accesat la 15 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-12603>

Organismele tratatelor ONU și extrădarea

Comitetul ONU împotriva Torturii

Comitetul ONU împotriva Torturii (CAT) este responsabil pentru monitorizarea punerii în aplicare a Convenției Organizației Națiunilor Unite împotriva torturii și a altor forme de tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante (UNCAT)⁵¹, inclusiv a articolului 3, care stabilește principiul nereturnării. CAT a fost îndemnat să se pronunțe asupra utilizării garanțiilor diplomatice. În cauza *Agiza vs Suedia*⁵², CAT a examinat plângerea unui solicitant de azil egiptean, domnul Agiza, care susținea că expulzarea sa de către Suedia în Egipt era o încălcare a articolului 3 din UNCAT. Suedia a obținut garanții diplomatice de la Egipt, însă CAT a concluzionat că acestea nu erau suficiente pentru a proteja reclamantul împotriva riscului de tortură, deoarece nu includeau un mecanism de aplicare eficient. Această concluzie a evidențiat că obținerea de garanții diplomatice nu este întotdeauna suficientă pentru a asigura protecția împotriva încălcării drepturilor omului. CAT a accentuat că Suedia ar fi trebuit să fie conștientă de reputația proastă a Egiptului de a folosi tortura împotriva deținuților și în special că domnul Agiza, fiind deținut din motive politice și de securitate, era deosebit de vulnerabil la riscul de tortură. Prin urmare, CAT a constatat că expulzarea lui Agiza de către Suedia a încălcat obligația de nereturnare în conformitate cu articolul 3 UNCAT, punând în discuție eficacitatea garanțiilor diplomatice în absența unor mecanisme de aplicare solide și a unui context favorabil respectării drepturilor omului în statul de destinație.

În cazul *Agiza vs Suedia*, CAT a recunoscut potențialul garanțiilor diplomatice ca metodă de respectare a articolului 3 din UNCAT, sugerând că garanțiile cu un mecanism de aplicare eficace ar fi putut fi suficiente. Observația CAT din 2006 privind raportul Statelor Unite subliniază că garanțiile diplomatice ar trebui să se bazeze pe o examinare amănunțită a cazului fiecărei persoane și pe evaluarea fondului drepturilor omului al statului de destinație. În 2011, CAT a rafinat această viziune, punând accentul pe statele în care există un risc real de tortură sau rele tratamente.

În cazul *Elif Pelit c. Azerbaidjanului*⁵³, Curtea a examinat expulzarea forțată a doamnei Pelit în Turcia. Decisivă a fost lipsa de transparență a guvernului azer în privința garanțiilor diplomatice primite, care ar fi trebuit să asigure că doamna Pelit nu va fi maltrată în Turcia. Din cauza incapacității CAT de a evalua în mod independent aceste garanții și a lipsei de detalii privind monitorizarea, Comitetul a stabilit că Azerbaidjanul a încălcat drepturile doamnei Pelit conform articolului 3 din UNCAT.

În 2018, CAT a subliniat, în Comentariul său general nr. 4⁵⁴, că garanțiile diplomatice nu ar trebui folosite ca o modalitate de a submina principiul nereturnării atunci când există motive serioase de a crede că persoana ar fi în pericol de tortură. Deși CAT a avertizat împotriva utilizării neadecvate a garanțiilor diplomatice, nu le-a exclus ca metodă eficientă de respectare a obligațiilor stipulate de articolul 3 din UNCAT. Inițial, CAT a avut o poziție mai strictă privind utilizarea garanțiilor, afirmând că ele contravin principiului

51 Națiunile Unite, Biblioteca Audiovizuală de Drept Internațional. Convenția împotriva torturii și a altor tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante. Accesat la 15 noiembrie 2023. <https://legal.un.org/avl/ha/catcidtp/catcidtp.html>

52 Comitetul împotriva Torturii al ONU. *Agiza împotriva Suediei*, Comunicare nr. 233/2003, U.N. Doc. CAT/C/34/D/233/2003 (2005). Biblioteca de Drept a ONU a Universității Minnesota. Accesat la 15 noiembrie 2023. <http://hrlibrary.umn.edu/cat/decisions/233-2003.html>

53 Comitetul împotriva Torturii al ONU. *Doamna Elif Pelit împotriva Azerbaidjanului*, Comunicare nr. 281/2005, U.N. Doc. CAT/C/38/D/281/2005 (2007). Biblioteca de Drept a ONU a Universității Minnesota. Accesat la 15 noiembrie 2023. <http://hrlibrary.umn.edu/cat/decisions/281-2005.html>

54 Comitetul împotriva Torturii al ONU. Comentariul general nr. 4 (2017) privind implementarea articolului 3 din Convenție în contextul articolului 22. 2017. Accesat la 15 noiembrie 2023. https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/HRBodies/CAT/CAT-C-GC-4_EN.pdf

nereturnării. Această poziție inițială mai rigidă a fost ulterior revizuită pentru a recunoaște că garanțiile diplomatice pot fi o metodă eficientă, în anumite condiții, pentru ca statele să își îndeplinească obligațiile stipulate de articolul 3 din UNCAT. Astfel, CAT a echilibrat nevoia de precauție în utilizarea garanțiilor cu recunoașterea potențialului lor în protejarea împotriva torturii.

Reacția statelor părți la UNCAT la propunerea inițială strictă a CAT privind garanțiile diplomatice a fost de nemulțumire, interpretând-o ca o declarație generală împotriva tuturor garanțiilor diplomatice. State precum Canada, Danemarca, Regatul Unit și SUA au obiectat, susținând că garanțiile, atunci când sunt utilizate corect, pot fi un instrument eficient pentru respectarea articolului 3. În cele din urmă, CAT a adaptat comentariul său, renunțând la ideea că garanțiile sunt inerent contrare principiului nereturnării, lăsând astfel deschisă posibilitatea utilizării lor adecvate.

Prin această revizuire, CAT a permis statelor părți să folosească garanțiile diplomatice, cu condiția ca acestea să nu fie utilizate pentru a eluda obligațiile din UNCAT. Această decizie reflectă un echilibru între preocupările statelor privind utilizarea garanțiilor și principiul nereturnării, reafirmând că garanțiile pot fi un instrument util atunci când sunt aplicate în mod corespunzător și cu măsuri de monitorizare adecvate.

Comitetul ONU pentru Drepturile Omului

Ca și CAT, Comitetul pentru Drepturile Omului, responsabil pentru monitorizarea Pactului internațional privind drepturile civile și politice, a evaluat utilizarea garanțiilor diplomatice în cazul Alzery împotriva Suediei⁵⁵. Comitetul nu a fost mulțumit de garanțiile oferite de Suedia pentru repatrierea domnului Alzery în Egipt, unde risca să fie torturat. Lipsa unui mecanism eficient de monitorizare a aplicării garanțiilor a fost un factor-cheie în evaluarea riscului de rele tratamente, indicând importanța aplicării și verificării eficiente a garanțiilor diplomatice. În continuare, Comitetul pentru Drepturile Omului a subliniat importanța conținutului garanțiilor diplomatice și a implementării eficiente a mecanismelor de monitorizare. Evidențiind cazul Alzery împotriva Suediei ca exemplu, comitetul a reiterat că evaluarea fiecărui caz trebuie să ia în considerare existența unui risc real de rele tratamente, subliniind rolul crucial al garanțiilor diplomatice și al mecanismelor de executare în protejarea împotriva încălcărilor drepturilor omului.

În 2006, Comitetul pentru Drepturile Omului (CDO) a reafirmat, în observațiile sale privind rapoartele SUA, că garanțiile diplomatice pot fi acceptabile în anumite circumstanțe, cu condiția ca statul să adopte proceduri clare și transparente, inclusiv mecanisme judiciare adecvate de revizuire și monitorizare efectivă⁵⁶. De asemenea, CDO a subliniat că fiabilitatea garanțiilor depinde de aplicarea efectivă a mecanismelor de monitorizare și a stipulat că statele trebuie să se abțină de la a se baza pe garanții dacă nu pot monitoriza tratamentul persoanelor după extrădare și să ia măsuri adecvate dacă garanțiile nu sunt îndeplinite. Continuând, în observațiile sale din 2014 privind raportul SUA, CDO a reiterat recomandările similare⁵⁷. A accentuat că fiabilitatea garanțiilor depinde de aplicarea efectivă a mecanismelor de monitorizare și că statele ar trebui să evite să se bazeze pe garanții în absența unei monitorizări eficiente. CDO a evidențiat necesitatea de a lua măsuri adecvate atunci când garanțiile nu sunt respectate, reafirmând importanța monitorizării post-extrădare și a aplicării riguroase a garanțiilor.

55 Comitetul ONU pentru Drepturile Omului. Viziuni asupra Comunicării nr. 1416/2005, prezentată de Mohammed Alzery (reprezentat de avocata Anna Wigenmark). A 88-a sesiune, 16 octombrie – 3 noiembrie 2006. Accesat la 15 noiembrie 2023. docstore.ohchr.org

56 Comitetul ONU pentru Drepturile Omului. Considerarea rapoartelor prezentate de statele părți în baza articolului 40 al Pactului. Observații finale ale Comitetului pentru Drepturile Omului. A 87-a sesiune, 10-28 iulie 2006. Accesat la 15 noiembrie 2023. <https://2009-2017.state.gov/documents/organization/133837.pdf>

57 Comitetul ONU pentru Drepturile Omului. Observații finale privind al patrulea raport periodic al Statelor Unite ale Americii. Distribuit general, 23 aprilie 2014. Original: engleză. Accesat la 15 noiembrie 2023. [ocstore.ohchr.org](https://docstore.ohchr.org)

În concluzie, remarcăm că, deși organismele tratatelor ONU nu exclud categoric utilizarea garanțiilor diplomatice ca mijloc de prevenire a torturii, ele manifestă o rezervă semnificativă față de fiabilitatea acestora în absența unor mecanisme de implementare și monitorizare eficiente. Așa cum subliniază Skoglund⁵⁸, aceste entități ar putea fi deschise la acceptarea garanțiilor împotriva torturii, cu condiția ca acestea să fie structurate într-un mod diferit și să includă garanții solide de aplicare și supraveghere, pentru a asigura respectarea efectivă a angajamentelor luate. Această perspectivă evidențiază necesitatea unui cadru riguros pentru evaluarea și monitorizarea garanțiilor în vederea protejării drepturilor umane și a prevenirii abuzurilor.

Raportorul Special al ONU împotriva Torturii

Theo Van Boven, un fost Raportor Special al ONU pentru tortură și alte pedepse sau tratamente crude, inumane sau degradante, a exprimat inițial sprijinul pentru folosirea garanțiilor diplomatice. În raportul său interimar din 2002 către Adunarea Generală, Van Boven a îndemnat statele să nu extrădeze persoane acuzate de terorism sau de alte infracțiuni decât în condițiile în care guvernul țării de destinație oferă garanții categorice că indivizii nu vor suferi tortură sau alte forme de rele tratamente. Acesta a subliniat importanța instituirii unui sistem eficient de monitorizare pentru a asigura tratamentul respectuos față de demnitatea umană a persoanelor implicate⁵⁹.

Doi ani mai târziu, în fața numeroaselor dovezi care sugerau nerespectarea garanțiilor diplomatice, Theo Van Boven și-a revizuit poziția. El a declarat că, în contextul unei „practici sistematice a torturii”, principiul nereturnării ar trebui aplicat cu rigurozitate, iar garanțiile diplomatice nu ar trebui utilizate. Cu toate acestea, Van Boven a recunoscut că există situații în care garanțiile diplomatice pot fi adecvate. El a enumerat câteva „cerințe esențiale” pentru a considera garanțiile ca fiind fiabile, bazându-se pe recomandările din rapoartele sale anterioare. Acestea includ garanții minime pentru a asigura o protecție „solidă, semnificativă și verificabilă” împotriva torturii și a altor rele tratamente.

Garanțiile diplomatice trebuie să cuprindă dispoziții specifice pentru protecția drepturilor individuale. Acestea includ accesul neîngrădit la serviciile juridice, înregistrarea (preferabil video) a tuturor ședințelor de interogatoriu și documentarea identității tuturor participanților. De asemenea, este esențială efectuarea unei examinări medicale rapide și independente, precum și interzicerea detenției în condiții de *incommunicado* sau în locații nedecarate. Suplimentar, se impune implementarea unui sistem robust de monitorizare, efectuat de entități independente, care să raporteze periodic autorităților competente atât din statul de origine, cât și din cel de destinație.

Manfred Nowak, ulterior Raportor Special al ONU pentru Tortură, a exprimat o poziție categoric sceptică privind utilizarea garanțiilor diplomatice ca metodă de respectare a obligațiilor de nereturnare. În primul său raport, din 2006, Nowak a criticat garanțiile ca fiind tentative de ocolire a interdicției absolute a torturii și a nereturnării. El a argumentat că solicitarea garanțiilor de la state cu istoric de tortură sistematică reflectă o recunoaștere tacită a practicii torturii și a subliniat ineficiența acestora, având în vedere lipsa de sancțiuni juridice obligatorii și absența unei căi de atac efective în caz de încălcare⁶⁰.

58 Skoglund, L. „Diplomatic Assurances against Torture – An Effective Strategy?”. Nordic Journal of International Law 77 (2008): 319. Accesat la 15 noiembrie 2023. https://www.researchgate.net/publication/233613370_Diplomatic_Assurances_Against_Torture_-_An_Effective_Strategy_A_Review_of_Jurisprudence_and_Examination_of_the_Arguments

59 Raportorul Special al Comisiei ONU pentru Drepturile Omului privind tortura și alte tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante. Raport interimar al Raportorului Special al Comisiei pentru Drepturile Omului privind chestiunea torturii și a altor tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante. UN Doc. A/57/173, 2 iulie 2002, paragraf 35. Accesat la 15 noiembrie 2023. <https://www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-torture>

60 Raportorul Special al Comisiei ONU pentru Drepturile Omului privind tortura și alte tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante, Manfred Nowak. Raport către Comisia pentru Drepturile Omului de Manfred Nowak. UN Doc. E/CN.4/2006/6, 23 decembrie 2005, paragraf 32. Accesat la 15 noiembrie 2023. <https://digitallibrary.un.org/record/571376>

Nowak a continuat argumentând că, în contextul în care garanțiile sunt încălcate, victimele nu dispun de căi de atac eficiente. El a subliniat că până și cele mai riguroase mecanisme de monitorizare ulterioară nu pot oferi garanții absolute împotriva torturii. În plus, a criticat faptul că garanțiile diplomatice nu sunt obligatorii din punct de vedere juridic, ceea ce ridică întrebări despre eficacitatea lor în statul care încalcă tratatele internaționale și dreptul internațional cutumiar. Nowak a concluzionat că lipsa de sancțiuni pentru încălcările acestor garanții și absența responsabilității statelor sunt motive fundamentale pentru condamnarea acestei practici.

Până la finalul mandatului său, în 2010, Manfred Nowak și-a menținut poziția critică față de garanțiile diplomatice. În raportul său din 2010, adresat Comisiei pentru Drepturile Omului, el a concluzionat că garanțiile diplomatice, utilizate de guverne cunoscute pentru practicarea torturii și ca mijloc de ocolire a principiului nereturnării în lupta globală împotriva terorismului, sunt interzise de dreptul internațional și trebuie să înceteze imediat. Succesorul său, Juan E. Méndez, a continuat această critică, subliniind ineficiența și nesiguranța garanțiilor diplomatice. În 2018, raportorul special Nils Melzer a oferit o perspectivă mai nuanțată, indicând că garanțiile, chiar și cu mecanisme de monitorizare postreturnare, sunt inadecvate pentru a proteja împotriva torturii și a relelor tratamente⁶¹.

Înaltul Comisar al ONU pentru Drepturile Omului și Înaltul Comisar al ONU pentru Refugiați

În repetate rânduri, foștii Înalți Comisari ai ONU pentru Drepturile Omului și Înalții Comisari ai ONU pentru Refugiați și-au exprimat poziția față de garanțiile diplomatice. De exemplu, cu prilejul Zilei Drepturilor Omului din 2005, fostul Înalt Comisar al ONU pentru Drepturile Omului Louise Arbour⁶² a subliniat efectul negativ profund al utilizării garanțiilor diplomatice asupra interzicerii globale a torturii și a tratamentelor inumane. Arbour a accentuat dificultatea monitorizării garanțiilor împotriva torturii și a criticat crearea unui sistem segregat pentru deținuți, argumentând că toți ar trebui să beneficieze de protecție egală. În următorul an, Arbour a respins categoric eficacitatea garanțiilor diplomatice, chiar și cu mecanisme de monitorizare ulterioară, considerând practica fundamental greșită.

Spre deosebire de Înaltul Comisariat al ONU pentru Drepturile Omului, Înaltul Comisariat al ONU pentru Refugiați adoptă o abordare mai deschisă față de utilizarea garanțiilor diplomatice în anumite condiții. În nota sa din 2006⁶³, Înaltul Comisariat sugerează că garanțiile pot fi compatibile cu obligațiile privind drepturile omului, dacă elimină riscul încălcării drepturilor asigurate. Acestea trebuie să fie adecvate și credibile, bazate pe evaluări individuale și informații relevante, și să ia în considerare factori precum gradul de risc și eficiența implementării lor. Înaltul Comisariat al ONU pentru Refugiați a identificat și alte criterii esențiale pentru evaluarea eficacității acestora. Aceste criterii includ o analiză amănunțită a contextului și a istoricului statului solicitant, precum și o evaluare detaliată a riscurilor individuale la care persoana în cauză ar putea fi expusă. De asemenea, Înaltul Comisariat a accentuat importanța implementării eficiente a garanțiilor și a monitorizării lor continue, pentru a se asigura că drepturile garantate sunt respectate în practică. Aceste abordări reflectă o încercare de a echilibra nevoile de protecție ale persoanelor cu respectarea obligațiilor internaționale în materie de drepturi ale omului.

61 Raportorul Special al Comisiei ONU pentru Drepturile Omului privind tortura și alte tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante. Raport prezentat conform Rezoluției Adunării Generale 34/19. UN Doc. A/HRC/37/50, 26 februarie 2018, paragraf 50. Accesat la 15 noiembrie 2023. https://digitallibrary.un.org/record/3870734/files/A_HRC_43_49-EN.pdf Top of Form

62 Înaltul Comisar al ONU pentru Drepturile Omului, Louise Arbour. Declarație de Ziua Drepturilor Omului referitoare la teroriști și tortionari. 7 decembrie 2005. Accesat la 15 noiembrie 2023. https://pacific.ohchr.org/arbours_07122005.htm

63 Înaltul Comisariat al ONU pentru Refugiați (UNHCR). Notă despre asigurările diplomatice și protecția internațională a refugiaților. August 2006, p. 9. Accesat la 15 noiembrie 2023. <https://www.refworld.org/docid/44dc81164.html>

În 2017, Înaltul Comisariat al ONU pentru Refugiați a cerut includerea unor garanții specifice în cazul utilizării garanțiilor diplomatice, conform criteriilor deja menționate⁶⁴. Această solicitare nu a fost acceptată în Comentariul general nr. 4⁶⁵, care a inclus doar o declarație generală despre riscul garanțiilor de a submina principiul nereturnării. În concluzie, experții și comisarii ONU sunt în general împotriva practicii garanțiilor diplomatice privind tortura, văzându-le ca mijloace nesigure de evitare a obligațiilor de nereturnare, deși organismele tratatelor ONU nu le condamnă total, stabilind anumite condiții pentru acceptabilitatea lor. Deși organismele tratatelor ONU nu resping complet utilizarea garanțiilor diplomatice, ele impun condiții stricte pentru acceptarea lor. Aceste condiții includ mecanisme eficiente de monitorizare și revizuire judiciară. Egan⁶⁶ a subliniat că există scepticism față de fiabilitatea garanțiilor diplomatice din partea statelor cunoscute pentru practicarea torturii sau relelor tratamente, chiar și în prezența unor mecanisme de monitorizare. Astfel, în timp ce nu se exclude utilizarea acestor garanții, există îndoieli considerabile cu privire la eficacitatea și credibilitatea lor.

64 Înaltul Comisariat al ONU pentru Refugiați (UNHCR). Observații asupra revizuirii proiectului de Comentariu general nr. 1 privind implementarea articolului 3 al Convenției împotriva torturii și a altor tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante în contextul articolului 22. Aprilie 2017, paragraf 19. Accesat la 15 noiembrie 2023. <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/HRBodies/CAT/GCArticle3/JoinNGOSubmission.pdf>Top of Form

65 Comitetul ONU împotriva Torturii. Comentariul general nr. 4 (2017) privind implementarea articolului 3 al Convenției în contextul articolului 22. UN Doc. CAT/C/GC/4, 4 septembrie 2018, paragraf 20. Accesat la 15 noiembrie 2023. https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/HRBodies/CAT/CAT-C-GC-4_EN.pdf

66 Egan, S. „Extraordinary Rendition and Human Rights: Examining State Accountability and Complicity”. Cham: Palgrave Pivot, 2019, pp. 124-125. Accesat la 15 noiembrie 2023. https://www.academia.edu/38898578/Extraordinary_Rendition_and_Human_Rights_Examining_State_Accountability_and_Complicity

Deficiențele sistemului penitenciar și impactul asupra extrădărilor

În acest capitol, vom explora deficiențele sistemului penitenciar și impactul acestora asupra proceselor de extrădare. Analiza va începe cu o evaluare detaliată a condițiilor materiale din penitenciare, urmând să abordăm nivelul și calitatea asistenței medicale disponibile pentru deținuți. De asemenea, vom investiga dinamica și influența subculturii criminale în interiorul sistemului penitenciar. Aceste aspecte sunt cruciale pentru a înțelege contextul în care se desfășoară extrădările și impactul acestora asupra drepturilor și a bunăstării celor extrădați. Prin analiza detaliată a sistemului penitenciar, acest capitol intenționează să evidențieze modul în care deficiențele existente pot influența deciziile de extrădare și respectarea drepturilor omului. Se va acorda atenție particulară condițiilor materiale din penitenciare, de la spațiul de cazare până la facilitățile disponibile, urmând să evaluăm calitatea asistenței medicale furnizate deținuților. De asemenea, vom explora subcultura criminală și impactul acesteia asupra comportamentului și tratamentului deținuților. Înțelegerea acestor elemente este esențială pentru a aprecia complexitatea proceselor de extrădare din perspectiva garanțiilor în cazurile de extrădare.

Profil de țară

Republica Moldova, ca parte semnatară a majorității tratatelor internaționale privind drepturile omului, atât la nivel universal, cât și regional, demonstrează un angajament constant față de respectarea drepturilor și libertăților fundamentale. Începând cu anul 1993, prin ratificarea Pactului internațional privind drepturile civile și politice⁶⁷, și continuând cu aderarea la Convenția ONU împotriva torturii în 1995⁶⁸ și ratificarea Protocolului opțional la aceasta în 2006⁶⁹, Moldova și-a consolidat participarea la sistemul internațional de protecție a drepturilor omului. Acest angajament a fost întărit în 1997 prin ratificarea Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale⁷⁰, precum și a Convenției europene pentru prevenirea torturii. În calitate de stat parte, Moldova a prezentat trei rapoarte periodice atât la Comitetul ONU pentru Drepturile Omului, cât și la Comitetul ONU împotriva torturii, reflectând astfel eforturile continue de a asigura conformitatea cu standardele internaționale în domeniul drepturilor omului.

Când un stat devine parte la Protocolul opțional la Convenția împotriva torturii și a altor tratamente sau pedepse crude, inumane sau degradante (OPCAT), are obligația de a stabili un Mecanism Național de Prevenire (MNP), o entitate independentă cu scopul de a inspecta locurile de detenție și de a oferi recomandări autorităților. Subcomitetul ONU pentru Prevenirea Torturii (SPT)⁷¹ și Comitetul European pentru Prevenirea Torturii (CPT)⁷² funcționează în moduri complementare, fiecare cu mandatul său specific.

67 Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice. Publicat în Tratatul internațional nr. 1, art. 31. 30 decembrie 1998. Accesat la 15 noiembrie 2023. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115567&lang=ro

68 Convenția împotriva torturii și a altor tratamente sau pedepse crude inumane sau degradante. Publicată în Tratatul internațional nr. 1, art. 130. 30 decembrie 1998. Accesat la 15 noiembrie 2023. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115576&lang=ro

69 Legea nr. 66 pentru ratificarea Protocolului opțional la Convenția împotriva torturii și a altor pedepse sau tratamente cu cruzime, inumane sau degradante. Publicată în Monitorul Oficial nr. 66-69, art. 275. 28 aprilie 2006. Accesat la 15 noiembrie 2023. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=25308&lang=ro

70 Hotărârea nr. HP1298/1997 privind ratificarea Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și a unor protocoale adiționale la aceasta. Publicată în Monitorul Oficial nr. 54-55, art. 502. 21 august 1997. Accesat la 15 noiembrie 2023. <https://www.legis.md/cautare/downloadpdf/7462>

71 Biroul Înaltului Comisar al ONU pentru Drepturile Omului (OHCHR). Subcomitetul pentru Prevenirea Torturii și a Altor Tratamente sau Pedepse Crude, Inumane sau Degradante. Accesat la 15 noiembrie 2023. <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/spt>

72 Consiliul European. Despre CPT. Consiliul European. Ultima actualizare: 2023. Accesat la 15 noiembrie 2023. <https://www.coe.int/ro/web/cpt/about-the-cpt>

În Republica Moldova, MNP, sub forma Consiliului de Prevenire a Torturii⁷³, monitorizează penitenciarele, având suportul tehnic al Biroului Ombudsmanului. De asemenea, CPT efectuează vizite regulate în țară, contribuind astfel la monitorizarea și îmbunătățirea condițiilor din penitenciare.

Este esențial să subliniem importanța vizitelor regulate efectuate de CPT în Republica Moldova, care au un rol crucial în evaluarea și îmbunătățirea condițiilor din penitenciare. Aceste vizite au rezultat în rapoarte detaliate, majoritatea publicate, care oferă o perspectivă valoroasă asupra situației drepturilor omului în contextul detenției.

Grupul de cauze ID vs Republica Moldova

Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei supraveghează executarea măsurilor generale în grupul de cauze ID vs Republica Moldova⁷⁴. Aceste cazuri se referă la condițiile materiale precare de detenție în unitățile subordonate Ministerului de Interne și Ministerului Justiției, precum și la lipsa accesului la îngrijiri medicale adecvate (inclusiv tratament medical specializat) în aceste unități și în unitatea de detenție a Centrului Național Anticorupție. Problemele includ și absența unor căi de atac interne eficiente în aceste domenii, constituind încălcări ale articolelor 3 și 13. Curtea Europeană a subliniat, conform articolului 46, necesitatea ca autoritățile să implementeze, fără întârziere, un remediu preventiv și compensatoriu eficient, sau o combinație de remedii, pentru a aborda condițiile inadecvate de detenție.

Alte încălcări constatate în timpul detenției includ:

Articolul 8: Cenzurarea corespondenței deținuților de către autoritățile penitenciare și lipsa clarității în aplicarea și exercitarea puterii discreționare a autorităților penitenciare în privința autorizării vizitelor familiei.

Articolul 34: Nerespectarea, în termenul corespunzător, a indicațiilor Curții Europene, conform articolului 39 din Regulamentul 39, de a menține reclamantul într-o instituție medicală specializată.

De asemenea, Curtea a identificat încălcări ale altor articole în cazuri separate:

Articolul 3: Maltratarea de către poliție.

Articolul 5, §§ 1 și 3: Detenție preventivă ilegală și/sau excesiv de lungă.

Articolul 6, § 1: Admiterea de către Curtea Supremă a unui recurs depus de procuror în afara termenului legal.

În prezent, se evaluează starea de implementare a acestor decizii.

⁷³ Avocatul Poporului pentru drepturile omului din Republica Moldova. Consiliul pentru Prevenirea Torturii. Avocatul Poporului pentru drepturile omului din Republica Moldova. Ultima actualizare: 2023. Accesat la 15 noiembrie 2023. <https://ombudsman.md/despre-noi/consiliul-pentru-prevenirea-torturii/>

⁷⁴ Miniștrii Deputați. Note privind Agenda, CM/Notes/1348/H46-16, 6 iunie 2019, a 1348-a întâlnire, 4-6 iunie 2019 (DH), Drepturile omului, H46-16. Grupul I.D. împotriva Republicii Moldova. Supravegherea executării hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului. Documente de referință CM/ResDH(2018)107, DH-DD(2019)436, DH-DD(2019)471, CM/Del/Dec(2018)1310/H46-11. Accesat la 16 noiembrie 2023. https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=0900001680946e66

■ Măsuri individuale:

A) Condiții de detenție:

Satisfacția echitabilă a fost achitată la timp în majoritatea cazurilor noi, cu excepția cazului Botnari⁷⁵, care este în prezent în curs de examinare de către Curtea Europeană. Acesta privește revizuirea cerută de Guvern cu privire la suma acordată ca satisfacție echitabilă pentru prejudiciul moral suferit.

În cinci cazuri noi, reclamantii au fost eliberați. În cazul Miron, reclamantul a fost transferat în decembrie 2014 din Penitenciarul nr. 13 la o altă închisoare pentru a-și ispăși pedeapsa.

B) Măsuri privind alte încălcări:

Articolul 3 (rele tratamente de către poliție în cazul ID): Pe 3 aprilie 2018, Curtea de Apel a condamnat ofițerii de poliție pentru abuz de putere, aplicându-le o pedeapsă de trei ani de închisoare cu suspendare. Ei au fost și privați de dreptul de a ocupa funcții în forțele de ordine pentru doi ani și eliberați condiționat. Pe lângă compensația echitabilă acordată de Curtea Europeană, instanțele naționale au acordat reclamantului 3.000 EUR pentru daune morale. Această decizie a devenit definitivă, nefiind contestată.

Articolul 5, § 1 (în cazul Miron): Pe 27 septembrie 2014, reclamantul a fost declarat vinovat și condamnat la închisoare, astfel încetându-i statutul de deținut în arest preventiv.

■ Măsuri generale:

A) Noua cale de atac internă pentru condițiile precare de detenție:

La 1 ianuarie 2019, a fost implementată o lege ce introduce o nouă cale de atac preventivă și compensatorie pentru contestarea condițiilor precare de detenție. Aceasta este accesibilă tuturor deținuților, inclusiv celor condamnați la închisoare, la detenție administrativă, aflați în arest preventiv sau în centrele de detenție ale poliției.

Pentru aspectul preventiv, judecătorul poate cere administrației penitenciare să remedieze deficiențele în maximum cincisprezece zile și să raporteze despre măsurile luate.

În ceea ce privește compensația, aceasta include reducerea pedepsei și/sau o compensație monetară:

- *Deținuții condamnați pot solicita reducerea pedepsei cu una până la trei zile pentru fiecare zece zile petrecute în condiții precare. Dacă durata rămasă a detenției este mai mică decât numărul de zile care ar trebui deduse, diferența ar trebui compensată monetar, cu până la 5 EUR pe zi.*
- *În cazul deținuților în arest preventiv, dacă instanța constată o încălcare a drepturilor legate de condițiile de detenție, poate reduce pedeapsa considerând două zile de închisoare pentru fiecare zi de detenție preventivă. Dacă un inculpat a petrecut cel puțin trei luni în arest preventiv înainte ca dosarul său să ajungă în instanță și este condamnat la o pedeapsă neprivativă de libertate, acesta ar trebui exonerat de executarea pedepsei, drept compensație pentru condițiile de detenție precare. Alternativ, poate solicita compensație monetară printr-o acțiune civilă.*

Aceste plângeri trebuie examinate de instanță în termen de trei luni de la depunerea lor.

⁷⁵ Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Botnari împotriva Republicii Moldova, 74441/14. Hotărâre, Curtea, 5 iunie 2018. Accesat la 16 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-183745>

Ca urmare a introducerii noii căi de atac:

Curtea Europeană a pronunțat, la 28 februarie 2019, decizia în cauza Draniceru împotriva Republicii Moldova, considerând că noua cale de atac internă satisface criteriile stabilite în hotărârea Shishanov. Astfel, aceasta poate remedia în mod adecvat încălcările Convenției europene a drepturilor omului din cauza condițiilor precare de detenție.

Până la 15 aprilie 2019, peste 700 de plângeri contestând condițiile precare de detenție au fost depuse în instanțele interne. Autoritățile, cu sprijinul Programului Consiliului Europei „Promovarea unui sistem de justiție penală conform cu drepturile omului în Republica Moldova” (Componenta 1), organizează activități de formare și consolidare a capacităților pentru aplicarea corectă a acestui nou remediu. Au fost organizate două sesiuni de instruire pentru judecătorii de instrucție și administrațiile instituțiilor penitenciare în octombrie 2018 și martie 2019. Autoritățile planifică, de asemenea, elaborarea unui ghid pentru implementarea eficientă a căii de atac.

B) Măsuri de prevenire a supraaglomerării:

Modificările legislative din iulie 2017 privind eliberarea condiționată și substituirea pedepsei cu închisoarea cu pedepse alternative au condus la o reducere semnificativă a numărului de deținuți. Numărul deținuților eliberați condiționat în 2018 a crescut cu 59,7% față de 2017, iar numărul celor a căror pedeapsă neexecutată cu închisoarea a fost transformată în pedeapsă alternativă a crescut cu 95,5%. Astfel, numărul total de deținuți s-a redus cu 8,45% în 2018, pentru prima dată în ultimii zece ani numărul deținuților eliberați depășind numărul celor nou intrați în sistem.

În plus, ca urmare a deciziei Curții Constituționale din 23 februarie 2016 privind detenția preventivă, numărul deținuților în arest preventiv a scăzut cu 5,97% în 2018⁷⁶.

La 1 aprilie 2019, Penitenciarul nr. 13 găzduia 950 de deținuți, cu 119 persoane mai puțin decât în ianuarie 2018. Pentru a reduce supraaglomerarea, deținuții minori vor fi transferați la Penitenciarul nr. 10 pentru minori (Goian). În 2019 se planifică implementarea unui nou sistem de teleconferință în toate închisorile pentru a reduce nevoia de transferuri frecvente ale deținuților pentru audieri.

C) Condițiile de detenție în unitățile penitenciare (Ministerul Justiției):

Proiectul de construcție a noii închisori din Chișinău, finanțat printr-un împrumut de la Banca de Dezvoltare a Consiliului Europei, este în curs de desfășurare. În februarie 2019, s-a lansat o licitație internațională pentru lucrările de construcție, care se estimează că vor dura 36 de luni și urmau a fi finalizate până la sfârșitul anului 2022.

Un nou centru de detenție este în construcție la Bălți, cu o capacitate de 650 de persoane, destinat persoanelor în arest preventiv. Lucrări importante de renovare au fost efectuate și la Penitenciarul nr. 13, inclusiv renovarea a 38 de celule și întreținerea altor 35. În plus, lucrări de reconstrucție și renovare sunt în curs și în alte penitenciare.

Codul de executare⁷⁷ a fost modificat în iulie 2017, permițând administrației penitenciare să îmbunătățească condițiile de detenție, oferind, de exemplu, mai multe convorbiri telefonice și vizite.

⁷⁶ Curtea Constituțională a Republicii Moldova. Hotărârea nr. 3 din 23.02.2016 privind excepția de neconstituționalitate a alineatelor (3), (5), (8) și (9) ale articolului 186 din Codul de procedură penală. Accesat la 16 noiembrie 2023. <https://constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=557&l=ro>

⁷⁷ Parlamentul Republicii Moldova. COD nr. 443 din 24-12-2004, CODUL DE EXECUTARE AL REPUBLICII MOLDOVA. Publicat în Monitorul Oficial nr. 214-220, art. 704, 5 noiembrie 2010. Accesat la 16 noiembrie 2023. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=122067&lang=ro

D) Alte măsuri:

Un studiu de referință privind subcultura penală în închisorile din Moldova a fost realizat în cadrul proiectului Consiliului Europei „Sprijinirea reformelor în domeniul justiției penale în Republica Moldova”⁷⁸. Acest studiu analizează relația dintre subcultura criminală și violența între deținuți și oferă recomandări pentru contracararea acestui fenomen. În martie 2018, autoritățile au discutat măsurile ce trebuie luate în cadrul unei mese rotunde pe acest subiect.

Principalele subiecte de îngrijorare privind situația generală din penitenciarele din Moldova

■ Condițiile materiale de detenție

Situația din penitenciarele din Moldova a stârnit îngrijorări semnificative pentru organismele naționale și internaționale de protecție a drepturilor omului. Probleme precum suprapopularea penitenciarelor, prevalența subculturii criminale și ierarhii informale, lipsa securității adecvate pentru deținuți, condițiile precare de trai, necesitatea îmbunătățirii condițiilor de muncă pentru personal, precum și accesul limitat la asistență medicală sunt aspecte critic subliniate de instituții precum Curtea Europeană a Drepturilor Omului⁷⁹. Autoritățile moldovenești au fost îndemnate să implementeze măsuri eficiente pentru abordarea acestor probleme sistemice.

În raportul său privind vizita ad-hoc din Moldova din 2015, CPT s-a concentrat pe situația din Penitenciarul nr. 13 din Chișinău și Penitenciarul nr. 6 din Soroca, evidențiind ierarhiile informale ale deținuților și violența dintre aceștia ca aspecte-cheie ale subculturii penitenciare. Raportul din 2015 a solicitat măsuri ferme pentru combaterea intimidării și violenței⁸⁰. Vizitele din 2018 la aceste penitenciare au relevat că problemele de siguranță și violența cauzate de structurile de putere informale între deținuți persistă, ceea ce constituie un mediu nesigur pentru deținuți⁸¹. Vizita ad-hoc a CPT din 2022 a reiterat aceleași îngrijorări⁸², subliniind persistența problemelor de siguranță și a violenței cauzate de structurile informale de putere în penitenciarele din Moldova. Faptul subliniază nevoia continuă de acțiuni ferme și eficiente din partea autorităților pentru a aborda aceste deficiențe critice în sistemul penitenciar. În același raport, CPT a exprimat îngrijorări specifice referitoare la situația deținuților etichetați drept „umiliți” sau „intangibili”. Acești deținuți, considerați a fi la cel mai jos nivel al ierarhiei penitenciare, erau frecvent victime ale abuzurilor fizice și verbale și erau forțați să efectueze sarcini umilitoare, inclusiv curățarea instalațiilor sanitare. De asemenea, le era impus să evite contactul cu alți deținuți și să mănânce în zone izolate. CPT a considerat că această situație ar putea constitui o încălcare a articolului 3 din Convenția europeană a drepturilor omului.

Conform Convenției europene a drepturilor omului, care interzice tratamentul degradant, autoritățile statului sunt obligate să prevină astfel de tratamente, inclusiv cele efectuate de codeținuți.

78 Consiliul Europei, Oficiul din Chișinău. Studiu privind subcultura criminală în penitenciarele din Republica Moldova. Accesat la 16 noiembrie 2023. https://www.coe.int/ro/web/chisinau/home/-/asset_publisher/3HUJCCY2MGH/content/baseline-study-into-criminal-subculture-in-prisons-in-the-republic-of-moldova

79 Centrul de Resurse Juridice din Moldova. „Nota analitică CEDO 2021. Accesat la 15 noiembrie 2023. https://crjm.org/wp-content/uploads/2022/04/Nota-analitica-CEDO-2021_RO_small.pdf

80 Consiliul Europei, Comitetul European pentru Prevenirea Torturii și a Tratatamentelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante. Raport către Guvernul Republicii Moldova privind vizita în Republica Moldova din 14 până în 25 septembrie 2015. Accesat la 15 noiembrie 2023. <https://rm.coe.int/16806975da>

81 Consiliul Europei, Comitetul European pentru Prevenirea Torturii și a Tratatamentelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante. Raport către Guvernul Republicii Moldova privind vizita în Republica Moldova din 5 până în 11 iunie 2018. Accesat la 15 noiembrie 2023. <https://rm.coe.int/16809022b9>

82 Consiliul Europei, Comitetul European pentru Prevenirea Torturii și a Tratatamentelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante. Raport către Guvernul Moldovei privind vizita ad-hoc în Republica Moldova din 5 până în 13 decembrie 2022. Accesat la 15 noiembrie 2023. <https://rm.coe.int/1680ac59d8>

Comitetul Națiunilor Unite împotriva Torturii (CAT) a exprimat o îngrijorare profundă cu privire la situația din penitenciarele din Moldova, subliniind probleme precum supraaglomerarea, condițiile materiale periculoase, complicitatea personalului penitenciar, lipsa unui mecanism eficient de examinare a plângerilor și deficiențele în acordarea asistenței medicale.

CAT a subliniat și deficiențele grave în oferirea asistenței medicale în penitenciare, precum insuficiența serviciilor, folosirea personalului necalificat, restricții în accesul la asistență medicală privată și neîndeplinirea nevoilor specifice ale deținuților cu dizabilități sau nevoi de sănătate mintală. De asemenea, a fost menționată îngrijorarea legată de condițiile precare și tratamentul inadecvat din spitalul penitenciarului, subliniind lipsa de independență a personalului medical față de conducerea penitenciarelor. Aceste probleme evidențiază nevoia urgentă de reforme în sistemul penitenciar din Moldova⁸³.

Comitetul ONU pentru Drepturile Omului a exprimat preocupări serioase cu privire la creșterea numărului de decese în detenție și la violența din centrele de detenție din Moldova, criticând lipsa de rapoarte privind cauzele acestor decese și utilizarea excesivă a forței împotriva deținuților. Problemele persistente, cum ar fi supraaglomerarea, violența între deținuți, condițiile de igienă precare și accesul limitat la asistență medicală, sunt motive de îngrijorare.

În plus, CDO a constatat încălcări ale articolului 3 din CEDO de către Moldova din cauza condițiilor din penitenciare. Această situație îngrijorătoare continuă să fie subliniată de Comitetul ONU pentru Drepturile Omului, care a exprimat preocupări serioase privind condițiile din penitenciarele din Moldova. Penitenciarele din Soroca au fost subiect de atenție specială, cu probleme precum supraaglomerarea, violența, igiena precară și accesul limitat la asistență medicală. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a stabilit, în mai multe cazuri, că Republica Moldova a încălcat articolul 3 din Convenția europeană, referitor la tratamentul degradant în penitenciare.

În cazul Shishanov împotriva Republicii Moldova⁸⁴, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat o încălcare a articolului 3 din Convenția europeană a drepturilor omului, din cauza condițiilor precare din penitenciarele moldovenești, inclusiv supraaglomerarea, condițiile de trai și de igienă inadecvate, precum și calitatea și cantitatea insuficientă a hranei. Acest caz reprezintă unul dintre multele cazuri în care Moldova a fost găsită în încălcare a articolului 3 pentru motive similare. De la hotărârea din septembrie 2005 în cazul Shishanov, Moldova a fost găsită în încălcare a articolului 3 în peste 30 de cazuri similare. Acestea se referă la condițiile precare din penitenciare, subliniind o problemă sistemică în sistemul penitenciar. Mai mult de 70 de cereri pendinte la Curtea Europeană a Drepturilor Omului se concentrează pe aceleași probleme, reflectând continuarea îngrijorărilor privind condițiile de detenție în Moldova⁸⁵.

În cazul Cristioglo împotriva Republicii Moldova⁸⁶, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat o încălcare a articolului 3 din Convenție, recunoscând că reclamantul a fost deținut în condiții inumane și degradante și nu a primit asistență medicală adecvată în penitenciarele nr. 13 din Chișinău și nr. 5 din Cahul. Curtea a luat în considerare hotărârile sale anterioare, concluzionând că experiențele reclamantului în timpul detenției au atins pragul de severitate stabilit de articolul 3 din Convenție. Acest caz, alături de alte cazuri similare, subliniază o problemă persistentă în sistemul penitenciar din Moldova, și anume condițiile de detenție inumane și degradante, precum și lipsa asistenței medicale adecvate, care încalcă articolele Convenției europene

83 Comitetul împotriva Torturii. Observații finale asupra celui de-al treilea raport periodic al Republicii Moldova. Accesat la 15 noiembrie 2023. https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CAT%2FCO%2FMDA%2FCO%2F3&Lang=en

84 Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Shishanov împotriva Republicii Moldova – 11353/06. Hotărârea din 15 septembrie 2015, Secțiunea III. Accesat la 15 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-10838>

85 Centrul de Resurse Juridice din Moldova. Sinteza violărilor CEDO de către Republica Moldova. Accesat la 15 noiembrie 2023. <https://crjm.org/wp-content/uploads/2022/09/Sinteza-Violarilor-CEDO-de-catre-RM.pdf>

86 Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Secțiunea a Doua. Cristioglo împotriva Republicii Moldova – 24163/11. Hotărâre din 26 aprilie 2016. Accesat la 15 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-162207>

a drepturilor omului. Astfel de hotărâri ale Curții reiterează necesitatea unor reforme urgente în sistemul penitenciar din Moldova.

În cazul lui Serghei Cosovan împotriva Republicii Moldova⁸⁷, reclamantul a denunțat condițiile detenției sale și tratamentul medical inadecvat în timp ce suferea de boli grave, incluzând hepatita și ciroza. Invocând articolele 2 și 3 din Convenția europeană a drepturilor omului, el s-a plâns de lipsa tratamentului medical necesar în detenție. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat violarea articolului 3, din cauza tratamentului medical inadecvat și a detenției extinse, și a articolului 5, legat de rezonabilitatea detenției. Aceasta evidențiază problemele grave ale sistemului penitenciar moldovenesc în tratarea deținuților cu condiții medicale serioase.

În cazul lui Valentin Baștovoï împotriva Republicii Moldova⁸⁸, reclamantul a denunțat condițiile de detenție inumane și degradante din Penitenciarul nr. 13 din Chișinău, inclusiv o celulă rece, supraaglomerată, lipsită de lumină naturală și ventilație adecvată. A semnalat lipsa paturilor suficiente, condițiile sanitare necorespunzătoare, alimentația inadecvată, accesul limitat la duș și la exerciții fizice, precum și lipsa tratamentului medical necesar pentru bolile contractate în timpul detenției. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a evidențiat probleme recurente legate de condițiile precare de detenție din Penitenciarul nr. 13 din Chișinău, subliniind că Guvernul nu a prezentat dovezi concludente privind îmbunătățirile afirmate. Curtea a constatat că domnul Baștovoï a fost supus unor condiții de detenție care depășesc suferința inerentă detenției, încălcând astfel articolul 3 din Convenție. De asemenea, Curtea a reiterat ineficiența căilor de atac guvernamentale în privința condițiilor de detenție, constatând o încălcare a articolului 13, coroborat cu articolul 3 din Convenție.

Consiliul pentru Prevenirea Torturii, ca Mecanism Național de Prevenire în Moldova, a evidențiat în rapoartele sale anuale deficiențe grave în penitenciare⁸⁹, cum ar fi persistența subculturii criminale, riscul ridicat de abuz fizic din cauza securității insuficiente, lipsa unor proceduri confidențiale și standardizate pentru depunerea plângerilor, nivelul inacceptabil de supraaglomerare, condițiile deplorabile în izolatoarele disciplinare și insuficiența programelor de sprijin pentru deținuți. MNP a subliniat, de asemenea, problemele legate de personalul medical insuficient, lipsa de confidențialitate în controalele medicale, dificultățile în detectarea bolilor transmisibile, gestionarea inadecvată a medicamentelor și creșterea ratei tentativelor de suicid și de automutilare.

■ Subcultura penitenciară

Violenta între deținuți și ierarhiile informale din penitenciarele din Moldova sunt probleme recurente, evidențiate de CPT în rapoartele sale. Supraaglomerarea și lipsa personalului calificat agravează aceste probleme. Autoritățile penitenciare, adesea lipsite de resurse, sunt nevoite să coopereze tacit cu liderii informali pentru a menține ordinea, ceea ce duce la situații dificile pentru deținuții „umiliți” și la întărirea unui sistem de extorcare ilegală. Aceasta reprezintă o provocare majoră pentru sistemul penitenciar din Moldova.

Observațiile CPT relevă o complicitate tacită între conducerea penitenciarului și liderii informali ai deținuților, creând un mediu în care hărțuirea și violența asupra deținuților considerați „inferiori” sunt ignorate sau tolerate. Această dinamică perpetuează un sistem inegal și abuziv în penitenciarele din Moldova, punând în pericol bunăstarea și siguranța deținuților și subminând eforturile de reformă penitenciară. Situația subliniază necesitatea unei reforme aprofundate și a unei monitorizări mai stricte în sistemul penitenciar din

87 Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Secțiunea a Doua. Cosovan împotriva Republicii Moldova – 13472/18. Hotărâre din 22 martie 2022. Accesat la 15 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-216352>

88 Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Secțiunea a Doua. Baștovoï împotriva Republicii Moldova – 36125/14. Hotărâre din 5 iulie 2016. Accesat la 15 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-164465>

89 Avocatul Poporului pentru drepturile omului din Republica Moldova. Rapoarte anuale – Consiliul pentru Prevenirea Torturii. Accesat la 15 noiembrie 2023. <https://ombudsman.md/rapoarte/prevenirea-torturii/consiliul-pentru-prevenirea-torturii-mnpt/cppt-mnpt-rapoarte-anuale/>

Moldova, pentru a asigura protecția drepturilor deținuților și a reduce violența și abuzurile, care sunt exacerbate de structurile de putere informale și de lipsa intervenției adecvate din partea autorităților penitenciare.

Un exemplu evident al colaborării dintre conducerea penitenciarului și ierarhia informală a fost observat la Penitenciarul Soroca în 2018, unde un deținut avea un registru cu informații detaliate despre toți deținuții. Acest registru era accesibil liderilor informali ai penitenciarului, facilitând identificarea rapidă a noilor deținuți, inclusiv a celor considerați „intangibili”. Colaborarea între conducere și liderii informali are efecte nocive asupra sistemului penal, subminând respectul față de administrație și perpetuând diferențe semnificative în condițiile de detenție⁹⁰.

În contextul colaborării tacite, observațiile suplimentare relevă un model îngrijorător: deținuții cu ranguri superioare în ierarhia informală trăiesc în condiții confortabile, contrastând puternic cu celelalte sectoare de cazare. Acest fenomen reflectă o distribuție inegală a resurselor și privilegiilor, accentuând disparitățile dintre diferitele categorii de deținuți. Situația, observată în mod specific la Penitenciarul Soroca, pune în evidență o problemă sistemică în administrația penitenciară, care contravine principiilor de egalitate și dreptate în sistemul de justiție penală.

CPT consideră că, în aceste circumstanțe, orice idee de reabilitare devine derizorie, iar efectul disuasiv al pedepsei cu închisoarea este practic pierdut. Pe lângă faptul că favorizează un mediu nesigur în penitenciar, o astfel de situație pervertește scopul încarcerării și rolul sistemului penitenciar. Un alt aspect care nu trebuie trecut cu vederea este acela că, pentru alți deținuți, în special minori, faptul de a vedea pe „șefi” ducând o viață somptuoasă, cu toate privilegiile posibile și cu puteri exclusive, constituie un stimulent puternic pentru a se angaja în subcultura infracțională și a avansa în ierarhia infracțională prin asuprașirea celorlalți.

Incidența automutilărilor rămâne destul de ridicată în toate penitenciarele. Actele de automutilare reflectă adesea suferința pe care deținuții în cauză o pot experimenta sau problemele și condițiile de natură psihologică ori psihiatrică. Este, de asemenea, îngrijorător faptul că un act de automutilare este adesea considerat, în practică, o abatere disciplinară și poate fi pedepsit prin plasarea în izolare.

CPT a remarcat, de asemenea, că mulți deținuți din Moldova recurg la automutilare ca mijloc de autoprotecție față de alți deținuți și ar prefera să petreacă perioade prelungite în celule de pedeapsă disciplinară decât să trăiască cu o frică permanentă de alți deținuți. În 2018, au fost înregistrate 660 de cazuri de automutilare comise de deținuți din penitenciarele din Moldova⁹¹.

Studiul de bază privind subcultura infracțională în penitenciarele din Republica Moldova, realizat în 2014, arată că subcultura infracțională există într-o măsură mai mare sau mai mică în toate penitenciarele din țară. Cu toate acestea, este mult mai puțin răspândită în penitenciarul pentru femei. În întregul sistem penitenciar, și în special în unitățile pentru bărbați adulți, subcultura este impusă de structurile centralizate. Grupuri mici de lideri ai deținuților aplică reguli informale și impun pedepse pentru cei care încalcă aceste reguli. Raportul constată că, acolo unde această conducere a deținuților este mai răspândită, deținuții și personalul se simt mai puțin în siguranță, au relații mai proaste și trăiesc într-un mediu penitenciar deteriorat. Raportul stabilește că liderii deținuților, în contextul subculturii, produc și distribuie violența în penitenciare. Relațiile de dependență între deținuți sunt create prin deficite în furnizarea de bunuri materiale și de securitate din partea administrațiilor penitenciarelor, deficite care sunt completate de structurile informale. Cei care exploatează această dependență se situează mai sus într-un sistem de

⁹⁰ Consiliul European. Comitetul European pentru Prevenirea Torturii (CPT) publică răspunsul autorităților moldovenești la raportul privind vizita din 2022. Accesat la 15 noiembrie 2023. <https://www.coe.int/en/web/cpt/-/council-of-europe-anti-torture-committee-cpt-publishes-the-response-of-the-moldovan-authorities-to-the-report-on-the-2022-visit>

⁹¹ Consiliul European. „Republica Moldova ar trebui să pună capăt structurilor informale de putere printre deținuți”, afirmă Comitetul European pentru Prevenirea Torturii. Accesat la 15 noiembrie 2023. <https://www.coe.int/en/web/cpt/-/the-republic-of-moldova-should-put-an-end-to-informal-power-structures-among-prisoners-says-council-of-europe-anti-torture-committee>

caste. Deținuții cu statut superior sunt capabili să extorcheze bani și servicii de la deținuții cu statut inferior. Subcultura este tolerată și folosită în mod activ de către personal pentru menținerea ordinii. De asemenea, se raportează că personalul ar putea beneficia de pe urma extorcării organizate a deținuților din casta inferioară.

Cercetarea privind securitatea personală în penitenciarele din Moldova a constatat că respondenții la sondaj au indicat ca o cauză-cheie a victimizării violente prezența unei subculturi criminale în sistemul penitenciar. Mai mult, profesorul Gerard de Jonge, într-un raport din 2013 pentru Consiliul Europei, a scris că „poate cel mai îngrijorător aspect al vieții din penitenciarele din Moldova este structura de putere opresivă și violentă a unei ierarhii a deținuților, care duce la umilirea, șantajarea și maltratarea deținuților vulnerabili de către colegii lor de detenție. Multe surse susțin că această subkultură a deținuților are aprobarea tacită a conducerii și a personalului”. Într-adevăr, un raport de evaluare a proiectului realizat de Misiunea norvegiană privind statutul de drept în Moldova menționează „subcultura criminală” ca fiind unul dintre factorii de risc critici care amenință succesul creării unui penitenciar-model pentru minori în Goian.

Însăși Administrația Națională a Penitenciarelor din Republica Moldova constată că „ierarhia informală, guvernată de propriile reguli și interacțiunea acesteia cu grupurile criminale din afara sistemului penitenciar, amenință siguranța societății în ansamblu”.

Trebuie să se concluzioneze că niciunul dintre penitenciarele din Moldova utilizate pentru cazarea deținuților adulți de sex masculin nu poate oferi un mediu adecvat și sigur pentru deținuții de acolo. Deoarece subcultura criminală este în general tolerată și utilizată în mod activ de către personal în menținerea ordinii, orice deținut poate fi expus riscului de a fi intimidat, umilit, exploatat, șantajat și abuzat fizic. Asigurarea securității de bază și a unui mediu sigur pentru deținuți rămâne cea mai mare provocare pentru autoritățile responsabile de sistemul penitenciar.

■ **Supraaglomerarea**

Trebuie spus de la bun început că aproape toate instituțiile penitenciare din Moldova funcționează în clădiri vechi și depășite de timp. Cu excepția Penitenciarului pentru femei nr. 7 din Rusca, a instituției pentru minori nr. 10 din Goian și a Penitenciarului de tip închis nr. 1 din Taraclia, niciuna dintre instituții nu a beneficiat de o renovare extinsă, iar majoritatea nu sunt capabile să ofere condiții de trai adecvate. Instalațiile din majoritatea penitenciarelor, incluzând celulele, curțile de exerciții și instalațiile sanitare sunt într-o stare avansată de deteriorare și necesită renovări ample.

În timp ce majoritatea deținuților din Moldova sunt ținuti în celule supraaglomerate și uneori murdare și umede, o mică parte a populației penitenciare din fiecare instituție se bucură de condiții considerabil mai bune. Acest lucru se aplică în special așa-numiților „supraveghetori” ai penitenciarului, care alcătuiesc ierarhia infracțională internă, și deținuților care investesc bani în propriul confort. Drept urmare, unor deținuți li se permite să stea în celule renovate, mobilate și dotate cu toate elementele necesare pentru un trai de lux în interiorul instituției. În unele cazuri, penitenciarele oferă acestor deținuți curți separate pentru exerciții fizice și echipamente sportive renovate și bine dotate, spre deosebire de curțile utilizate de restul populației penitenciare.

Trebuie remarcat că s-au înregistrat unele progrese în unitățile medicale și alte facilități, care au fost recent renovate și chiar acreditate de Ministerul Sănătății și Ministerul Muncii și Protecției Sociale din Moldova⁹². Cu toate acestea, acordarea de asistență medicală adecvată rămâne o provocare majoră, datorată mai multor motive obiective, inclusiv lipsei de medici și de echipament.

⁹² Administrația Națională a Penitenciarelor din Moldova. Serviciile medicale din penitenciare vizitate de către Comisia Națională de Evaluare și Acreditare în Sănătate. Accesat la 15 noiembrie 2023. <https://www.anp.gov.md/serviciile-medicale-din-penitenciare-vizitate-de-catre-comisia-nationala-de-evaluare-si-acreditare>

În raportul său privind vizita periodică din 2015, CPT a concluzionat că standardul național de cel puțin 4 m² de spațiu de locuit pentru fiecare deținut era departe de a fi respectat în majoritatea penitenciarelor vizitate. În special, la penitenciarele din Chișinău și Soroca, nivelurile de supraaglomerare au atins proporții îngrijorătoare. Condițiile materiale de detenție în aceste două penitenciare erau, de asemenea, inadecvate din multe alte privințe (de exemplu, starea proastă de reparație și igienă; accesul limitat la lumina naturală; instalațiile sanitare insalubre; infestarea cu paraziți etc.) și, în opinia CPT, în unele cazuri, ar putea fi considerate ca fiind echivalente cu un tratament inuman și degradant⁹³.

În cursul vizitei din 2018, delegația CPT a observat că la Penitenciarul Chișinău au fost efectuate doar reparații parțiale, având în vedere decizia politică de a nu face investiții semnificative în spațiile existente, date fiind planurile pentru construcția unei noi instituții de detenție preventivă la Chișinău. Mai precis, 33 de celule (în special cele destinate femeilor și minorilor) au fost renovate, cu îmbunătățiri semnificative în privința compartimentării toaletelor din celule. Alte 17 celule erau în curs de renovare la momentul vizitei. În plus, bucătăria unității fusese renovată și echipată cu aragaze și frigider nou⁹⁴.

În ceea ce privește Penitenciarul Soroca, s-au efectuat reparații minore în sectorul 12, precum și la cantina pentru deținuți. De asemenea, cum s-a menționat anterior, se lucrează la transformarea dormitoarelor de mare capacitate în camere mai mici, cu patru până la zece paturi. La momentul vizitei, mai existau câteva dormitoare mai mari, cu până la 25 de paturi, dar autoritățile moldovenești au informat CPT că acestea au fost, între timp, transformate și ele în camere mai mici.

Totuși, vizita a evidențiat că situația din penitenciarele Chișinău și Soroca a rămas, în general, neschimbată pentru un număr semnificativ de deținuți, care continuă să se afle în condiții ce pot fi ușor considerate inumane și degradante.

La Penitenciarul Chișinău, multe celule erau în stare proastă sub aspectul reparației și igienei și aveau o ventilație insuficientă, fiind, în plus, extrem de supraaglomerate (spațiul de locuit pentru fiecare deținut fiind în unele cazuri sub 2 m²). Accesul la lumina naturală era limitat în multe celule, din cauza dimensiunilor reduse ale ferestrelor. În plus, o celulă de carantină a penitenciarului (unde deținuții pot petrece până la 15 zile) nu avea deloc acces la lumină naturală, cele două ferestre ale sale dând spre un coridor întunecat.

La Penitenciarul Soroca, CPT a observat din nou diferențe izbitoare în ceea ce privește condițiile de detenție între diferitele zone de cazare. De exemplu, în timp ce mulți deținuți se aflau în celule sau dormitoare extrem de supraaglomerate (între 2 și 2,5 m² de spațiu de locuit pentru fiecare deținut), anumiți deținuți privilegiați locuiau în camere spațioase (cu până la 9 m² de spațiu de locuit pentru fiecare persoană). Această situație se reflecta și în infirmeria unității medicale a penitenciarului. Totuși, cea mai mare diferență se observa în amenajarea unor camere. Majoritatea deținuților dormeau în camere aglomerate, dotate cu paturi supraetajate vechi și înguste și câteva dulapuri uzate, în timp ce un număr de camere ale deținuților ofereau condiții aproape de lux, incluzând paturi cu divanuri, chicinetă, frigider cu mai multe sertare, acvarii, covoare, televizoare mari cu difuzoare pe podea, fotolii de piele și tavane suspendate.

Luând în considerare informațiile menționate mai sus, devine evident că penitenciarele din Moldova nu sunt în măsură să asigure condiții decente de detenție fără a recurge la discriminări grave. Doar deținuții influenți, capabili să finanțeze singuri renovările, beneficiază de condiții de detenție considerabil mai bune. În contrast, majoritatea populației penitenciare este nevoită să își petreacă timpul în celule supraaglomerate și într-o stare avansată de degradare, având acces zilnic doar la curți de exerciții vechi,

⁹³ Consiliul European. Comitetul European pentru Prevenirea Torturii publică raportul privind vizita din 2015 în Republica Moldova. Accesat la 15 noiembrie 2023. <https://www.coe.int/en/web/cpt/-/council-of-europe-anti-torture-committee-publishes-report-on-2015-visit-to-the-republic-of-moldova>

⁹⁴ Consiliul European. „Republica Moldova ar trebui să pună capăt structurilor informale de putere printre deținuți”, afirmă Comitetul European pentru Prevenirea Torturii. Accesat la 15 noiembrie 2023. <https://www.coe.int/en/web/cpt/-/the-republic-of-moldova-should-put-an-end-to-informal-power-structures-among-prisoners-says-council-of-europe-anti-torture-committee>

umede și cu un aspect opresiv, acoperite cu rugină. Măsurile izolate, cum ar fi alocarea de spațiu în câteva celule renovate și mai puțin aglomerate pentru anumiți deținuți, nu aduc nicio îmbunătățire semnificativă în ceea ce privește starea generală de degradare a infrastructurii penitenciare. Astfel, aceste măsuri nu pot atenua problemele sistemice și nici inegalitățile adânc înrădăcinate în sistem.

■ Accesul la asistență medicală

Furnizarea de servicii medicale adecvate persoanelor private de libertate în penitenciarele din Moldova rămâne o problemă serioasă. Principalele motive de îngrijorare includ un deficit sever de personal medical, infrastructura precară, lipsa echipamentului adecvat și un buget insuficient pentru medicamente. Aceste deficiențe au fost subliniate în repetate rânduri de Comitetul European pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante (CPT) în timpul vizitelor efectuate în penitenciarele din Moldova. Raportul CPT a evidențiat lipsa personalului medical, bugetul insuficient pentru achiziționarea de medicamente și problemele legate de respectarea confidențialității medicale ca fiind cele mai grave probleme întâlnite.

În cursul vizitei sale ad-hoc din 2018 în Republica Moldova, CPT a observat condiții de igienă deplorabile în cabinetul stomatologic din Penitenciarul Soroca și a constatat că medicamentele nu erau depozitate corespunzător, unele fiind chiar expirate. De asemenea, Comitetul a fost surprins să afle că la Penitenciarul Soroca, cu o populație de aproximativ 800 de persoane, nu a existat niciun medic timp de peste un an. La finalul vizitei, CPT a solicitat autorităților să prioritizeze recrutarea unui medic generalist cu normă întreagă pentru Penitenciarul Soroca. Cu toate acestea, până la data raportului, penitenciarul nu avea încă un medic⁹⁵.

Mai mult, în ciuda recomandărilor repetate ale Comitetului, confidențialitatea medicală nu a fost respectată la Penitenciarul Chișinău, unde consultațiile medicale au fost efectuate frecvent în prezența personalului de detenție. În plus, în ambele penitenciare, cererile pentru consultații medicale trebuiau să fie făcute oral în timpul vizitelor zilnice ale unui felcer sau infirmier, în prezența personalului de detenție și a altor deținuți. Un astfel de aranjament poate fi deosebit de problematic pentru victimele violenței între deținuți.

Este îngrijorător faptul că, în pofida recomandării specifice făcute de Comitetul European pentru prevenirea torturii și a pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante (CPT) după vizita din 2015, procedurile de testare a urinei deținuților în scopuri disciplinare la Penitenciarul Chișinău nu s-au schimbat; colectarea și testarea probelor de urină sunt încă efectuate de personalul medical al penitenciarului. CPT a remarcat din nou că această sarcină, care nu este de natură medicală, poate afecta negativ relația terapeutică dintre personalul de sănătate și pacienți. În plus, delegația CPT a observat lipsa echipamentelor de urgență – cum ar fi defibrilatoarele și oxigenul – în toate penitenciarele vizitate.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) a pronunțat mai multe hotărâri împotriva Moldovei, stabilind încălcări ale articolului 3 din Convenția europeană a drepturilor omului, printre alte motive, din cauza lipsei accesului la asistență medicală adecvată în instituțiile penitenciare.

Cea mai acută problemă din penitenciarele din Moldova, care afectează negativ accesul deținuților la serviciile de sănătate, este lipsa medicilor și a personalului medical, precum și a echipamentelor medicale și a medicamentelor adecvate. În consecință, deținuții din sistemul penitenciar moldovenesc riscă să nu beneficieze de tratament medical adecvat și la timp.

⁹⁵ Consiliul European. Comitetul European pentru Prevenirea Torturii vizitează penitenciarele din Moldova. Accesat la 15 noiembrie 2023. <https://www.coe.int/en/web/cpt/-/council-of-europe-anti-torture-committee-visits-prisons-in-moldova>

■ Regim

Lipsa aproape completă a unui regim adecvat de activități pentru deținuți reprezintă o problemă sistemică majoră în sistemul penitenciar din Moldova. În special, deținuții aflați în arest preventiv și în regim închis sunt adesea închiși în celule supraaglomerate și într-o stare avansată de degradare, petrecând până la 23 de ore pe zi în aceste spații restrânse. Activitățile lor în afara celulei sunt limitate, în majoritatea cazurilor, la o oră de exerciții în aer liber, desfășurate în curți mici și opresive ale penitenciarelor, care nu permit desfășurarea adecvată a exercițiilor fizice.

Raportul CPT de vizită ad-hoc din 2018 către Guvernul Republicii Moldova a constatat cu îngrijorare că situația privind activitățile de regim oferite deținuților din arestul preventiv la Penitenciarul Chișinău nu s-a schimbat din 2015. Astfel, aproape toți arestații preventiv din această instituție erau închiși în celule până la 23 de ore pe zi, fără acces la activități în afara celulelor, cu excepția unei sau a două ore de exerciții zilnice în aer liber, efectuate în curți mici. CPT a remarcat că, din cauza deficiențelor structurale majore, oferirea de activități satisfăcătoare în afara celulei pentru deținuții de la Penitenciarul Chișinău este practic imposibilă.

În cazul Penitenciarului Soroca, CPT a concluzionat că, la fel ca în 2015, nu au fost oferite activități organizate pentru majoritatea populației penitenciare. Deși majoritatea deținuților din acest penitenciar aveau, în principiu, acces ușor la o curte pe parcursul zilei, lipsa oricăror activități organizate nu este acceptabilă.

Se remarcă faptul că activitățile în afara celulei nu sunt asigurate în niciunul dintre penitenciarele de detenție preventivă și, similar cu situația din Chișinău, deținuții petrec, în general, 23 de ore pe zi în celule.

Prin urmare, orice persoană plasată în arest preventiv în Moldova va fi privată de oportunitatea de a beneficia de orice tip de activități organizate în afara celulei. Având în vedere că deținuții în arest preventiv nu au aproape nicio posibilitate de a lucra sau de a participa la orice alt tip de activități organizate, aceștia vor petrece cel puțin 23 de ore pe zi în celulă, în condiții care nu îndeplinesc standardele de bază.

■ Aplicabilitatea în cazul garanțiilor de extrădare

În sistemul penitenciar din Moldova, observăm o serie de deficiențe sistematice, care ridică preocupări serioase în ceea ce privește respectarea drepturilor omului. Aceste deficiențe sunt evidențiate nu doar de entitățile naționale, ci și de organismele internaționale, marcând o nevoie imperioasă de schimbare și reformă. În acest context, penitenciarele moldovenești se confruntă cu probleme grave de infrastructură, condiții precare de detenție și acces limitat la servicii medicale adecvate.

Deținuții sunt adesea supuși unor condiții inumane și degradante, fiind ținuți în celule supraaglomerate și deteriorate, unde sunt expuși la violența între deținuți și la o serie de alte probleme de securitate. Această situație este agravată de faptul că măsurile de protecție sunt adesea insuficiente sau ineficiente, lăsând deținuții vulnerabili la abuzuri și periclitanți grav securitatea și siguranța lor.

În plus, deținuții se confruntă cu lipsa aproape totală de activități organizate, fiind ținuți în celule timp de 23 de ore pe zi, fără posibilități adecvate de exerciții fizice sau de implicare în activități care să le stimuleze sănătatea mentală și fizică. Aceasta creează un mediu opresiv și stresant, determinând deteriorarea stării de bine a deținuților și amplificând problemele existente în sistem.

Situația asistenței medicale în penitenciarele din Moldova este, de asemenea, extrem de îngrijorătoare. Accesul limitat la asistență medicală adecvată, lipsa medicilor și a echipamentelor medicale necesare, precum și deficitul de medicamente reprezintă

bariere semnificative în calea garanțiilor sănătății și bunăstării deținuților. Aceasta duce la întâzieri în tratamentul afecțiunilor medicale și la răspândirea bolilor transmisibile în cadrul populației penitenciare.

În acest context, este vital ca autoritățile moldovenești să ia măsuri urgente și eficiente pentru a aborda aceste probleme. Reformele ar trebui să vizeze îmbunătățirea condițiilor de detenție, asigurarea accesului la activități fizice și la programe de reabilitare, îmbunătățirea securității în penitenciare și, nu în ultimul rând, acordarea de asistență medicală adecvată și la timp pentru toți deținuții. Numai prin eforturi concertate și angajamentul de a respecta drepturile omului, sistemul penitenciar din Moldova poate spera să se îndrepte spre un viitor mai just și mai uman.

În contextul sistemului penitenciar din Republica Moldova, problematica garanțiilor în cazurile de extrădare devine crucială. Rapoartele internaționale, cum ar fi cele ale Comitetului European pentru Prevenirea Torturii, relevă deficiențe semnificative în condițiile de detenție și în asistența medicală, ceea ce subminează drepturile fundamentale ale deținuților. Astfel, calitatea garanțiilor oferite de Moldova în privința respectării drepturilor omului este un criteriu esențial în evaluarea cererilor de extrădare, în conformitate cu articolul 3 din Convenția europeană a drepturilor omului. Aceste deficiențe și probleme structurale, inclusiv colaborarea tacită între administrația penitenciarelor și liderii informali ai deținuților, favorizează un mediu în care drepturile deținuților sunt frecvent încălcate. Asigurarea garanțiilor adecvate în cazurile de extrădare devine astfel o problemă de maximă importanță pentru respectarea angajamentelor internaționale ale Moldovei și pentru protecția drepturilor omului.

Cazuri specifice de refuz al extrădărilor

Cauza Tabuncic. Jurisdicția: Marea Britanie (Hotărâre din 14 mai 2021)

Într-un caz recent, Guvernul Republicii Moldova a solicitat extrădarea unor reclamanți, însă decizia inițială a fost contestată la Westminster Magistrates' Court în iulie 2020. În ciuda retragerii opoziției guvernului moldovean, Curtea a examinat apelul pe baza principiilor stabilite în cazul Rochdale MBC vs KW, concentrându-se pe încălcările articolului 3 al CEDO și pe condițiile de detenție. La final, Curtea a admis recursurile, achitând reclamanții, anulând ordinele de extrădare și ordonanțele de extrădare, fără cheltuieli de judecată.

Moldova a solicitat extrădarea domnului Tabuncic și a domnului Coev pentru infracțiuni legate de furt și huliganism. În ambele cazuri, pedepsele maxime au fost de până la 5 ani de detenție. Cererile au fost inițial validate de secretarul de stat și reclamanții au fost arestați în Regatul Unit, unde au contestat deciziile la Westminster Magistrates' Court. În cazul domnului Coev, a existat o lipsă de claritate privind statutul sentinței sale, iar în cadrul audierii, nu a putut fi confirmat dacă pedeapsa sa a fost suspendată sau dacă cererea de extrădare a fost menținută. Ambele cazuri au ridicat întrebări legate de condițiile din penitenciarele moldovenești și de respectarea drepturilor omului în procesul de extrădare. În ambele cazuri, complexitatea juridică și lipsa de claritate au condus la o examinare amănunțită a circumstanțelor și a implicațiilor legale. În special, cazul domnului Coev a ilustrat dificultățile în interpretarea și aplicarea sentințelor, relevând nevoia de o analiză minuțioasă în cazurile de extrădare. Aceste cazuri reprezintă exemple semnificative ale provocărilor întâmpinate în asigurarea unui proces echitabil și a respectării standardelor internaționale de protecție a drepturilor omului în procedurile de extrădare⁹⁶.

În cazurile de extrădare ale domnilor Tabuncic și Coev, procedurile au fost inițial reunite cu o a treia cauză, cea a domnului Simionescu, din cauza preocupărilor comune legate de articolul 3 al CEDO și de condițiile din penitenciarele din Moldova. Audierile s-au desfășurat pe parcursul a trei zile, iar în cele din urmă, judecătorul districtual a emis două hotărâri. Prima hotărâre a lăsat deschisă o ambiguitate, iar ulterior, în lumina informațiilor suplimentare furnizate, a fost pronunțată a doua hotărâre. Esențiale în aceste cazuri au fost riscul de violență între deținuți și condițiile generale de detenție. În cazul domnului Tabuncic, garanțiile au inclus detalii specifice despre celulele în care urma să fie deținut, care, conform unui expert, ofereau condiții mai bune decât restul penitenciarului. În continuarea procedurii de extrădare, a fost crucială evaluarea garanțiilor oferite de autoritățile moldovenești referitoare la condițiile de detenție. Garanțiile au fost atent examinate, având în vedere riscul de violență între deținuți și starea generală a penitenciarelor. Această abordare detaliată a evidențiat importanța unor garanții credibile în evaluarea cererilor de extrădare.

În cazul domnului Tabuncic, cererea de mandat de acuzare a inclus o asigurare (identică cu cea dată domnului Simionescu) conform căreia acesta va fi deținut exclusiv în celule nominalizate din diferite penitenciare, și anume: (i) Chișinău nr. 13 – celulele 93 și 98; (ii) Cahul nr. 5 – celulele 15 și 18; (iii) Bălți nr. 11 – celulele 63 și 51; (iv) Rezina nr. 17 – celulele 76 și 80. Este de menționat că domnul Tugushi, expertul angajat în numele recurenților, a vizitat celulele 93 și 98 de la Chișinău, care făceau obiectul unor garanții specifice, observând că acestea ofereau condiții mult mai bune decât în alte sectoare ale penitenciarului și erau acceptabile; raportul său privind condițiile din alte sectoare ale penitenciarului a arătat că acestea erau foarte proaste.

⁹⁶ Divizia Administrativă a Înaltei Curți de Justiție a Reginei. Adriane Tabuncic, Igor Coev (aka Igor Koev) v Government of Moldova. Hotărâre din 14 mai 2021. Nr. caz: CO/2937/2020, CO/3172/2020, [2021] EWHC 1269 (Admin), 2021 WL 01947552. Judecat de Lord Justice Stuart-Smith și Mr. Justice Holgate. Accesat la 15 noiembrie 2023.

În procedura de extrădare a domnului Tabuncic, garanțiile furnizate de guvernul moldovean au inclus măsuri specifice pentru protecția acestuia în cazul expunerii la violență între deținuți, asigurând că va fi deținut în celule nominalizate. În cazul lui Coev, au fost oferite garanții contradictorii, cu precizări privind măsurile de protecție împotriva violenței între deținuți. Judecătorul districtual a cerut clarificări privind aceste garanții, evidențiind nevoia de transparență și specificitate în garanțiile oferite pentru a asigura securitatea personală a deținuților în procesul de extrădare. Judecătorul districtual a avut rezerve în legătură cu claritatea și eficacitatea garanțiilor date de guvernul moldovean. Acesta a evidențiat nevoia de a asigura o protecție eficientă și practică împotriva violenței între deținuți și de a clarifica modalitățile specifice de transfer și protecție în cazul amenințărilor sau represaliilor. Aceste aspecte subliniază complexitatea și importanța evaluării riguroase a garanțiilor de extrădare în contextul drepturilor omului și al standardelor internaționale.

În răspunsul la solicitarea judecătorului districtual pentru clarificări, pârâtul a oferit garanții suplimentare la 6 aprilie 2020. Aceste garanții specificau că, în cazul violenței între deținuți, agresorul va fi mutat, iar victima va rămâne în celula nominalizată sau va fi transferată într-o altă celulă conform garanțiilor. În situații excepționale care necesită izolare, deținuții vor fi cazați în celule de izolare renovate la Bălți nr. 11, conform standardelor articolului 3. Judecătorul districtual a considerat aceste planuri ca fiind clare și fezabile.

După clarificările furnizate de pârât, cazul a fost revizuit, permițând o evaluare suplimentară a garanțiilor oferite. Aceste noi garanții au fost contestate de recurenți ca fiind ineficiente în practică și posibil să conducă la plasarea recurenților în condiții de izolare inadecvate. Judecătorul districtual a considerat garanțiile ca fiind clare și, în principiu, fezabile, subliniind angajamentul pârâtului de a asigura conformitatea cu articolul 3. Aceasta a subliniat complexitatea și importanța evaluărilor minuțioase în cadrul procedurilor de extrădare.

În lumina noilor garanții, judecătorul districtual a concluzionat că riscurile de violență între deținuți nu puteau fi eradicate complet, dar garanțiile oferă o protecție rezonabilă, compatibilă cu articolul 3 din CEDO. În apel, domnul Tabuncic a argumentat că judecătorul nu a analizat corect dacă condițiile de detenție vor respecta drepturile omului, susținând că garanțiile nu ofereau metode preventive eficiente și că ar putea duce la o izolare îndelungată. Observații similare conținea și apelul lui Coev, care a inclus și un raport recent al CPT ca dovadă nouă. În continuare, apelurile domnului Tabuncic și domnului Coev au subliniat preocupările privind aplicabilitatea și eficacitatea garanțiilor în prevenirea violenței între deținuți. Aceste apeluri au evidențiat deficiențele în măsurile preventive oferite de garanții și posibilitatea ca victimele să fie supuse unui regim de izolare prelungit. Adicional, raportul recent al CPT, introdus ca probă nouă, a adus în discuție condițiile actuale din penitenciarele Moldovei, sporind astfel importanța și relevanța argumentelor invocate în apelurile recurenților.

Raportul CPT a consolidat argumentele recurenților, evidențiind că judecătorul districtual a subestimat riscul violenței între deținuți și a supraestimat capacitatea autorităților moldovenești de a gestiona acest risc. Raportul a relevat o problemă persistentă și gravă a violenței și intimidării între deținuți în Moldova, legată de existența unor ierarhii informale în penitenciare. Constatările CPT au arătat colaborarea tacită între conducerea penitenciarelor și aceste ierarhii informale, evidențiind incapacitatea de a asigura securitatea deținuților și de a preveni abuzurile.

Pe baza raportului CPT, a fost evidențiată o colaborare tacită între conducerea penitenciarelor și liderii informali ai deținuților în menținerea ordinii. Acest lucru a permis liderilor informali să recruteze noi deținuți în comunitatea informală, oferind protecție și sprijin în schimbul banilor și al loialității. Astfel de aranjamente au facilitat utilizarea intimidării și violenței împotriva deținuților care refuzau să contribuie la un fond ilegal gestionat de liderii ierarhiei informale, consolidând astfel preocupările legate de siguranța deținuților și eficacitatea garanțiilor oferite de autoritățile moldovenești.

Raportul CPT și răspunsul pârâtului la acesta au fost esențiale în procesul de extrădare. Raportul a subliniat problemele grave din penitenciarele moldovenești, incluzând violența între deținuți și lipsa de personal. Acesta a evidențiat eșecul autorităților moldovenești de a crea un mediu sigur pentru deținuți, accentuând lipsa unei clasificări adecvate a deținuților și dependența de liderii informali pentru menținerea ordinii. Răspunsul pârâtului la raport, considerat prea optimist de către judecătorul districtual, nu a abordat suficient problema violenței și a controlului deținuților asupra sistemului penitenciar, ceea ce a influențat decizia finală în cazurile de extrădare.

În continuarea analizei cazului, raportul CPT și răspunsul pârâtului au relevat probleme serioase în sistemul penitenciar moldovenesc. Răspunsul pârâtului la criticile CPT a fost considerat insuficient, demonstrând un eșec aproape total în abordarea violenței între deținuți și a controlului sistemului penitenciar. Recurenții au argumentat că acest răspuns reflectă negarea problemelor de către pârât. În final, efectul combinat al raportului CPT și al răspunsului pârâtului a indicat că viziunea judecătorului districtual asupra garanțiilor pârâtului a fost prea optimistă, ducând la o concluzie greșită în ceea ce privește garanțiile⁹⁷.

De asemenea, în cazul domnului Simionescu, garanțiile inițiale au fost încălcate, iar informațiile obținute au indicat că acesta a fost deținut în alte celule decât cele specificate. Această dezvăluire a generat îngrijorări suplimentare privind credibilitatea garanțiilor oferite de autoritățile moldovenești. În plus, întârzierile și dificultățile în obținerea răspunsurilor adecvate de la pârât, în contextul stării de urgență din Moldova, au complicat și mai mult procesul, punând în discuție capacitatea de a asigura respectarea drepturilor omului în procesele de extrădare.

Problemele legate de încălcarea garanțiilor și întârzierile în comunicarea și investigarea acestora au subliniat dificultățile în garantarea respectării angajamentelor în cazurile de extrădare. Aceste aspecte au ridicat semne de întrebare cu privire la eficacitatea sistemului de extrădare și au accentuat necesitatea unei monitorizări și validări riguroase a garanțiilor oferite de țările solicitante în procesele de extrădare. Dificultățile întâlnite în procesul de extrădare, inclusiv încălcările garanțiilor și întârzierile în investigarea acestora, au evidențiat probleme semnificative în sistemul penitenciar moldovenesc și în mecanismele de asigurare a conformității cu standardele internaționale. Aceste aspecte au subliniat nevoia unei monitorizări mai stricte și a unei transparențe sporite în procesele de extrădare, accentuând importanța protejării drepturilor deținuților în cadrul acestor proceduri.

În cazul Simionescu, informațiile sugerează că garanțiile privind detenția în celule specifice au fost încălcate, ceea ce provoacă îndoieli semnificative asupra fiabilității garanțiilor oferite de autoritățile moldovenești. Încălcarea garanțiilor, împreună cu constatările raportului CPT și răspunsul limitat al pârâtului, au condus la concluzia că decizia instanței inferioare nu poate fi susținută. Preocupările legate de violența între deținuți și segregarea autoimpusă a victimelor subliniază deficiențele sistemului penitenciar moldovenesc și pun la îndoială capacitatea autorităților de a proteja deținuții de riscurile de violență⁹⁸.

În urma discuțiilor și concluziilor, instanța a considerat că există probleme grave legate de garanțiile oferite de autoritățile moldovenești în contextul extrădării. Îngrijorările legate de siguranța deținuților și riscul de violență în penitenciare, împreună cu nerespectarea garanțiilor, au subliniat incapacitatea sistemului penitenciar moldovenesc de a crea un mediu sigur. Aceste constatări au întărit argumentele recurenților și au pus la îndoială deciziile anterioare ale instanței inferioare, indicând necesitatea unei reconsiderări a procesului de extrădare.

În urma evaluării dovezilor și informațiilor, instanța a fost convinsă că garanțiile oferite pentru a preveni violența între deținuți în cazul extrădării recurenților nu erau fiabile.

⁹⁷ Consiliul European. Comitetul European pentru Prevenirea Torturii publică raportul privind Moldova. Accesat la 15 noiembrie 2023. <https://www.coe.int/en/web/cpt/-/council-of-europe-anti-torture-committee-publishes-report-on-moldo-6>

⁹⁸ Bindmans LLP. Tabuncic and Coev v Gov of Moldova. Accesat la 15 noiembrie 2023. https://www.bindmans.com/uploads/files/documents/14.05.21_CO_2937_2020_CO_3172_2020_Tabuncic_and_Coev_v_Gov_of_Moldova_-_Final.pdf Top of Form

Instanța a concluzionat că, chiar și cu informațiile disponibile inițial, garanțiile nu au abordat riscul substanțial de violență în penitenciare. Eșecul autorităților moldovenești de a răspunde adecvat la aceste preocupări a fost subliniat ca o problemă majoră. Prin urmare, instanța a decis în favoarea recurenților, emițând ordonanțe de admitere a recursurilor.

Cauza Gîndea. Jurisdicția: Irlanda (Hotărâre din 20 decembrie 2021)

În lumina principiilor Rettinger și a îndrumărilor din cauza Othman, este esențial ca Curtea să evalueze riguros toate probele disponibile, inclusiv informațiile oferite de statul solicitant, în acest caz Moldova, cu privire la condițiile de detenție. Evaluarea se bazează pe natura informațiilor – fapt sau intenție, susținute de dovezi sau de simple afirmații, și pe fiabilitatea istorică a acestor garanții. În plus, se iau în considerare relațiile bilaterale dintre state și istoricul statului destinat în respectarea garanțiilor anterioare. În absența unui istoric de extrădări satisfăcătoare, statul solicitant trebuie să-și demonstreze credibilitatea și fiabilitatea în oferirea de informații despre condițiile din penitenciare și garanții. Aceste considerații sunt cruciale pentru garantarea drepturilor omului și a proceselor de extrădare echitabile⁹⁹.

Moldova s-a angajat față de mecanismele internaționale de monitorizare a drepturilor omului, dar există îndoieli cu privire la eficacitatea măsurilor de remediere bazate pe rapoartele acestor organisme. Avocatul pârâtului a evidențiat cazuri în care, deși autoritățile moldovenești au declarat că anumite probleme au fost rezolvate, Comitetul European pentru Prevenirea Torturii (CPT) a constatat contrariul. Avocatul reclamantului a menționat că guvernul moldovean recunoaște problemele din penitenciare și s-a angajat să le rezolve, însă avocatul pârâtului a subliniat că, în ciuda garanțiilor date, problemele persistă și nu sunt abordate eficient. De exemplu, în răspunsul la Raportul CPT din 2015, guvernul moldovean a indicat că au fost luate măsuri împotriva violenței între deținuți, dar CPT a constatat că aceste probleme persistau. În răspunsul la Raportul CPT din 2018, guvernul a declarat că implementarea programelor de reducere a violenței a fost eficientă, cu programe psihologice pentru persoanele predispuse la violență și locuri separate de locuit pentru deținuți în vederea evitării conflictelor. Totuși, s-a negat că angajații penitenciarelor depind de liderii informali pentru menținerea ordinii.

În timp ce Guvernul Moldovei susține că nu se bazează pe liderii informali ai deținuților pentru menținerea ordinii în penitenciare, rapoartele CPT sugerează o realitate diferită. Raportul din 2020 indică persistența problemelor de violență și intimidare între deținuți, legate de ierarhiile informale în sistemul penitenciar. Mai mult, se afirmă că aceste ierarhii influențează deciziile administrative, cum ar fi clasificarea și plasarea deținuților. De asemenea, deținuții considerați „de neatins” suferă abuzuri și sunt marginalizați, ceea ce ar putea constitui încălcări ale articolului 3 din Convenția europeană a drepturilor omului. Această contradicție între afirmațiile guvernului și constatările CPT subliniază discrepanțele dintre declarațiile oficiale și realitatea din penitenciare. Raportul CPT din 2020 evidențiază problema continuă a violenței și intimidării, legată de ierarhiile informale. Deținuții marginalizați suferă abuzuri constante, iar situația lor ar putea constitui o încălcare a articolului 3 al Convenției europene a drepturilor omului. Această situație arată că măsurile declarate de guvern pot fi ineficiente sau insuficiente pentru a asigura respectarea drepturilor deținuților¹⁰⁰.

99 Coffey, Darragh. „Standards of Scrutiny in Judicial Review of Deportation Decisions Involving Article 3 ECHR: X.X. v Minister for Justice and Equality”. *Irish Jurist, New Series*, vol. 57 (2017): 144-161. Accesat la 15 noiembrie 2023. <https://www.jstor.org/stable/26448103>

100 Consiliul European, Comitetul European pentru Prevenirea Torturii și a Tratatelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante. Raport către Guvernul Republicii Moldova privind vizita în Republica Moldova din 28 ianuarie până în 7 februarie 2020. Accesat la 15 noiembrie 2023. <https://tm.coe.int/16809f8fa8>

Raportul CPT din 2020 relevă că unii deținuți din Moldova au fost nevoiți să se separe de restul populației penitenciare, uneori pentru perioade îndelungate, ca unică modalitate de a evita agresiunile. De asemenea, se menționează probleme continue legate de spațiul insuficient pentru deținuți. În cazul Tabuncic și Coev, Curtea a observat dovezi ale riscului de violență între deținuți și a evaluat garanțiile date de Moldova. Judecătorul districtual a concluzionat inițial că garanțiile oferă o protecție rezonabilă împotriva violenței, dar această concluzie a fost pusă sub semnul întrebării de dovezile ulterioare. Se evidențiază că, deși există garanții oferite de autoritățile moldovenești pentru a proteja deținuții de violență, rapoartele CPT sugerează că aceste probleme persistă. Judecătorul districtual a considerat inițial că garanțiile oferă o protecție adecvată, dar evaluările ulterioare și cazurile Tabuncic și Coev au indicat că realitatea din penitenciare poate contrazice aceste garanții. Aceasta subliniază importanța unei monitorizări riguroase și a unei evaluări critice a garanțiilor oferite în cazurile de extrădare.

În apelul Tabuncic și Coev, instanța a evaluat raportul CPT din 2020 și a constatat că riscul de violență între deținuți a fost subestimat de judecătorul districtual, iar capacitatea Moldovei de a aborda această problemă a fost supraestimată. Răspunsul Moldovei la raportul CPT a fost considerat insuficient pentru a redresa problema controlului deținuților asupra sistemului penitenciar. Garanțiile oferite de Moldova în cazul Tabuncic și Coev nu au fost considerate suficiente pentru a răspunde riscului identificat. În scrisoarea ulterioară a Moldovei, aceasta afirmă că toate măsurile necesare sunt luate pentru a asigura securitatea în penitenciare și menționează măsurile interne luate în urma încălcării garanțiilor în cazul lui Constantin Simionescu. Scrisoarea evidențiază eforturile de a îmbunătăți implementarea garanțiilor și de a evita încălcările viitoare.

Continuând analiza, instanța a luat în considerare scrisoarea Administrației Naționale a Penitenciarelor din Moldova, care se referea la cazurile lui Constantin Simionescu, Igor Coev și Adrian Tabuncic. Autoritatea a recunoscut că au avut loc încălcări ale garanțiilor, atribuite lipsei de experiență în organizarea procesului de asigurare, și a subliniat că, în afara acestei încălcări, alte puncte din asigurare au fost respectate și au fost luate măsuri pentru a îmbunătăți implementarea garanțiilor și a preveni încălcările viitoare. Aceste informații relevă eforturile Moldovei de a aborda problemele din sistemul penitenciar, dar și necesitatea de a verifica eficacitatea acestor măsuri.

Scrisoarea din 18 noiembrie 2021 a Procuraturii Generale a Republicii Moldova, care anexează o scrisoare de la Administrația Națională a Penitenciarelor, indică implicarea activă în îmbunătățirea condițiilor de detenție și combaterea violenței în penitenciare. Referitor la garanțiile oferite altor state, aceasta menționează că ele sunt bazate pe standardele Convenției europene a drepturilor omului. În ultimii ani, Moldova a trimis mai multe cereri de extrădare către diverse țări, acestea fiind în curs de examinare. Aceste eforturi evidențiază angajamentul Moldovei de a respecta drepturile omului în contextul procedurilor de extrădare¹⁰¹.

În cadrul dialogului privind extrădarea, atenția se îndreaptă spre garanțiile necesare pentru respectarea drepturilor omului, în special în contextul situației din Republica Moldova. Scrisoarea adresată autorităților moldovenești de către Departamentul de Afaceri Externe subliniază necesitatea clarificării și asigurării respectării acestor garanții. Răspunsul Procuraturii Generale a Republicii Moldova indică angajamentul în îmbunătățirea condițiilor de detenție și în asigurarea respectării drepturilor omului conform standardelor internaționale. Aceste aspecte sunt cruciale în evaluarea cererilor de extrădare și reflectă angajamentul Republicii Moldova de a respecta obligațiile sale conform Convenției europene a drepturilor omului.

¹⁰¹ Înalta Curte. Attorney General vs Sergiu Gindea. Hotărârea nr. [2019 No. 393 EXT.] a judecătorului Paul Burns din 20 decembrie 2021. [2021] IEHC 828.

Scrisoarea precizează încă o dată că, în urma constatării de către instanțele britanice a încălcării garanțiilor oferite de autoritățile moldovenești, Administrația Națională a Penitenciarelor a inițiat un proces de organizare a controlului, implementării și respectării garanțiilor în cazurile de extrădare, pentru a evita derogările de la acestea. Scrisoarea concluzionează: „În cazul în care nu este posibil să fie aplicată o pedeapsă pentru încălcarea dreptului la apărare, nu se va putea face nimic. În acest sens, Administrația Națională a Penitenciarelor își exprimă disponibilitatea de a coopera cu autoritățile irlandeze în vederea organizării procesului de detenție în sistemul administrației penitenciare a cetățenilor moldoveni care vor fi extrădați din Republica Irlanda în condiții de maximă siguranță, cu respectarea drepturilor și libertăților acestora”.

În cazul de față, autoritățile moldovenești au ales să ofere garanții cu privire la tratamentul viitor al pârâtului în cazul în care acesta va fi predat, în loc să prezinte dovezi privind condițiile reale din sistemul penitenciar moldovenesc și dovezi că au fost luate măsuri pentru a aborda în mod adecvat probleme precum violența între deținuți, ierarhiile criminale neoficiale și supraaglomerarea. Se presupune că astfel de dovezi ar fi putut fi furnizate de către un expert independent, angajat în numele autorităților moldovenești, în cazul în care astfel de dovezi există. În timp ce în scrisoare s-a făcut o anumită referire la faptul că au fost aduse îmbunătățiri la Penitenciarul nr. 13 Chișinău, s-a subliniat, de asemenea, faptul că pârâtul se va afla acolo doar pentru o perioadă scurtă de timp.

În mod similar, nu a fost prezentată nicio dovadă independentă sau obiectivă pentru a stabili dacă garanțiile date în trecut autorităților de executare, pe baza cererilor de extrădare, au fost respectate. De asemenea, nu a fost furnizată nicio informație despre eventualele căi de atac disponibile unei persoane predate, în cazul în care garanțiile oferite unui stat de executare nu sunt respectate.

Judecătorul irlandez a luat în considerare faptul că Moldova este parte contractantă la Convenția europeană a drepturilor omului (CEDO) și a recunoscut că informațiile furnizate au provenit de la o sursă oficială a statului responsabilă de condițiile de detenție. Cu toate acestea, el a subliniat că încrederea reciprocă acordată unui stat solicitant care nu este membru al Uniunii Europene (UE) sau parte a sistemului european de mandate de arestare este de o natură mai redusă. Prezumția că un stat solicitant care nu este membru al UE sau nu face parte din sistemul european de mandate de arestare va respecta drepturile fundamentale ale persoanei solicitate este mai slabă și mai ușor de contrazis decât prezumția existentă în cadrul sistemului european de mandate de arestare.

În astfel de circumstanțe, judecătorul a menționat că, în funcție de natura dovezilor pe care se bazează persoana solicitată pentru a stabili un risc de încălcare a drepturilor sale fundamentale în cazul în care este predată, o simplă asigurare din partea statului solicitant poate să nu fie suficientă. A subliniat că, în astfel de cazuri, statul solicitant ar trebui să fie mai activ în ceea ce privește dovezile prezentate de persoana solicitată și să le conteste sau să prezinte dovezi suplimentare pentru a convinge Curtea de fiabilitatea garanțiilor oferite. În cazul de față, judecătorul a observat că statul solicitant nu s-a implicat în mod semnificativ în ceea ce privește dovezile prezentate de pârât, în special nu a încercat să conteste aceste dovezi prin prezentarea de rapoarte sau opinii independente. În schimb, s-a limitat la a oferi o asigurare că, dacă este predat, pârâtul nu va fi supus condițiilor și tratamentelor evidențiate de materialele prezentate de către acesta.

Judecătorul irlandez a statuat bazându-se pe probele prezentate în fața sa. Acesta a remarcat că, în lumina dovezilor, există deficiențe grave, răspândite și continue în sistemul penitenciar moldovenesc, ceea ce constituie motive serioase pentru a crede că, dacă ar fi predat, pârâtul ar fi expus unui risc real și semnificativ de încălcare a dreptului său fundamental de a nu fi supus unui tratament inuman sau degradant.

Judecătorul a subliniat că prezumția conform căreia statul solicitant va respecta drepturile fundamentale ale persoanei extrădate este mai slabă în acest caz decât în cadrul sistemului european al mandatului de arestare. Concluzia sa a fost că prezumția a fost infirmată de probele aduse de pârât. Judecătorul a considerat că garanțiile furnizate de autoritățile moldovenești sunt insuficiente în fața probelor prezentate de pârât și, în absența unor dovezi convingătoare și obiective care să susțină acuratețea și fiabilitatea acestora, nu reușesc să îndepărteze îngrijorările exprimate. Astfel, pe baza probelor specifice din acest caz, judecătorul a concluzionat că există motive întemeiate pentru a crede că, dacă ar fi predat Moldovei, pârâtul ar fi expus unui risc real de a fi supus unui tratament contrar articolului 3 al Convenției europene a drepturilor omului. În aceste condiții, a respins cererea.

Judecătorul a accentuat că decizia sa nu este menită să funcționeze ca un obstacol permanent în calea predării pârâtului în Moldova, ci este bazată pe condițiile actuale de detenție din acea țară. A menționat că, în cazul în care autoritățile moldovenești iau măsuri eficiente pentru a remedia probleme precum supraaglomerarea și violența între deținuți, astfel încât să aducă condițiile de detenție în acord cu drepturile fundamentale ale omului, și prezintă dovezi convingătoare și obiective în acest sens, nu ar exista motive pentru a nu reconsidera o viitoare cerere de extrădare. Similar, dacă autoritățile moldovenești reușesc să convingă instanța de existența unui sistem eficient pentru a asigura respectarea garanțiilor, atunci extrădarea ar putea fi ordonată.

Analiza cauzelor refuzului de extrădare

În contextul proceselor de extrădare descrise mai sus, Guvernul se confruntă cu provocări semnificative. O lecție esențială învățată din cazurile trecute este necesitatea garanțiilor de detenție care să fie nu doar formale, ci și substanțiale. Aceste garanții trebuie să fie detaliate, clarificate și, mai presus de toate, credibile.

De exemplu, promisiunea unei țări de a respecta drepturile deținutului nu a fost suficientă. Guvernul a trebuit să ceară informații specifice despre condițiile de detenție pentru a se asigura că acestea corespund standardelor internaționale.

Pe lângă aceasta, a devenit evident că evaluarea garanțiilor trebuie să fie riguroasă și atentă la contextul mai larg al drepturilor omului. Problemele sistemice, cum ar fi violența între deținuți sau condițiile de viață precare, trebuie abordate cu seriozitate.

În plus, cooperarea internațională și transparența joacă un rol crucial. Guvernul trebuie să colaboreze strâns cu autoritățile străine pentru a se asigura că angajamentele sunt respectate în practică, nu doar pe hârtie.

Prin urmare, aceste cazuri subliniază importanța unei abordări prudente și conforme cu standardele internaționale, care să respecte drepturile fundamentale ale persoanei extrădate, asigurând în același timp un proces echitabil și just.

Este esențial să luăm în considerare și aspectul monitorizării post-extrădare. Guvernul trebuie să implementeze mecanisme eficiente pentru a monitoriza modul în care sunt respectate condițiile promise post-extrădare. Acest lucru necesită o colaborare continuă și o comunicare deschisă cu țara solicitantă, asigurând astfel că drepturile individului extrădat nu sunt încălcate.

Un alt aspect crucial este evaluarea credibilității țării solicitante. Trecutul acesteia în materie de respectare a drepturilor omului și a angajamentelor internaționale trebuie analizat minuțios. Aceasta ar putea include verificarea rapoartelor independente și consultarea organizațiilor internaționale de monitorizare a drepturilor omului.

Un aspect esențial care trebuie luat în considerare în cazurile de extrădare este respectarea angajamentelor de neaplicare a pedepsei capitale sau a tratamentelor inumane. Aceasta implică verificarea minuțioasă a legislației și a practicilor țării solicitante, astfel încât să se evite orice risc de încălcare a drepturilor omului.

De asemenea, este important să se acorde atenție particularităților fiecărui caz. Fiecare solicitare de extrădare trebuie evaluată individual, luând în considerare contextul specific, inclusiv vulnerabilitățile personale ale persoanei extrădate, cum ar fi sănătatea mintală sau fizică.

Astfel, Guvernul trebuie să adopte o abordare holistică și personalizată în evaluarea și gestionarea cazurilor de extrădare, asigurând un echilibru între obligațiile internaționale și protecția drepturilor individuale.

Procesul de extrădare necesită o abordare echilibrată, care să respecte atât securitatea națională, cât și drepturile omului și care să fie susținută de o evaluare detaliată și monitorizare constantă. Lecțiile învățate din cazurile trecute ar trebui să ghideze acțiunile Guvernului în situații similare viitoare.

Pentru ca Guvernul Republicii Moldova să îmbunătățească rata de acceptare a cererilor de extrădare de către alte state, sunt necesare următoarele acțiuni specifice:

- 1. Îmbunătățirea cooperării internaționale:** Stabilirea de protocoale de colaborare cu alte țări, participarea la forumuri internaționale de justiție penală și încheierea de acorduri bilaterale pentru facilitarea schimbului de informații juridice.
- 2. Documentație riguroasă și detaliată:** Dezvoltarea unui ghid de procedură standard pentru pregătirea cererilor de extrădare, care să includă dovezi solide și argumente juridice detaliate, respectând standardele internaționale de procedură penală.
- 3. Conformitate cu standardele internaționale:** Revizuirea legislației naționale pentru a asigura alinierea la convențiile internaționale, precum și participarea la programe de formare internaționale pentru a înțelege mai bine cerințele internaționale.
- 4. Transparență și responsabilitate:** Implementarea unui sistem de monitorizare și raportare publică a procedurilor de extrădare pentru a asigura transparența și pentru a construi încredere în sistemul juridic.
- 5. Formare și educație:** Organizarea de seminare și ateliere de lucru pentru a îmbunătăți competențele funcționarilor de justiție în domeniul extrădărilor, cu accent pe drepturile omului, legislația internațională și bunele practici.

Analiza demonstrează că garanțiile diplomatice împotriva pedepsei cu moartea și a proceselor inechitabile pot influența pozitiv dreptul internațional al drepturilor omului. Totuși, în cazul garanțiilor împotriva torturii sau relelor tratamente, nu există un consens clar între organismele de protecție a drepturilor omului. Majoritatea consideră că aceste garanții, în contextul statelor cunoscute pentru practicarea torturii, sunt nesigure și nu oferă protecție suficientă pentru a preveni riscul de tortură. Astfel, se percepe că practica garanțiilor diplomatice poate interfera negativ cu interdicția absolută a torturii, mai ales în contextul „războiului împotriva terorismului”, unde ele pot eluda principiul nerefuzării. Această situație subliniază necesitatea unei abordări critice și prudente în utilizarea garanțiilor diplomatice, în special în contextul Republicii Moldova, ținând cont de constatările și specificul local.

Cu toate că majoritatea organismelor de protecție a drepturilor omului sunt critice față de garanțiile diplomatice împotriva torturii și relelor tratamente, CtEDO și organismele de tratat ale ONU adoptă o poziție diferită. CtEDO aplică garanțiile diplomatice în evaluarea riscului de tortură, stabilind unsprezece criterii de calitate. În timp ce CAT și CDO standardizează garanțiile prin sublinierea lipsei anumitor elemente, cum ar fi mecanismele de monitorizare, CtEDO este mai explicită în formularea criteriilor. Aceasta sugerează că, în anumite condiții, garanțiile diplomatice pot juca un rol pozitiv în dreptul internațional privind drepturile omului. CtEDO nu numai că aplică aceste criterii în evaluările sale, dar le și promovează ca un punct de referință pentru state în evaluarea riscurilor la nivel național. Astfel, spre deosebire de organismele care se opun garanțiilor diplomatice, CtEDO și organismele de tratat ale ONU acceptă într-o anumită măsură utilizarea garanțiilor diplomatice, subliniind rolul lor potențial pozitiv în protejarea drepturilor omului în context internațional. Aceasta reflectă o abordare mai echilibrată și contextualizată în analiza impactului garanțiilor diplomatice în domeniul drepturilor omului.

Garanțiile diplomatice pot avea un rol pozitiv în protejarea drepturilor omului în Republica Moldova, dacă sunt implementate cu standarde înalte și în concordanță cu normele *jus cogens*. Aceste garanții ar putea oferi o protecție suplimentară, complementară angajamentelor internaționale existente ale Moldovei, în condiții bine definite și transparente. Astfel, Republica Moldova ar putea să utilizeze garanțiile diplomatice ca instrumente eficiente în cazuri specifice, fără a încălca obligațiile sale internaționale și fără a submina principiul nerefuzării. Garanțiile diplomatice pot juca un rol pozitiv în

dreptul internațional al drepturilor omului, cu condiția respectării unor standarde minime esențiale. În contextul Republicii Moldova, este important ca statul să acorde o atenție deosebită solicitării garanțiilor de la state cunoscute pentru practicarea sistematică a torturii. Garanțiile diplomatice ar trebui evaluate individual, în funcție de circumstanțele fiecărui caz, pentru a determina dacă sunt fiabile și pot consolida cadrul de protecție a drepturilor omului deja existent. Pentru Republica Moldova, este crucial ca, atunci când se solicită garanții diplomatice, să se ia în considerare standardele minime stabilite și să se evalueze fiecare caz în parte, cu o atenție specială la contextul statului solicitant. Această abordare prudentă și evaluarea riguroasă vor contribui la consolidarea cadrului de protecție a drepturilor omului și la creșterea fiabilității garanțiilor diplomatice, transformându-le dintr-un instrument politic într-unul adecvat pentru promovarea și protejarea drepturilor omului.

Standarde minime

- **Transparența și contestabilitatea** sunt esențiale în utilizarea garanțiilor diplomatice. Pentru Republica Moldova, este important ca garanțiile să fie transparente și publice, eliminând astfel acordurile verbale. Transparența permite persoanelor vizate să conteste legal fiabilitatea garanțiilor, un principiu susținut de jurisprudența internațională, cum ar fi cazul Suresh al Curții Supreme Canadiene¹⁰² și abordarea CPT. CtEDO consideră, de asemenea, transparența un factor-cheie în evaluarea fiabilității garanțiilor, cum se reflectă în cazurile Othman¹⁰³ și Muminov¹⁰⁴. Această abordare ar asigura că Republica Moldova își îndeplinește obligațiile în conformitate cu articolul 3 al CEDO. Pentru a asigura transparența și contestabilitatea garanțiilor diplomatice în Republica Moldova, este esențial ca acestea să fie accesibile publicului și să poată fi contestate în fața unei autorități independente. Aceasta va asigura că garanțiile nu sunt doar formale, ci și substanțiale, contribuind astfel la protecția eficientă a drepturilor omului. În plus, această abordare va întări angajamentul Moldovei față de respectarea obligațiilor sale internaționale, evitând încălcarea articolului 3 al CEDO.
- **Monitorizarea și aplicarea eficientă** după extrădare sunt cruciale în cadrul garanțiilor diplomatice. Aceasta implică implementarea unor mecanisme de monitorizare independente și eficiente, care pot verifica conformitatea cu garanțiile oferite. Exemplele internaționale, precum cazurile Agiza, Alzery și Othman¹⁰⁵, subliniază importanța acestor mecanisme. Republica Moldova ar trebui să se asigure că orice garanție oferită este însoțită de mecanisme de monitorizare robuste, capabile să detecteze și să raporteze orice abateri de la garanții, consolidând astfel respectarea drepturilor omului în cadrul proceselor de extrădare și transfer. Recomandarea este de a lua în considerare practicile internaționale și recomandările CPT în dezvoltarea mecanismelor de monitorizare. Aceste mecanisme ar trebui să fie independente, cu acces deplin și expertiză necesară pentru a evalua respectarea garanțiilor. Faptul va contribui la creșterea fiabilității și eficacității garanțiilor diplomatice, consolidând astfel protecția drepturilor omului în procesele de extrădare și transfer. Aceste mecanisme presupun dreptul de a vizita și a intervieva persoana transferată în mod independent și fără preaviz, precum și capacitatea de a lua măsuri imediate dacă garanțiile nu sunt respectate.

102 Curtea Supremă a Canadei. Suresh vs Canada (Minister of Citizenship and Immigration). Hotărâre din 11 ianuarie 2002, 2002 SCC 1, [2002] 1 SCR 3, nr. caz: 27790. Judecători: McLachlin, Beverley; L'Heureux-Dubé, Claire; Gonthier, Charles Doherty; Iacobucci, Frank; Major, John C.; Bastarache, Michel; Binnie, William Ian Corneil; Arbour, Louise; LeBel, Louis. Apel de la Curtea Federală de Apel. Consultat la 15 noiembrie 2023. <https://scc-csc.lexum.com/scc-csc/scc-csc/en/item/1937/index.do>

103 Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Othman (Abu Qatada) împotriva Regatului Unit – 8139/09, Hotărâre din 17 ianuarie 2012 [Secțiunea IV]. HUDOC – Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Ultima accesare: 7 decembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-44>

104 Curtea Europeană a Drepturilor Omului, Secțiunea I. Muminov vs Rusia. Hotărâre din 11 decembrie 2008, nr. caz: 42502/06, finalizată la 04/05/2009. Accesat la 15 noiembrie 2023 <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-90212>

105 Ibidem.

- **Specificitatea și explicitatea garanțiilor** diplomatice sunt esențiale. Garanțiile trebuie să fie clare și detaliate, făcând referire explicită la protecția împotriva tratamentelor interzise. Garanțiile vagi sau generale, care se limitează la a menționa ratificarea tratatelor privind drepturile omului, sunt inadecvate. Republica Moldova ar trebui să se asigure că garanțiile oferite sunt specifice și conțin garanții clare privind respectarea drepturilor omului, pentru a avea o evaluare a riscurilor realistă și eficientă. Garanțiile trebuie să conțină promisiuni concrete privind protecția împotriva tratamentelor interzise, mergând dincolo de simpla afirmare că un stat a ratificat tratatele relevante privind drepturile omului. Acest nivel de specificitate asigură că garanțiile sunt suficient de robuste pentru a oferi o bază solidă în evaluarea riscurilor în cazurile de extrădare sau transfer.
- **Un proces formal de expulzare sau extrădare** este contextul în care garanțiile diplomatice împotriva torturii pot fi considerate adecvate și de încredere, oferind garanții procedurale necesare. În contrast, în cazul extrădărilor extraordinare, care se desfășoară în afara oricărui cadru legal, aceste garanții nu sunt aplicabile și nu pot justifica actul extrădării. Această distincție este esențială pentru Republica Moldova pentru a menține respectul față de drepturile omului și pentru a evita complicitatea la practici ilegale.

Standarde recomandate

În scopul eficientizării executării garanțiilor în cazurile de extrădare, propunem un set de recomandări pentru îmbunătățirea procesului de extrădare, cuprinzând mai multe aspecte esențiale:

- **Reglementarea prin lege organică a procedurii de executare a garanțiilor:** elaborarea și adoptarea unor modificări legislative la Codul de executare care să definească clar procedura de executare a garanțiilor în cadrul procesului de extrădare, asigurând astfel conformitatea cu standardele internaționale și eficiența procedurilor judiciare.
- **Criterii de evaluare clar definite:** stabilirea unor criterii explicite pentru evaluarea garanțiilor oferite în cadrul procesului de extrădare, incluzând aspecte precum condițiile de detenție și respectarea drepturilor omului.
- **Transparență în procesul juridic:** implementarea mecanismelor care asigură transparența deciziilor și proceselor, inclusiv documentarea și publicarea procedurilor și deciziilor legate de extrădare.
- **Verificabilitatea în practică a procedurilor:** asigurarea că toate procedurile și garanțiile pot fi verificate și evaluate în practică.
- **Considerarea istoricului de rele tratamente:** luarea în considerare a istoricului de rele tratamente aplicate persoanelor solicitate în procesul de evaluare a garanțiilor.
- **Fiabilitatea evaluării judiciare interne:** consolidarea mecanismelor de evaluare judiciară internă pentru a asigura fiabilitatea și corectitudinea deciziilor privind extrădarea.
- **Acceptarea monitorizării internaționale:** încurajarea și acceptarea monitorizării internaționale ca mijloc de asigurare a conformității cu standardele internaționale.
- **Protocol de colaborare interinstituțională:** Dezvoltarea și implementarea unui protocol detaliat între diferite agenții guvernamentale pentru a asigura o coordonare eficientă și transparentă în procesul de transfer și monitorizare a deținuților extrădați.

- **Sistem de raportare și evaluare:** Crearea unui sistem cuprinzător pentru raportarea și evaluarea regulată a condițiilor de detenție, inclusiv aspecte privind tratamentul și bunăstarea deținuților.
- **Program de formare pentru angajați:** Implementarea unui program de formare continuă pentru personalul penitenciar, axat pe respectarea drepturilor omului și asigurarea unui tratament echitabil și uman pentru deținuții extrădați.
- **Mecanism de plângeri și remediere:** Stabilirea unui mecanism eficient și accesibil pentru plângeri, cu posibilitatea de remediere rapidă a oricăror încălcări ale drepturilor deținuților extrădați.
- **Elaborarea unui ghid detaliat pentru examinarea garanțiilor:** Dezvoltarea unui set de instrucțiuni detaliate și criterii pentru evaluarea garanțiilor de stat, asigurându-se că acestea sunt corespunzătoare și cuprinzătoare.
- **Analiza comprehensivă a impactului extrădării:** Evaluarea potențialului impact al extrădării asupra drepturilor individuale, inclusiv aspecte de sănătate, securitate și acces la justiție.
- **Coordonare intensificată cu instituțiile internaționale:** Stabilirea unei colaborări strânse cu organizații internaționale pentru a alinia procedurile naționale la standardele și practicile globale în materie de extrădare.
- **Evaluarea capacității și condițiilor penitenciarelor:** Implementarea unui proces de evaluare a capacității și condițiilor din toate instituțiile penitenciare relevante, pentru a asigura o repartizare adecvată a persoanei vizate în demers. Această evaluare va include aspecte precum infrastructura, accesul la servicii de sănătate și posibilitățile de reabilitare pentru a asigura că detenția se desfășoară într-un mediu care respectă standardele internaționale de tratament al deținuților.
- **Selectarea spațiilor conforme pentru garanții:** Procesul de identificare a spațiilor din instituțiile penitenciare care îndeplinesc criteriile necesare pentru a fi incluse ca garanții. Aceasta implică o analiză riguroasă a condițiilor de detenție, luând în considerare standardele naționale și internaționale.
- **Prezentarea detaliată a condițiilor de detenție:** Elaborarea și furnizarea unui raport detaliat privind condițiile materiale de detenție în spațiile selectate, evidențiind cum acestea corespund garanțiilor solicitate și standardelor impuse.
- **Evaluare și excludere argumentată:** În cazul în care anumite instituții penitenciare nu îndeplinesc cerințele minime necesare pentru executarea pedepsei, acestea vor fi excluse în mod justificat din lista garanțiilor prezentate, fapt urmat de propunerea alternativelor adecvate care pot asigura nivelul de garanții solicitat.

Anexa 1. | Procedura de extrădare

Extrădarea în Republica Moldova se bazează pe două categorii de acorduri:

1. Convenții multilaterale:

- **Convenția europeană de extrădare (1957, Paris)¹⁰⁶:** Cel mai des utilizat cadru, susținut de protocoale adiționale.
- **Alte convenții ale ONU:** Acorduri privind traficul de stupefiante (1988, Viena), finanțarea terorismului (1999, New York), criminalitatea transnațională (2000) și corupția (1999, Strasbourg)¹⁰⁷.
- **Convenția de la Minsk (1993)¹⁰⁸:** Vizează asistența juridică în cazuri civile, familiale și penale.

2. Tratat bilaterale:

- **Suplimentare la convențiile multilaterale:** Republica Moldova aplică tratate bilaterale încheiate cu alte țări.

Legislația internă a Republicii Moldova în materie de extrădare cuprinde:

1. **Constituția Republicii Moldova (art. 18)¹⁰⁹:** Stabilește principiile de bază.
2. **Codul penal (CP, art. 13)¹¹⁰:** Definește aspecte penale.
3. **Codul de procedură penală (CPP, art. 541-550)¹¹¹:** Detaliază procedurile de extrădare.
4. **Legea cu privire la asistența juridică internațională în materie penală (01.12.2006)¹¹²:** Reglementează cooperarea juridică internațională.

În absența unui tratat internațional, extrădarea se poate baza pe principiul reciprocității, utilizând canale diplomatice.

Condiție referitoare la persoane

Conform Legii privind asistența juridică internațională în materie penală din 2006, Republica Moldova poate extrăda cetățeni străini sau apatrizi urmăriți penal sau condamnați în alt stat. Nu sunt eligibili pentru extrădare cetățenii moldoveni, persoanele cu azil sau statut de refugiat politic, străinii cu imunitate de jurisdicție conform tratatelor internaționale și străinii chemați pentru audieri în calitate de părți, martori sau experți, protejați de imunități conferite prin tratate internaționale.

106 Consiliul European. Convenția europeană de asistență judiciară în materie penală. Adoptată la 20 aprilie 1959, Strasbourg. Semnată de Republica Moldova la 2 mai 1996, intrată în vigoare la 5 mai 1998.

107 Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova. „Tratate multilaterale. Accesat la 15 noiembrie 2023. <https://mfa.gov.md/ro/content/tratate-multilaterale>

108 Ministerul Afacerilor Externe al Republicii Moldova. „Convenția nr. 262 cu privire la asistența juridică și raporturile juridice în materie civilă, familială și penală. Publicat în Tratat internațional nr. 16, art. 262, 1 ianuarie 1999. Accesat la 15 noiembrie 2023. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=116625&lang=ro

109 Parlamentul Republicii Moldova. Constituția Republicii Moldova. Nr. 1, adoptată la 29 iulie 1994. Publicată în Monitorul Oficial nr. 78, art. 140, 29 martie 2016. Accesat la 15 noiembrie 2023. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=111918&lang=ro

110 Parlamentul Republicii Moldova. 2002. Cod nr. 985 din 18-04-2002, Codul penal al Republicii Moldova. Publicat în Monitorul Oficial nr. 72-74, art. 195, 14-04-2009. Accesat la 16 noiembrie 2023. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=121991&lang=ro

111 Parlamentul Republicii Moldova. 2003. Cod nr. 122 din 14-03-2003, Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Publicat în Monitorul Oficial nr. 248-251, art. 699, 05-11-2013. Accesat la 16 noiembrie 2023. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113967&lang=ro

112 Parlamentul Republicii Moldova. 2006. Legea nr. 371 din 01-12-2006 cu privire la asistența juridică internațională în materie penală. Publicată în Monitorul Oficial nr. 14-17, art. 42, 02-02-2006. Accesat la 16 noiembrie 2023. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110647&lang=ro

Condiție referitoare la fapte

Condițiile referitoare la fapte pentru extrădare includ:

- **Dubla incriminare:** Extrădarea e posibilă dacă fapta e infracțiune atât în statul solicitant, cât și în RM. Există excepții dacă un tratat internațional exclude cerința dublei incriminări.
- **Infracțiuni politice:** Nu se acordă extrădare pentru infracțiuni considerate politice sau conexe acestora. Excludere aplicabilă dacă există suspiciuni că cererea de extrădare e pentru pedepsire pe motive de rasă, religie, naționalitate sau opinii politice.
- **Infracțiuni militare:** Excluse dacă nu constituie infracțiuni de drept comun.
- **Infracțiuni fiscale:** Extrădarea se acordă conform tratatelor internaționale și legislației naționale, fără a refuza pe baza diferențelor fiscale între state.

Condiție referitoare la pedeapsă

- **Judecare:** Extrădare posibilă pentru infracțiuni cu pedepse privative de libertate de peste 1 an, conform legislației RM și a statului solicitant.
- **Executare de sancțiuni:** Extrădare acordată dacă pedeapsa restantă este de cel puțin 6 luni, fără alte impedimente legale.
- **Pedeapsa capitală:** Extrădare condiționată de garanții că pedeapsa capitală nu va fi executată, în cazul unde legea statului solicitant prevede moartea.

Condiție referitoare la competență

Conform Convenției de la Paris din 1957¹¹³ și altor instrumente internaționale, Republica Moldova poate refuza extrădarea pentru infracțiuni comise integral sau parțial pe teritoriul său. În luarea deciziei se vor lua în considerare aspecte precum aflarea adevărului, aplicarea sancțiunii adecvate și reintegrarea socială a persoanei extrădabile. Dacă infracțiunea s-a comis în afara teritoriului statului solicitant, extrădarea poate fi refuzată doar dacă legislația statului solicitant nu permite pedepsirea pentru astfel de infracțiuni comise în afara granițelor sale.

Condiție referitoare la procedură

- **Cauze în proces simultan:** Extrădarea poate fi refuzată dacă persoana e deja în proces în statul solicitat.
- **Dreptul la apărare:** Nu se acordă extrădare dacă nu sunt garantate drepturile fundamentale la apărare în statul solicitant.
- **Judecarea în lipsă:** Refuz posibil dacă procesul anterior nu a respectat dreptul la apărare; extrădarea e permisă cu garanții pentru o nouă procedură echitabilă.
- **Non Bis in Idem:** Refuzat dacă persoana a fost deja judecată pentru aceeași faptă în statul solicitat, cu excepții în caz de noi circumstanțe.
- **Prescripția:** Extrădarea nu se acordă dacă fapta sau pedeapsa este prescrisă conform legislației fiecărui stat implicat.

¹¹³ Parlamentul Republicii Moldova. 2017. Legea nr. 214 din 20-10-2017 pentru ratificarea celui de-al treilea Protocol adițional la Convenția europeană de extrădare. Accesat la 16 noiembrie 2023. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=101470&lang=ro

- **Amnistia:** Refuzată pentru infracțiuni acoperite de amnistie în statul solicitat, dacă acesta avea competență juridică.

Procedura extrădării: extrădarea din/către RM (extrădarea activă/pasivă)

Procedura de extrădare în/din Republica Moldova este guvernată de legea națională, mai ales de Legea privind asistența juridică internațională în materie penală din 1 decembrie 2006. Aceasta se aplică atât când RM este statul solicitat, cât și când este statul solicitant, cu deosebiri în funcție de specificul fiecărui stat.

Modul de legătură

Modul de legătură pentru extrădarea în/din Republica Moldova se realizează prin intermediul Ministerelor Justiției, conform celui de-al doilea Protocol adițional la Convenția de la Paris, Legii RM și altor convenții relevante, precum Convenția de la Minsk și Convențiile ONU. Calea diplomatică este de asemenea posibilă, cu transmiterea ulterioară a cererii către Ministerul Justiției pentru verificarea conformității cu tratatele internaționale. Alte căi de comunicare pot fi stabilite prin înțelegeri directe între statul solicitant și RM. Cererile de extrădare trebuie să respecte prevederile instrumentelor internaționale relevante.

Cererea de extrădare și documentele pertinente

Procedura de extrădare implică o cerere scrisă, adresată Ministerului Justiției de către autoritatea competentă a statului solicitant. Cererea trebuie să includă documente precum hotărârea de condamnare executorie, expunerea faptelor, copii ale dispozițiilor legale aplicabile, datele personale ale persoanei căutate și durata părții neexecutate din pedeapsă. Dacă informațiile sunt insuficiente, statul solicitat poate cere completări. Cererea trebuie să fie formal corectă, semnată și autentificată.

Când informațiile furnizate de statul solicitant sunt incomplete, statul solicitat, cum ar fi Republica Moldova, poate cere completarea acestora și poate stabili un termen pentru furnizarea informațiilor suplimentare. Aceste informații pot fi de orice natură care ar facilita procesul de extrădare. Este esențial ca cererea de extrădare să respecte toate condițiile formale, să fie semnată și autentificată corespunzător de către instituția competentă.

Concurs de cereri

Când Republica Moldova primește cereri de extrădare de la mai multe state, fie pentru aceeași infracțiune, fie pentru infracțiuni diferite, decizia este luată ținând cont de mai multe aspecte: gravitatea și locul comiterii infracțiunilor, data depunerii cererilor, cetățenia persoanei, existența reciprocității de extrădare cu Republica Moldova și posibilitatea extrădării ulterioare către alt stat solicitant. Aceasta asigură o abordare echilibrată și justă în procesul de extrădare.

Limba de comunicare

Este important să se verifice dacă actele de extrădare respectă condițiile lingvistice stabilite. Conform Hotărârii de ratificare a Convenției de la Paris, actele trebuie să fie în limba de stat a Republicii Moldova sau într-una dintre limbile oficiale ale Consiliului

Europei, sau traduse în aceste limbi. Pentru Convenția de la Minsk și tratatele cu anumite țări, inclusiv Rusia, Lituania, Letonia, Ucraina și Azerbaidjan, se acceptă și limba rusă.

Procedura de tratare a cererilor

Când Ministerul Justiției (MJ) din Republica Moldova primește o cerere de extrădare, efectuează imediat verificări pentru a constata dacă sunt îndeplinite condițiile tratatului internațional relevant. Dacă există un temei juridic și nu sunt impedimente legale, MJ înaintea demersul către instanța judecătorească competentă, care decide asupra extrădării, cu participarea procurorului, a reprezentantului MJ, a persoanei în cauză și a avocatului acesteia. Decizia finală a instanței se comunică MJ pentru executare sau informarea statului solicitant. Autorităților străine li se poate permite să asiste la examinarea cazului în instanța de judecată.

În procesul judiciar pentru extrădare în Republica Moldova, persoana vizată are dreptul la declarații, asistată de interpret și avocat garantat de stat sau ales. Procesul este public, oral și contradictoriu. Persoana poate opta pentru extrădare voluntară sau poate contesta extrădarea. Probele sunt administrate în 15 zile, în prezența persoanei, a apărătorului și a procurorului. În caz de refuz al extrădării, statul solicitant poate cere transferul procedurilor penale sau recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești conform tratatelor internaționale.

Arestul provizoriu

După primirea unei cereri de extrădare, Ministerul Justiției din Republica Moldova ia măsuri pentru arestarea persoanei vizate, conform Codului de procedură penală. În 72 de ore de la reținere, procurorul competent și reprezentanții organului de reținere identifică persoana, emit mandatul de arestare și încep procedura judiciară. Instanța judecătorească decide asupra arestului provizoriu pentru extrădare și reexaminează necesitatea acestuia la fiecare 30 de zile. În cazuri urgente, ministrul justiției poate cere arestarea provizorie chiar înainte de formularea cererii formale de extrădare.

Extrădarea simplificată (voluntară) din RM

Persoana vizată de extrădare are dreptul să declare în fața instanței judecătorești consimțământul pentru extrădare, renunțând la apărare împotriva cererii. Declarația este înregistrată oficial și verificată pentru conștientizarea consecințelor. Dacă instanța acceptă extrădarea simplificată, emite o încheiere definitivă și ia măsuri preventive până la predarea persoanei. Consimțământul dat nu poate fi revocat. În acest caz, procedura formală de extrădare devine inutilă dacă tratatul internațional sau legislația statului solicitant permite acest tip de extrădare simplificată.

Opunerea la extrădare a persoanei a cărei extrădare se cere din RM

Dacă persoana refuză extrădarea, poate prezenta argumente și probe. Dacă instanța găsește condiții de extrădare, va dispune admiterea cererii și menținerea arestului provizoriu. Dacă nu, respinge cererea și dispune eliberarea persoanei. Hotărârile pot fi atacate cu recurs la Curtea de Apel Chișinău în 10 zile. Recursul împotriva respingerii cererii de extrădare suspendă executarea, dar recursul împotriva admiterii extrădării nu suspendă arestul provizoriu.

Anexa 2. | Jurisprudența CtEDO în cazuri de extrădare

Expulzări și extrădări: Răspunderea statului

Cazul Soering împotriva Marii Britanii (7 iulie 1989)¹¹⁴:

- Hotărârea Curții: Statul poate fi responsabil pentru expulzarea unei persoane care riscă rele tratamente în țara de destinație.
- Încălcarea art. 3 la extrădarea în Statele Unite: Riscul real de condamnare la moarte, un tratament care depășește severitatea art. 3.
- „Risc real de rele tratamente”: Statul care extrădează sau expulzează este responsabil, indiferent de statutul țării de destinație față de Convenție, dacă există motive serioase de a crede că reclamantul va suferi rele tratamente.

Rele tratamente aplicate în țara de destinație

1. Cazul Vilvarajah și alții împotriva Marii Britanii (30 octombrie 1991)¹¹⁵:

- ▶ **Sumar:** Acest caz se referă la expulzarea unor reclamanți, dintre care unul era membru al comunității Tamil, în Sri Lanka, în 1988.
- ▶ **Decizia Curții:** Curtea a constatat inexistența unor motive care să justifice temerile reclamanților privind rele tratamente la întoarcerea în Sri Lanka, stabilind astfel neîncălcarea articolului 32.

2. Cazul Chahal împotriva Marii Britanii (15 noiembrie 1996)¹¹⁶:

- ▶ **Sumar:** Acest caz privește un susținător al cauzei separatiste sikh, care făcea obiectul unui ordin de expulzare din motive de securitate națională.
- ▶ **Decizia Curții:** Curtea a constatat că acesta ar fi fost supus unui risc real de rele tratamente dacă ar fi fost expulzat în India. Curtea nu a fost convinsă de garanțiile oferite de guvernul britanic și a considerat că există un risc de încălcare a drepturilor omului.

3. Cazul Hirsi Jamaa și alții împotriva Italiei (23 februarie 2012, Hotărârea Marii Camere)¹¹⁷:

- ▶ **Sumar:** Cazul se referă la un grup de migranți din Somalia și Eritreea, veniți din Libia, care au fost reținuți pe mare și apoi reconduși în Libia de către autoritățile italiene.
- ▶ **Jurisdicție:** Curtea a constatat că reclamanții se aflau sub jurisdicția Italiei, fiind sub controlul continuu și exclusiv al autorităților italiene.

114 Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Plenară). 1989. Cazul Soering împotriva Regatului Unit (Cererea nr. 14038/88). Hotărâre, Strasbourg, 07 iulie 1989. Accesat la 16 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57619>

115 Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Cameră). 1991. Cazul Vilvarajah și alții împotriva Regatului Unit (Cererea nr. 13163/87; 13164/87; 13165/87; 13447/87; 13448/87). Hotărâre, Strasbourg, 30 octombrie 1991. Accesat la 16 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57713>

116 Comisia Europeană a Drepturilor Omului. Cererea nr. 22414/93 de Karamjit Chahal, Darshan Kaur Chahal, Kiranpreet Kaur Chahal și Bikaramjit Singh Chahal împotriva Regatului Unit. Ședință privată din 1 septembrie 1994. Accesat la 24 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-23349> (<https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-23349>)

117 Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Marea Cameră). 2012. Hotărâre în cazul Hirsi Jamaa și alții împotriva Italiei, 23.02.2012. Comunicat de presă – Hotărârile ale Marii Camere. Publicat pe 23/02/2012. Accesat la 16 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-3856359-4434185>

► Deciziile Curții:

1. **Încălcarea articolului 3:** Curtea a constatat două încălcări ale articolului 3, deoarece reclamantii au fost expuși riscului de a suferi rele tratamente în Libia. Transferându-i către Libia, autoritățile italiene i-au expus conștient la tratamente contrare Convenției.
2. **Încălcarea articolului 4 din Protocolul nr. 4:** Curtea a constatat încălcarea interzicerii expulzărilor colective, deoarece situația individuală a reclamantilor nu a fost examinată corespunzător.
3. **Încălcarea articolului 13 coroborat cu articolul 3:** Reclamantii nu au avut posibilitatea de a formula plângeri la o autoritate competentă, nici o evaluare amănunțită a cererilor lor înainte de aplicarea măsurii expulzării.
4. **Încălcarea articolului 13 coroborat cu articolul 4 din Protocolul nr. 4:** A existat o lipsă a efectului suspensiv al acțiunii penale față de militarii aflați la bordul navei.

Adversari politici, membri ai organizațiilor ilegale, persoane acuzate de terorism etc.

1. **Cazul Shamayev și alții împotriva Georgiei și Rusiei (12 aprilie 2005)**¹¹⁸:

- **Sumar:** Cazul privește decizia de extrădare către Rusia a domnului Guélogaiev, acuzat de a fi un rebel terorist implicat în conflictul din Cecenia.
- **Decizia Curții:** Curtea a constatat încălcarea articolului 3 în situația în care s-ar fi executat decizia de extrădare a domnului Guélogaiev către Rusia.

2. **Cazul Müslim împotriva Turciei (26 aprilie 2005)**¹¹⁹:

- **Sumar:** Reclamantul, urmărit de serviciile secrete irakiene după implicarea într-o dispută cu o personalitate puternică a Partidului Baas, a fugit în Turcia.
- **Decizia Curții:** Neîncălcarea articolului 3 în cazul în care măsura de expulzare a reclamantului în Irak ar fi fost pusă în executare.

3. **Cazul N. împotriva Finlandei (26 iulie 2005, Hotărârea Marii Camere)**¹²⁰:

- **Sumar:** Reclamantul pretindea că ar fi expus la tratamente inumane dacă ar fi fost expulzat în Republica Democratică Congo, din cauza legăturilor sale cu fostul președinte Mobutu.
- **Decizia Curții:** Curtea a constatat încălcarea articolului 3 în cazul în care măsura de expulzare a reclamantului în Republica Democratică Congo ar fi fost pusă în executare.

4. **Cazul Saadi împotriva Italiei (28 februarie 2008, Hotărârea Marii Camere)**¹²¹:

- **Sumar:** Cazul se referă la expulzarea reclamantului în Tunisia, unde acesta afirma că fusese condamnat în contumacie la 20 de ani de penitenciar pentru apartenența la o organizație teroristă.

118 Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Cameră). Hotărâre în cazul Shamayev și 12 alții împotriva Georgiei și Rusiei (Cererea nr. 36378/02). Notificată în scris de Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Accesat la 16 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-1316824-1373726>

119 Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Müslim împotriva Turciei (nr. 53566/99). Fără încălcare a articolului 3, fără încălcare a articolului 8. Cazul reclamantului Ahmad Hassan Müslim, cetățean irakian de origine turkmenă, născut în 1973, rezident în Bilecik (Turcia). Accesat la 16 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-1320625-1386580>

120 Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Cameră). Hotărâre în cazul N. împotriva Finlandei (Cererea nr. 38885/02). Notificată în scris de Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Accesat la 16 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-1405203-1467185>

121 Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Marea Cameră). Hotărâre în cazul Saadi împotriva Italiei (Cererea nr. 37201/06). Pronunțată în cadrul unei audieri publice de Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Accesat la 16 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-2277629-2444458>

- ▶ **Decizia Curții:** Curtea a constatat încălcarea articolului 3 în cazul expulzării reclamantului în Tunisia.

5. Cazul Baysakov și alții împotriva Ucrainei (18 februarie 2010)¹²²:

- ▶ **Sumar:** Cazul privește extrădarea unor opozanți kazahi către țara lor de origine.
- ▶ **Decizia Curții:** Curtea a constatat încălcarea articolului 3, considerând că garanțiile date de autoritățile din Kazahstan nu sunt fiabile și că ar fi dificil să se asigure respectarea lor în absența unui mecanism eficient de prevenire a torturii.

6. Cazul Klein împotriva Rusiei (1 aprilie 2010)¹²³:

- ▶ **Sumar:** Extrădarea din Rusia către Columbia a unui mercenar israelian condamnat.
- ▶ **Decizia Curții:** Curtea a constatat că extrădarea ar fi contrară articolului 3, luând în considerare rapoartele internaționale privind Columbia și declarațiile vicepreședintelui columbian.

7. Cazul Khaydarov împotriva Rusiei (20 mai 2010)¹²⁴:

- ▶ **Sumar:** Extrădarea reclamantului, căutat pentru terorism de către autorități în urma războiului civil, în Tadjikistan.
- ▶ **Decizia Curții:** Curtea a considerat că extrădarea ar reprezenta o încălcare a articolului 3.

8. Cazul Abdolkhani și Karimnia împotriva Turciei (22 septembrie 2009)¹²⁵:

- ▶ **Sumar:** Risc de rele tratamente față de foști membri ai organizației Mujahedinii Poporului în cazul expulzării acestora către Iran sau Irak.
- ▶ **Decizia Curții:** Curtea a luat în considerare riscul de rele tratamente în cazul expulzării.

9. Cazul Y.P. și L.P. împotriva Franței (1 septembrie 2010)¹²⁶:

- ▶ **Sumar:** Cazul privește returnarea unui adversar politic și a familiei sale în Belarus.
- ▶ **Decizia Curții:** Curtea a considerat că returnarea ar putea constitui o încălcare a articolului 3, deoarece situația din Belarus rămâne îngrijorătoare, în special în ceea ce privește hărțuirea opozanților regimului.

122 Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Baysakov și alții împotriva Ucrainei (Cererea nr. 54131/08). Constată unanimă că extrădarea reclamantilor ar constitui o încălcare a articolului 3 (interzicerea torturii și tratamentului inuman) și o încălcare a articolului 13 (dreptul la un remediu efectiv) ale Convenției europene a drepturilor omului. Accesat la 16 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-3035667-3351697>

123 Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Klein împotriva Rusiei (Cererea nr. 24268/08). Constată că extrădarea unui israelian condamnat ca „mercenar” din Rusia în Columbia ar încălca Convenția. Încălcarea a articolului 3 (interzicerea tratamentului inuman și degradant) al Convenției europene a drepturilor omului în cazul extrădării reclamantului de către autoritățile ruse. Accesat la 16 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-3078902-3406144>

124 Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Cameră). „Khaydarov împotriva Rusiei (Cererea nr. 21055/09). Constată unanimă că extrădarea reclamantului în Tadjikistan ar încălca Convenția. Încălcarea a articolului 3 (interzicerea tratamentului inuman sau degradant) în cazul extrădării reclamantului în Tadjikistan, precum și încălcarea articolului 5, § 1 și 5, § 4 (dreptul la libertate și securitate) ale Convenției europene a drepturilor omului. Accesat la 16 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-3128374-3471445>

125 Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Cameră). Abdolkhani și Karimnia împotriva Turciei (Cererea nr. 30471/08). Curtea constată că foștii membri ai organizației Mujahedinilor Poporului ar fi în pericol de tratament inuman sau degradant în cazul deportării în Iran sau Irak. Deportarea reclamantilor ar constitui o încălcare a articolului 3 (interzicerea tratamentului inuman sau degradant), a articolului 13 (dreptul la un remediu efectiv) și a articolului 5, §§ 1, 2 și 4 (dreptul la libertate și securitate) ale Convenției europene a drepturilor omului. Accesat la 16 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-2865468-3141445>

126 Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Y.P. și L.P. împotriva Franței (Cererea nr. 32476/06). Hotărâre adoptată de Cameră. Accesat la 16 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-3232695-3623267>

10. Cazul Iskandarov împotriva Rusiei (23 septembrie 2010)¹²⁷:

- ▶ **Sumar:** Reclamantul, un fost lider al opoziției politice tadjice, s-a plâns de reținerea ilegală și transferul în Tadjikistan și de maltratarea și persecutarea din cauza opiniilor sale politice.
- ▶ **Decizia Curții:** Curtea a constatat încălcarea articolului 3, având în vedere că autoritățile ruse ar fi trebuit să prevadă riscul de maltratare.

11. Cazul Omar Othman împotriva Marii Britanii (17 ianuarie 2012)¹²⁸:

- ▶ **Sumar:** Omar Othman (Abu Qatada) a contestat expulzarea sa către Iordania, unde fusese condamnat în lipsă pentru infracțiuni de terorism.
- ▶ **Decizia Curții:** Curtea a considerat că expulzarea nu constituie o încălcare a articolului 3, deoarece reclamantul nu risca rele tratamente, iar garanțiile diplomatice iordaniene erau suficiente. Totuși, Curtea a constatat că expulzarea ar contraveni articolului 6 (dreptul la un proces echitabil) din cauza riscului real ca probele obținute prin tortură să fie admise în procesul din Iordania. De asemenea, Curtea a concluzionat că nu au fost încălcate articolele 13 (dreptul la un recurs efectiv) și 5 (dreptul la libertate și siguranță).

12. Cazul I.M. împotriva Franței (2 februarie 2012)¹²⁹:

- ▶ **Sumar:** Cazul privește riscul de rele tratamente la care ar fi supus reclamantul în caz de returnare în Sudan.
- ▶ **Decizia Curții:** Curtea a respins capătul de cerere întemeiat pe art. 3, deoarece reclamantul a obținut statutul de refugiat în Franța. Totuși, a constatat încălcarea articolului 13 (dreptul la un recurs efectiv) din cauza limitărilor în accesibilitatea căilor de atac în practică.

13. Cazul Mannai împotriva Italiei (27 martie 2012)¹³⁰:

- ▶ **Sumar:** Cazul privește expulzarea către Tunisia a reclamantului care executase o pedeapsă în Italia pentru infracțiuni legate de grupări islamice.
- ▶ **Decizia Curții:** Curtea a constatat încălcarea articolului 3, deoarece expulzarea implica riscuri reale de expunere la acte de tortură. De asemenea, a constatat încălcarea articolului 34, referitor la nerespectarea unei măsuri provizorii impuse în temeiul art. 39 din Regulament.

14. Cazul Babar Ahmad și alții împotriva Marii Britanii (10 aprilie 2012)¹³¹:

- ▶ **Sumar:** Plângerea unor prezumați teroriști internaționali cu privire la riscul de detenție în ADX Florence, un penitenciar de maximă siguranță în SUA, în caz de extrădare.
- ▶ **Decizia Curții:** Curtea a constatat neîncălcarea articolului 3 atât în ceea ce privește condițiile de detenție din penitenciarul ADX Florence, cât și în privința duratei pedepsei cu închisoarea care ar putea fi aplicată în cazul extrădării lor către Statele Unite.

¹²⁷ Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Iskandarov împotriva Rusiei – 17185/05. Notă informativă despre jurisprudența Curții, nr. 133, august-septembrie 2010. Hotărâre din 23 septembrie 2010 [Secțiunea I]. Accesat la 16 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-818>

¹²⁸ Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Othman (Abu Qatada) împotriva Regatului Unit, 17.01.12. Hotărâre adoptată de Camera. Comunicat de presă – Hotărâri ale Camerei. Publicat pe 17 ianuarie 2012. Accesat la 16 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-3808707-4365533>

¹²⁹ Curtea Europeană a Drepturilor Omului. I.M. împotriva Franței, 02.02.2012. Hotărâre adoptată de Camera. Comunicat de presă – Hotărâri ale Camerei. Publicat pe 2 februarie 2012. Accesat la 16 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-3830051-4396495>

¹³⁰ Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Mannai împotriva Italiei, 27.03.12. Hotărâre adoptată de Camera. Comunicat de presă – Hotărâri ale Camerei. Publicat pe 27 martie 2012. Accesat la 16 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-3891395-4485296>

¹³¹ Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Babar Ahmad și alții împotriva Regatului Unit, 10.04.2012. Hotărâre adoptată de Camera. Comunicat de presă – Hotărâri ale Camerei. Publicat pe 10 aprilie 2012. Accesat la 16 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-3906939-4510631>

15. Cazul Labsi împotriva Slovaciei (15 mai 2012)¹³²:

- ▶ **Sumar:** Cazul privește expulzarea unui cetățean algerian condamnat în Franța pentru pregătirea unui act terorist.
- ▶ **Decizia Curții:** Curtea a constatat încălcarea articolelor 3, 13 și 34, subliniind riscul grav de rele tratamente în Algeria și nerespectarea măsurii provizorii emise de Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

16. Cazul S.F. și alții împotriva Suediei (15 mai 2012)¹³³:

- ▶ **Sumar:** Membrii unei familii iraniene temându-se de persecuție din cauza implicării lor într-un partid politic care apără drepturile kurzilor.
- ▶ **Decizia Curții:** Curtea a concluzionat că există o încălcare a articolului 3, deoarece reclamantii erau expuși unui risc real de tortură sau tratamente inumane sau degradante în Iran.

17. Cazul H.N. împotriva Suediei (15 mai 2012)¹³⁴:

- ▶ **Sumar:** Cererea unui resortisant din Burundi care pretindea că riscă să fie ucis sau supus unor rele tratamente în cazul expulzării.
- ▶ **Decizia Curții:** Curtea a constatat neîncălcarea articolelor 2 și 3 în acest caz.

18. Cazul Zokhidov împotriva Rusiei (5 februarie 2013)¹³⁵:

- ▶ **Sumar:** Extradarea unui cetățean uzbek către Uzbekistan, unde era urmărit pentru presupusa legătură cu organizația religioasă ilegală Hizb ut-Tahrir.
- ▶ **Decizia Curții:** Curtea a constatat încălcarea articolelor 3, 5 și 34, având în vedere riscul real de rele tratamente în Uzbekistan și încălcarea măsurii provizorii impuse de Curte.

19. Cazul Mo. M. împotriva Franței (18 aprilie 2013)¹³⁶:

- ▶ **Sumar:** Plângerea unui cetățean din Ciad care arăta că expulzarea sa către statul de origine l-ar expune riscului de rele tratamente aplicate de către poliție.
- ▶ **Decizia Curții:** Curtea a hotărât încălcarea articolului 3, constatând că reclamantul ar fi expus unui risc real de tratamente inumane și degradante în cazul în care ar fi fost expulzat către Ciad.

Apartenența la o minoritate etnică stigmatizată

Cazul Makhmudzhan Ergashev împotriva Rusiei (16 octombrie 2012)¹³⁷:

- ▶ **Sumar:** Cazul privește măsura de expulzare către Kârgâzstan a unui cetățean kirghiz aparținând comunității uzbece.
- ▶ **Decizia Curții:** Curtea a constatat încălcarea articolului 3 (interzicerea tratamentelor inumane sau degradante). Curtea a concluzionat că

¹³² Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Labsi împotriva Slovaciei, 15.05.12. Hotărâre adoptată de Cameră. Comunicat de presă – Hotărâri ale Camerei. Publicat pe 15 mai 2012. Accesat la 16 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-3944377-4566329>

¹³³ Curtea Europeană a Drepturilor Omului. S.F. și alții împotriva Suediei, 15.05.12. Hotărâre adoptată de Cameră. Comunicat de presă – Hotărâri ale Camerei. Publicat pe 15 mai 2012. Accesat la 16 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-3944137-4565954>

¹³⁴ Curtea Europeană a Drepturilor Omului. H.N. împotriva Suediei, 15.05.12. Hotărâre adoptată de Cameră. Comunicat de presă – Hotărâri ale Camerei. Publicat pe 15 mai 2012. Accesat la 16 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-3944137-4565954>

¹³⁵ Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Zokhidov împotriva Rusiei, 05.02.13. Hotărâre adoptată de Cameră. Comunicat de presă – Hotărâri ale Camerei. Publicat pe 5 februarie 2013. Accesat la 16 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/fre-press?i=003-4246873-5054671>

¹³⁶ Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Mo. M. împotriva Franței. Suspendarea expulzării unui cetățean ciadian, 18.04.13. Hotărâre, Comunicat de presă – Hotărâri ale Camerei. Publicat pe 18 aprilie 2013. Accesat la 16 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/fre-press?i=003-4332426-5192599>

¹³⁷ Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Soat Dzhumanazarovich Ergashev împotriva Rusiei. Cererea nr. 13251/16, SECȚIA A TREIA. Decizie. Accesat la 16 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-214635>

reclamantul era îndreptățit să se teamă de tortură sau tratamente inumane sau degradante în sudul Kârgâzstanului, în special din cauza utilizării răspândite a torturii împotriva minorității uzbece. Acest caz este primul în care Curtea a examinat pe fond riscul unei persoane de a suferi tratamente sancționate de art. 3 în Kârgâzstan, în contextul confruntărilor din 2010 între comunitățile kârgâze și uzbece.

Persoane care ar fi expuse la persecuții religioase

Cazul M.E. împotriva Franței (6 iunie 2013, nr. 50094/10)¹³⁸:

- ▶ **Sumar:** Cazul se referă la un creștin copt din Egipt care a fugit din țara sa natală din cauza persecuțiilor religioase și a depus o cerere de azil în Franța.
- ▶ **Decizia Curții:**
 1. **Încălcarea articolului 3:** Curtea a observat că, în cazul în care măsura de deportare către Egipt ar fi fost executată, ar fi existat o încălcare a articolului 3, deoarece reclamantul ar fi fost expus riscului de persecuție religioasă în țara sa de origine.
 2. **Neîncălcarea articolului 13 coroborat cu articolul 3:** Curtea a constatat că nu există o încălcare a articolului 13 în coroborare cu articolul 3, având în vedere că reclamantul avea posibilitatea de a introduce un recurs suspensiv la tribunalul administrativ și de a depune o cerere de azil la Agenția Franceză pentru Protecția Refugiaților și Apatrizilor (OFPRA).

Riscuri de rele tratamente aplicate terților

1. Cazul Sufi și Elmi împotriva Marii Britanii (28 iunie 2011)¹³⁹:

- ▶ **Sumar:** Reclamantii, unul membru al unui clan minoritar și altul considerat occidentalizat și antiislamic, pretindeau că returnarea lor în Somalia i-ar expune unui risc real de rele tratamente.
- ▶ **Decizia Curții:** Curtea a constatat încălcarea articolului 3 în cazul expulzării în Somalia, recunoscând riscurile grave la care ar fi expuși reclamantii.

2. Cazul Collins și Akaziebe împotriva Suediei (Decizie din 8 martie 2007)¹⁴⁰:

- ▶ **Sumar:** Reclamantele nu au reușit să demonstreze un risc real și concret de a fi supuse la mutilare genitală feminină la returnarea în Nigeria.
- ▶ **Decizia Curții:** Cererea a fost declarată inadmisibilă, deoarece nu s-a putut stabili un risc suficient de concret și real.

3. Cazul Omeredo împotriva Austriei (nr. 8969/10, Decizie din 20 septembrie 2011)¹⁴¹:

- ▶ **Sumar:** Deși recunoaște dificultatea unei femei necăsătorite de a trăi fără sprijinul familiei sale în Nigeria, Curtea a examinat condițiile de viață ale reclamantei.
- ▶ **Decizia Curții:** Cererea a fost declarată inadmisibilă, pe baza evaluării condițiilor de viață și a riscurilor în Nigeria comparativ cu cerințele articolului 3.

¹³⁸ Curtea Europeană a Drepturilor Omului. M.E. împotriva Franței. Repatrierea unui creștin copt în Egipt, 06.06.13. Comunicat de presă – Hotărâri viitoare. Publicat pe 6 iunie 2013. Accesat la 16 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-4388533-5268898>

¹³⁹ Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Sufi și Elmi împotriva Regatului Unit, 28.06.11. Hotărâre adoptată de Cameră. Comunicat de presă – Hotărâri ale Camerei. Publicat pe 28 iunie 2011. Accesat la 16 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-3590191-4064581>

¹⁴⁰ Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Emily Collins și Ashley Akaziebe împotriva Suediei. Cererea nr. 23944/05, SECȚIA A TREIA. Decizie privind admisibilitatea. Accesat la 16 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-79864>

¹⁴¹ Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Mary Magdalene Omeredo împotriva Austriei. Cererea nr. 8969/10, SECȚIA ÎNTÂI. Decizie privind admisibilitatea. Accesat la 16 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-106527>

4. Cazul Izevbekhai și alții împotriva Irlandei (nr. 43408/08, 17 mai 2011)¹⁴²:

- ▶ **Sumar:** Cazul privește o mamă și cele două fiice ale sale și riscul de mutilare sexuală în Nigeria.
- ▶ **Decizia Curții:** Cererea a fost declarată inadmisibilă. Curtea a considerat că mama și soțul ei erau capabili să își protejeze fiicele de mutilare sexuală în cazul returnării în Nigeria.

5. Cazul N. împotriva Suediei (20 iulie 2010)¹⁴³:

- ▶ **Sumar:** Risc de violență conjugală în caz de expulzare către Afganistan.
- ▶ **Decizia Curții:** Curtea a constatat încălcarea articolului 3, având în vedere prevalența violenței domestice în Afganistan și lipsa urmăririi penale a autorilor.

6. Cazul A.A. și alții împotriva Suediei (nr. 14499/09, 28 iunie 2012)¹⁴⁴:

- ▶ **Sumar:** Șase cetățeni yemeniți (o mamă și cei cinci copii ai săi) susțineau că, în cazul returnării în Yemen, ar fi expuși riscului de a fi victimele unei crime de onoare.
- ▶ **Decizia Curții:** Curtea a constatat neîncălcarea articolelor 2 și 3, având în vedere evaluarea instanțelor suedeze că problemele familiale ale reclamantilor țin mai mult de sfera personală și sunt legate de probleme financiare decât de probleme de onoare. Curtea a decis, de asemenea, ca guvernul suedez să prelungească măsura provizorie, în temeiul art. 39 din Regulamentul Curții, de a nu expulza pe reclamantii până la o nouă decizie.

Starea sănătății

1. Cazul D. împotriva Marii Britanii (2 mai 1997)¹⁴⁵:

- ▶ **Sumar:** Cazul se referă la expulzarea unui bolnav de SIDA în stadiu terminal către St Kitts.
- ▶ **Decizia Curții:** Curtea a constatat încălcarea articolului 3, considerând că expulzarea unei persoane în această stare gravă de sănătate ar fi inumană.

2. Cazul Aoulmi împotriva Franței (17 ianuarie 2006)¹⁴⁶:

- ▶ **Sumar:** Cazul privește returnarea în Algeria a unui purtător de hepatita C.
- ▶ **Decizia Curții:** Curtea a constatat neîncălcarea articolului 3, concluzionând că nu există un risc suficient de real pentru ca returnarea reclamantului în Algeria să fie contrară acestui articol.

¹⁴² Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Enitan Pamela Izevbekhai și alții împotriva Irlandei. Cererea nr. 43408/08, SECȚIA A CINCEA. Decizie privind admisibilitatea. Accesat la 16 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-105081>

¹⁴³ Curtea Europeană a Drepturilor Omului. A. împotriva Olandei (nr. 4900/06), Ramzy împotriva Olandei (nr. 25424/05), N. împotriva Suediei (nr. 23505/09), 20.07.10. Hotărâre adoptată de Cameră. Comunicat de presă. Publicat pe 20 iulie 2010. Accesat la 16 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-3205060-3573127>

¹⁴⁴ Curtea Europeană a Drepturilor Omului. A.A.M. împotriva Suediei. Cererea nr. 68519/10. Hotărâre, 3 aprilie 2014, FINAL pe 3 iulie 2014, SECȚIA A CINCEA. Accesat la 16 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-142085>

¹⁴⁵ Curtea Europeană a Drepturilor Omului. D.S. împotriva Regatului Unit, 14067/88. Decizie, 6 iulie 1989. Accesat la 16 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-1106>

¹⁴⁶ Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Aoulmi împotriva Franței. Cererea nr. 50278/99. Hotărâre adoptată de Cameră. Accesat la 16 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-1559714-1632465>

3. Cazul N. împotriva Marii Britanii (nr. 26565/05, 27 mai 2008, Hotărârea Marii Camere)¹⁴⁷:

- ▶ **Sumar:** Reclamanta, cetățean ugandez și bolnavă de SIDA, a susținut că va fi supusă unor tratamente inumane dacă va fi returnată în Uganda, unde nu va putea obține tratamentul necesar.
- ▶ **Decizia Curții:** Curtea a observat că Marea Britanie a oferit tratament medical reclamantei pe durata șederii sale și a subliniat că Convenția nu impune statelor semnatare obligația de a compensa diferențele de tratament medical dintre state. Prin urmare, în cazul expulzării către Uganda, articolul 3 nu ar fi fost încălcat.

4. Cazul Aswat împotriva Marii Britanii (16 aprilie 2013)¹⁴⁸:

- ▶ **Sumar:** Cazul se referă la plângerea lui Aswat, aflat în detenție în Marea Britanie, cu privire la extrădarea sa către Statele Unite. Principalele îngrijorări erau legate de condițiile de detenție și de impactul acestora asupra stării sale de sănătate mintală, el având schizofrenie paranoidă.
- ▶ **Decizia Curții:** Curtea a reținut că extrădarea domnului Aswat ar putea constitui o încălcare a articolului 3 (interzicerea tratamentelor inumane și degradante), având în vedere stadiul actual sever al bolii sale mintale. Curtea a decis să mențină măsura dispusă Guvernului Marii Britanii în temeiul articolului 39 din Regulamentul Curții (măsuri provizorii) de a nu-l extrăda pe domnul Aswat în Statele Unite, până la rămânerea definitivă a hotărârii sau până la dispoziții în sens contrar.

Circumstanțe legate de o condamnare la pedeapsa capitală

1. Cazul Jabari împotriva Turciei (11 iulie 2000)¹⁴⁹:

- ▶ **Sumar:** Reclamanta, resortisantă iraniană, a fugit din Iran în Turcia, temându-se de pedeapsa cu moartea sau de flagelare pentru adulter.
- ▶ **Decizia Curții:** Curtea a constatat încălcarea articolului 3 în cazul în care decretul de expulzare către Iran ar fi fost pus în executare, din cauza riscului real de tratamente inumane sau degradante.

2. Cazul Harkins și Edwards împotriva Marii Britanii (17 ianuarie 2012)¹⁵⁰:

- ▶ **Sumar:** Reclamantii pretindeau că, în cazul extrădării către Statele Unite, ei riscu să fie condamnați la moarte sau la pedeapsa cu închisoare pe viață fără posibilitatea de eliberare condiționată.
- ▶ **Decizia Curții:** Curtea a declarat inadmisibile capetele de cerere referitoare la riscul pedepsei capitale, considerând garanțiile diplomatice oferite de SUA ca fiind suficiente pentru a elimina riscul ca aceștia să fie condamnați la moarte. În ceea ce privește pedeapsa cu închisoare pe viață, Curtea a considerat că sentința nu constituie o încălcare a articolului 3, având în vedere tradiția SUA de respectare a democrației și drepturilor omului.

¹⁴⁷ Curtea Europeană a Drepturilor Omului. N. împotriva Regatului Unit, 27.05.08. Hotărâre adoptată de Cameră. Comunicat de presă – Hotărâri ale Marii Camere. Publicat pe 27 mai 2008. Accesat la 16 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/fre-press?i=003-2368044-2552947>

¹⁴⁸ Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Aswat împotriva Regatului Unit – posibila extrădare a unui presupus terorist în SUA, 16.04.13. Comunicat de presă – Hotărâri ale Camerei. Publicat pe 16 aprilie 2013. Accesat la 16 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-4329489-5187940>

¹⁴⁹ Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Jabari împotriva Turciei, 11.07.00. Comunicat de presă – Hotărâri ale Camerei. Publicat pe 11 iulie 2000. Accesat la 16 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-68253-68721>

¹⁵⁰ Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Harkins și Edwards împotriva Regatului Unit, 17.01.12. Comunicat de presă – Hotărâri ale Camerei. Publicat pe 17 ianuarie 2012. Accesat la 16 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-3808760-4365595>

Închisoare pe viață fără posibilitatea eliberării înainte de termen

1. Cazul Nivette împotriva Franței (Decizie din 3 iulie 2001)¹⁵¹:

- ▶ **Sumar:** Reclamantul, suspectat de uciderea concubinei sale, a făcut obiectul unui mandat internațional de arestare emis de SUA.
- ▶ **Decizia Curții:** Cererea a fost declarată inadmisibilă. Garanțiile obținute de la statul California au eliminat riscul unei condamnări la închisoare pe viață fără posibilitatea eliberării condiționate înainte de termen pentru reclamant.

2. Cazul Harkins și Edwards împotriva Marii Britanii (17 ianuarie 2012)¹⁵²:

- ▶ **Sumar:** Același caz, discutat anterior, unde reclamantii pretindeau că pedeapsa cu închisoare pe viață fără posibilitatea de eliberare condiționată în SUA ar fi disproporționată.
- ▶ **Decizia Curții:** Curtea a constatat neîncălcarea articolului 3, considerând că pedeapsa pe viață fără drept de liberare condiționată care putea fi aplicată reclamantilor în Statele Unite nu era vădit disproporționată.

„Lipsa unui proces echitabil” (art. 6, dreptul la un proces echitabil într-un timp rezonabil)

Cazul Stapleton împotriva Irlandei (Decizie din 4 mai 2010)¹⁵³:

- ▶ **Sumar:** Cazul se referă la un reclamant anchetat pentru fraudă, care contesta predarea sa Marii Britanii în temeiul unui mandat european de arestare, susținând că acest lucru ar fi contrar articolului 6 și ar constitui o negare a accesului la un proces echitabil.
- ▶ **Decizia Curții:** Cererea a fost declarată inadmisibilă. Curtea a considerat că reclamantul avea posibilitatea de a sesiza instanțele britanice și, ulterior, Curtea, dat fiind că Marea Britanie este stat parte la Convenție. Acest lucru sugerează că reclamantul avea la dispoziție căi adecvate de atac pentru a-și asigura un proces echitabil.

¹⁵¹ Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Nivette împotriva Franței, 44190/98. Decizie, Curtea (Prima Secțiune), 3 iulie 2001. Rezumat juridic. Accesat la 16 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-23082>

¹⁵² Ibidem.

¹⁵³ Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Robert Stapleton împotriva Irlandei, Cererea nr. 56588/07, SECȚIA A TREIA. Decizie privind admisibilitatea. Accesat la 16 noiembrie 2023. <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-98811>

www.promolex.md

